מעריב
סופשבוע
ט' באייר, תשמ"ח 6.5.1988

אהוד אולמרט,
חיפש כנסת,
מצא עושר

יאנוש בן־גל
ראיון

הרצליה מאחורי
הסורגים

מאחורי התחתונים של קלוין קליין, ביל בלאס וליז קלייבורן תמצאי את דלתא סטודיו.

דלתא סטודיו מעצבת קולקציות עבור קלווין קליין, ליז קלייבורן, ביל בלאס, פייר קרדין ואחרים. הלבשה תחתונה מעוצבת הנמכרת בהצלחה בבתי האפנה ובבתי הכלבו הגדולים והחשובים בעולם. מהיום, הידיים שעיצבו לשמות הגדולים מלבישות גם אותך, מתחת לבגדים.

"דלתא סטודיו"
קו חדש
מעוצב ונשי.

קולקציית קיץ 88' של "דלתא סטודיו" מחכה לך עכשיו בחנויות המובחרות להלבשה תחתונה ובכל בתי הכלבו.

DELTA STUDIO
הקו המעוצב

טבעי שלובשים דלתא

כל יום - יום המוצר

רק על מוצרי כחול לבן

יום שישי 13.5.88	יום חמישי 12.5.88	יום רביעי 11.5.88	יום שלישי 10.5.88	יום שני 9.5.88	יום ראשון 8.5.88
חלוקים כותנות לילה ופיג'מות	מוצרי ספורט תיקי נסיעה מזוודות	תמרוקים	מצעי מיטה ומגבות	שמלות וחצאיות לנשים וילדות	מכנסיים ארוכים לנשים גברים וילדים

25% הנחה
כולל כל ההנחות

הגרלה

על כל קניה מעל 50 ש"ח זכות השתתפות בהגרלה

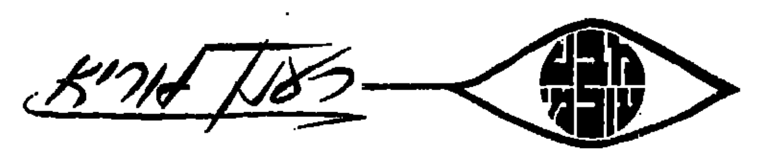
9 טיסות לאירופה (ללא מיסים)
טוס כחול לבן טוס אל על
ELAL אל על
הטיסות באדיבות:
• ביתן (2) • גבי שאו (2) • נועם • בוטקס • פוגי' • מלי

20 סופי שבוע זוגיים
באדיבות:
• גפני-שדה • אווה • ב.צ.ת • בית היוצר • אינטרקוסמא • הלטיס • מקס פקטור • הלנה רובינשטיין • ד"ר פישר

אמקור
הפרס המיוחד
מקרר

פרסום

סופשבוע

י"ט באייר, תשמ"ח 6.5.1988

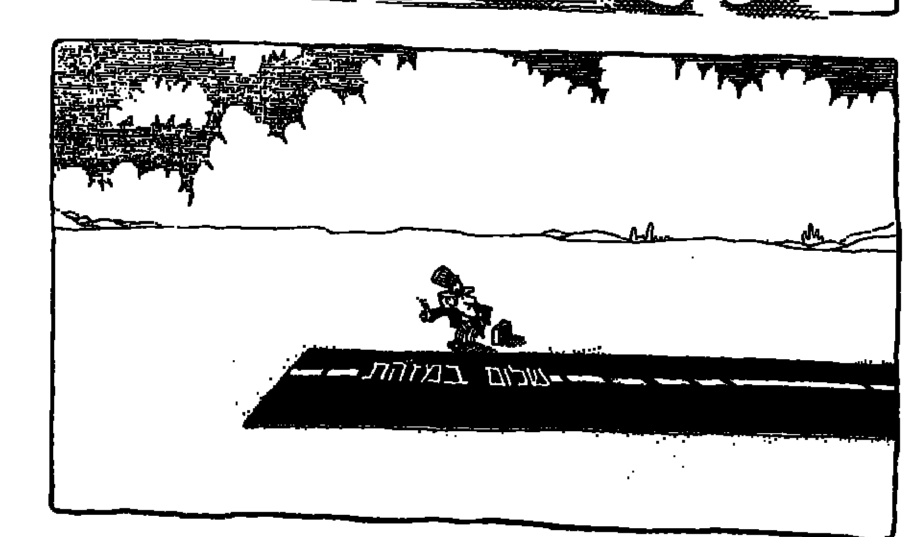
This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

בשער: יאנוש בן־גל, בביצה הפוליטית
כתבה בעמוד 8. צילם: ראובן קסטרו

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

"שמעתי, שולץ,
שגורבאצ'וב השיג ממך
ויתורים מפליגים"!

"אני מזהיר את צי ארה"ב
– שמתי אתכם על הכוונת
שלי"!

סנטימטרים
הדרך הקצרה ביותר לחיסכון:

באנרגיה.

כי 2 סנטימטרים זה כל מה שתרמוקיר צריך על מנת לבודד את דירתך. רק 2 סנטימטרים של תרמוקיר - שכבת הבידוד המושלמת - ובחורף צריך לחמם פחות, בקיץ צריך לקרר פחות ובסה"כ צריך להשקיע הרבה פחות אנרגיה.

בכסף.

כי ודאי ידוע גם לך שאנרגיה עולה כסף.
גם משרד האנרגיה והתשתית הבין כי בידוד מתאים של הדירה מבטיח חיסכון עד 50% בהוצאות לחימום או קירור הבית, ולכן קבע מכון התקנים תקן מיוחד (ת"י 1045) לבידוד תרמי של בנייני מגורים.
אי עמידה בתנאי התקן היא עבירה על חוק התכנון והבניה.

בזמן.

כי שיטת תרמוקיר לבידוד תרמי היא:
המהירה ביותר מבין השיטות הקיימות: תרמוקיר + מים ואפשר להתחיל לבודד.
החסכונית ביותר - תרמוקיר זול בהשוואה לכל שיטת בידוד-איטום אחרת. תרמוקיר ארוז בשקים, מוכן לשימוש מיידי ואין איבוד חומר.
הקלה ביותר - יישום זהה לזה של הטיח הרגיל.
הנוחה ביותר - בתוך הדירה או בחוץ. הבחירה בידך.
היפה ביותר - עם שכבת ציפוי חיצונית דקורטיבית.
היעילה ביותר לבידוד ואיטום בנייני מגורים.
יעידו על כך מומחי בנייה ידועי שם בעולם כולו ומאות אלפי הבניינים, בארץ ובעולם ש-2 סנטימטרים של תרמוקיר שיפרו את רמת הדיור בהם לבלי הכר.

בעצבים.

וזה לא פחות חשוב.
כי חבל לנסות פתרונות זמניים לבידוד ואיטום אם אפשר להגיע בצעד ראשון לפתרון של קבע.
עם תרמוקיר אפשר לחסוך את עוגמת הנפש הכרוכה בקיר לח וסדוק ובחשבונות חשמל ש"אוכלים" נתחים כבדים מן המשכורת.
תרמוקיר. זה מה שהקיר שלך צריך, וזה גם מה שאתה צריך. תרמוקיר. לאיכות חיים ולשקט נפשי לטווח ארוך.

* 2-6 ס"מ, לפי אזורי האקלים ודרישות תקן ת"י 1045.

עוד מוצרים מבית תרמוקיר לבחירתך:

תרמוקיר הוא פרי פיתוחה של חברת "RHODIUS" הגרמנית - החברה המובילה בעולם בייצור חומרי בידוד מתקדמים לבניה.

תרמופין - ציפוי דקורטיבי משובח, אטים למים ונושם.
תרמוגג - תערובת מוכנה לבידוד גגות ורצפות.
קירית - טיח חוץ ופנים אטים למים ונושם.
מתאים לטיוח מבנים בקרבת חים.
ריצופיט - טיט לריצוף אריחי טרצו ושיש בהיר.
קרמיטיט - טיט להרכבת אריחי קרמיקה, שיש ואבן נסורת.

והו רק חלק קטן מן המגוון הרחב של מוצרי בידוד ומוצרי בניה אותם תוכל למצוא בתרמוקיר.
את מגוון מוצרי תרמוקיר ניתן להשיג במגרשים לחומרי בניה בכל רחבי הארץ.

מפיץ אזור הצפון: עמלן בע"מ
טל: 04-672101

הציפוי שעולה על כל קיר

תרמוקיר ואתה מכוסה

ציפוי תרמי לבידוד קירות הבית

תרמוקיר
חברה לבניה מתקדמת. קיבוץ חורשים.
ד.נ. השרון התיכון 45865 טל: 03-9386300

ראובני • פרידן

מגדל הקשת

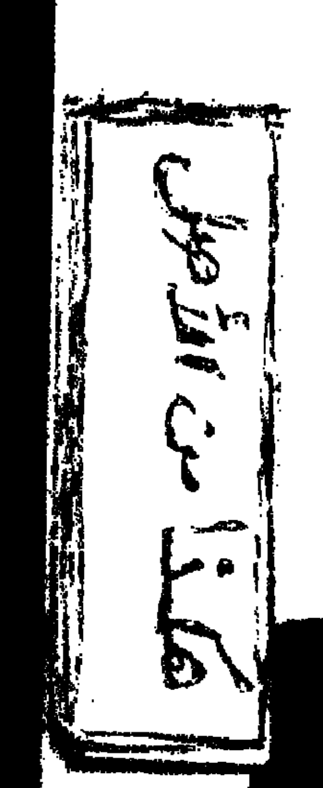
בשביל שקט, חדר כושר ובריכה פרטית
אינך צריך לבלות שליש מחייך במכונית.

מדירתך החדשה שבמגדל הקשת תוכל להשקיף על כל הצפון. המבנה המדורג בן 12 הקומות, ממוקם בשכונת בבלי שבצפון תל-אביב. מימינך כל העיר. משמאלך פארק הירקון. מקום העבודה נמצא מעבר לכביש, וביום בהיר אפשר לראות את פקקי התנועה בואכה תל-אביב.
סטנדרט בניה מעל המקובל, בריכה סגורה, חדר כושר, מזוג אויר, חמום לכל דירה ושומר-סף 24 שעות ביממה, יוצרים איכות חיים שהיא הרבה מעל צפון תל-אביב.
אתה מפסיק לבלות כל בוקר בפקקים ומתחיל להנות מהחיים.

מגדל הקשת.
לגור מחוץ לעיר, בתוך העיר.
ת"א, שכונת בבלי, רח' פעמוני 10

גזית ושחם
חברה לבנין בע"מ
משרד ראשי: ת"א, רח' אלנבי 95. טל' 03-292478/9

אידקו
חברה בבלוק איטונג

אלוף, טירונפוליטיקה

יאנוש בן־גל יוצא לקרב על הבוחר, בלי טנקים וקסדה. ילד טהרן, שהקדיש 25 משנות חייו לשירות בצבא, קופץ, בעיניים פקוחות, לביצה הפוליטית. בסיבוב הזה הוא רק ינסה לשכנע ולדבר, ובסוף ישאר מחוץ לכנסת, למרות שהיה רוצה להיות שר בכיר, כי החליט להתערב ולהיות מעורב רק בדקה ה־90. מכיר בישות פלשתינית, לא מת על ערבים, בעד מדינה פלשתינית ביהודה ושומרון, נגד החזרת הרמה. "הוא אדם אמיץ, איש שלא יבחר בדרכים של מניפולציות ותככנות"

מאת סימה קדמון   צילם: ראובן קסטרו

אחרי 25 שנים של שרות צבאי בכל התפקידים האפשריים, מלבד מישרת הרמטכ"ל, ואחרי חמש שנים של פעילות עסקית רב־גונית, מוכן, לדבריו, יאנוש בן גל, להתעורר ולשוב "ללחום" שוב. הוא, שמעיד על עצמו שהוא אינדיבידואליסט שאף פעם לא ראה את עצמו כאחד ... שמה ששולט בו, לדבריו, זו תחושת ... העצב. יאנוש בן־גל, בן 50, אלוף במילואים ... עסקים היום, קפץ בשבוע שעבר לתוך הביצה ... ללא נעליים גבוהות, כובע פלדה ואוגרה ... מאחוריו.

לפני שנים, כאלוף פיקוד הצפון, אמר: "אני ... במהלך הקרב רק כשנדמה לי שהמפקד בשטח ... מבולבל טקטית, או אינו עומד בלוח זמנים, או ... את המטרה. חוכמת המצביאות היא לדעת ... להיכנס". אני שואלת אותו אם אלה הסיבות ... לפוליטיקה.

... הוא אומר. "תצטטי את זה. אני חושב ... של המערך היא הנכונה. היא היחידה שיכולה ... את ההידרדרות בעימות הישראלי־פלשתיני, ... שלה בשוק מלא למדינת ישראל".

... הוא בהתייחס לציטוט, המפקד שטועה מי ... בלוח זמנים או לא מבין את המטרה? ... שטועה פה זה הבוחר. ועליו צריך לעבוד. חלק מהבוחרים עדיין לא מבין שזו הדרך היחידה שלנו לעצמאות. במקרה זה, לא המצביא הוא זה שטועה, אלא החייל, הבוחר. ולכן אני רוצה להתערב ולשכנע אותו".

גם מול מגרש־המשחקים הפוליטי שלנו, שבו הורגלנו לראות את השחקנים מחליפים את חולצות הקבוצה שלהם אפילו בלי להסמיק, היו שהרימו גבה כשהודיע האלוף לשעבר על הצטרפותו למפלגת העבודה. משרווה על מגעים שניהל, כביכול, לפני החלטתו, בו־זמנית גם עם צומת ועם הליכוד, הורמה הגבה השניה.

אבל יאנוש בן־גל שורש, במרץ ועם פיצנטה רשת, את הגבות המורמות. שהרי שערה "אלף, המגעים היחידים שהיו לי איפעם עם הליכוד היו לפני חמש שנים, כשפרשתי מהצבא. שר הבטחון דאז, משה ארנס, ניסה לשכנע אותי להישאר בצבא ולקבל את תפקיד מפקד כוחות היבשה. גם אז זה לא היה על מישור פוליטי אלא מקצועי־צבאי בלבד. ביתר, היו לי מגעים עם רפול בחבר הלא כראש השיטה, הוא ניסה לשכנע אותי להצטרף לצומת. לא נתתי לו תשובה מכיוון שלא רציתי לפגוע בו. הוא שאל אם אהיה מוכן לדבר עם תושבי קריית השמונה על מנת שיצטרפו לו במימון מסע ההלוויה שלו. תשובתי היתה, שאם הוא

(המשך בעמוד 12)

יאנוש בן־גל: "בבחירות האחרונות הצבעתי ללובה אליאב, כי אני מאמין שנעשה לו עוול היסטורי על־ידי גולדה"

(המשך מעמוד 9)
...קש – אנסה לדבר איתם. אבל לא בגלל שאני ...כים עם רעותיו, אלא מתוך יחסי חברות. רעיונות ...שלות מפלגתיים־פוליטיים לא מפרידים בין ...שיש".

...ושל, אגב, מאשר. "כן, הצעתי ליאנוש להצטרף, ...ל רק דיברנו. הוא לא נתן לי תשובה". לא, הוא לא ...תע כששמע שיאנוש הצטרף למפלגת העבודה. ...דעתי שזה יכול לקרות. הכרתי את הדעות שלו ...זמן, וזה בכלל לא הפליא אותי. למה ניסיתי בכלל ...הצטרפו לצומת? ניסיתי. בגלל החברות שבינינו".

גם יוסי בן חנן, מפקד גייסות השריון וחברו ...של יאנוש, אומר שלא הופתע. "ואני מכיר את ...אנוש 25 שנים. כל השנים האלה הוא הביע דעות ...ות, שמהן הסקתי שהוא לא בדיוק איש ארץ ...ישראל השלמה". הסיבה שאנשים הופתעו, לדעתו של ...ן חנן, נובעת מכך שיאנוש, כאיש צבא, מעולם לא ...עסק בפוליטיקה. "הוא היה מהמקצוענים המובהקים ...לא נלשו לפוליטיקה. מאלה שביצעו בצורה הכי ...מושלמת את המדיניות שעליה החליט הדרג המדיני. ...שם נקודה שהיה בצבא, לאנשים שסבבו אותו היה ...ברור לגבי תפיסות העולם הפוליטיות שלו, זה אומר ...שהוא היה איש צבא מקצועי".

...בר של יאנוש, מעברה השני של הקשת הפוליטית, מוסיף: "זה לא הפתיע אותי, באותה מידה שאנשים לא הופתעו כשמוטה ...גור הצטרף למפלגת העבודה. למרות שכשהיה ...רמטכ"ל יצא נגד יוזמת השלום של סאדאת וכמעט הודח מתפקידו על־ידי עזר ויצמן, שהיה אז, כזכור, שר הבטחון של ממשלת הליכוד".

אבל בהמשך מודה יאנוש, שרק בשנים האחרונות הבין שהבעיה הפלשתינית אינה ניתנת לפתרון באמצעות כוח הזרוע. שרק אחרי שהשתחרר מהצבא, בסוף 1982, התחיל לשקול את הדברים מזוויות נוספות, כשהתפנה למחשבה ולנתוח. "יכול להיות שכל זמן שהייתי בעימות ישיר עם האויב, הייתי ניצי יותר. בשדה הקרב ובמערכה אין רחמים. הערכים פשוטים יותר. שחור ולבן. זה להישרד או לחדול מלהיות קיים".

אני שואלת את בן־גל, אם זו הסיבה שהמערך נוטה לגייס לשורותיו אלופים במילואים, משום שכשהם משתחררים, הם מתפנים למחשבה ולנתוח. "הנטיה היא של האלופים", אומר בן־גל, "לא של המערך. לפי דעתי, רוב האלופים, במילואים ובסדיר, נוטים לקו המדיני של המערך. דווקא מתוך הכרת האויב הערבי ומתוך הכרת חוסננו הצבאי והבטחוני, אנחנו מאמינים שאפשר יהיה להגיע לאיזה הסדר של שלום עם האויב. אנחנו לא פוחדים להתעסק עם התחום הזה, כי אנחנו מכירים אותו מקרוב. אנחנו מודעים ליתרונותינו ולחסרונותינו".

הנכונות לפשרה מצד אנשי הצבא, סבור יאנוש, היא תוצאה של ההכרה שהסכסוך לא ייפתר במלחמה. "בשום מלחמה לא הצלחנו לכפות שלום. השלום בין תנועות לאומיות מנוגדות ניתן להשגה אך ורק במשא ומתן, שעלול להיות ארוך, מייגע ומתיש. אבל אם הוא יצליח, פירותיו יהיו כדאיים". הוא גם מאמין, שכשם שלא הצלחנו לכפות שלום לאחר נצחון צבאי, כך גם הערבים מתחילים להבין, שהדרך של הטרור והעימות הצבאי הבלתי־פוסק לא יובילו אותם להגשמת הרעיון הפלשתיני. "ממש כפי שמדינות ערב הבינו שלא ניתן לזרוק אותנו אל הים, כך גם התנועה הפלשתינית מתחילה להבין שהם יכולים להגיע להישגים ריאליים רק אם ינטשו את דרך המלחמה והטרור".

הגיע הזמן, הוא אומר, שבו צריך לקבל החלטות גורליות גם אם הן לא פופולריות אצל חלק מהאוכלוסיה. "והן בלתי פופולריות, היות ומחנה הימין, בפשטנותו וברדידותו, משתמש בסמלים אמוציונליים של דגל, אדמה, שמירת ערש ממלכת ישראל ויהודה, ולא מתייחס למציאות ההולכת ונרקמת ביחסים שבינינו לבין הערבים".

אם הליכוד ינצח בבחירות, סבור יאנוש שנמצא את עצמנו במצב של הפסקת הנסיון האמיתי להגיע לשלום, ויימשך המצב הבלתי נסבל, הקיים ביהודה, שומרון ועזה. "גם אם ההתקוממות תלך ותידעך, היא

(המשך בעמוד 12)

עם [illegible] (משמאל): "הצעתי [illegible] להצטרף לצומת, אך [illegible] דיבורו"

ילד טהרן

אנוש בן־גל נולד ב־1938 בפולין למשפחה אמידה. עם פרוץ המלחמה, עבר עם משפחתו לאזור הכיבוש הסובייטי. הודין נשלחו למחנה עבודה בסיביר, ושם נפטרה אמו. הוא ואחותו נדדו מספר שנים, עד שהגיעו להודו. באמצעות האירגון של הנרייטה סולד עלו לארץ במסגרת מה שנקרא היום "ילדי טהרן". יאנוש, בן ארבע, גדל שנתיים בגבעת ברנר, ולאחר מכן אומץ בידי משפחת אוורבך (סבו וסבתו של האלוף אורי אור, שהצטרף גם הוא למפלגת העבודה). למד בתיכון בפאריס, שם התגורר אביו מ־1948. חזר לארץ עם קבלת צו גיוס. במבצע ליטני היה אלוף פיקוד הצפון. בסוף 1982 השתחרר מצה"ל, לאחר שלא מונה לרמטכ"ל. מאז הוא איש עסקים.

"רוב האלופים, במילואים ובסדיר, נוטים לקו המדיני של המערך. דווקא מתוך הכרת האויב הערבי וחוסננו הצבאי והבטחוני, אנחנו מאמינים שאפשר יהיה להגיע לאיזה הסדר שלום עם האויב. אנחנו מודעים ליתרונותינו וחסרונותינו"

(המשך מעמוד 11)
תפרוץ מחדש. כי לא ניתן לאורך זמן לדכא בכוח התקוממויות עממיות. תישקף אז סכנת מלחמה עם מדינות ערביות כמו סוריה ועיראק, ואז, תנאי הפתיחה לתהליך שלום נוסף, יהיו כבר הרבה יותר קשים והמצב אולי יהיה בלתי ניתן לפתרון". הליכוד, סבור יאנוש, שבוי בתפיסות דוגמטיות וארכאיות, ולכן אינו מסוגל להגיע לפתרונות מעשיים על בסיס הערכות מצב ריאליות.

והערכת מצב ריאליסטית, הוא אומר, מחייבת להגיע למסקנות הבאות: "יש ישות פלשתינית. העם הפלשתיני יושב חלקו ביהודה שומרון ורצועת עזה, וחלקו מפוזר במדינות ערב. זכותם, כזכות הציונות, להגדרה עצמית ולמדינה. המדינה שבאה בחשבון, ושתהיה מקובלת הן על ידינו והן על־ידי הפלשתינים, היא אותו שטח שנקרא יהודה, שומרון וירדן, ושטח זה יהיה המדינה הפלשתינית העתידית".

מה שמתבקש היום, לדעת בן־גל, זה להגיע לחתימת הסכם שלום, שתמורתו נעביר חלקים ניכרים מיהודה ושומרון לירדן. זאת, תוך סידורי בטחון מתאימים. "ביקעת הירדן תהפוך לרצועת חייץ עם נוכחות צה"ל וצבא זר לא יוכל לחצות את הרצועה הזו. אזור זה יהווה עומק אסטרטגי לשטחים ברמת ההר שעליהם נוותר, אזורים שהם בעלי צפיפות אוכלוסין ערבית גבוהה. על המרדונות המזרחיים ימוקמו תחנות התראה מודיעיניות שיהיו חלק מהמערך ההתראתי של המדינה. במרדונות המערביים יבוצעו שיפורי גבול טקטיים. על ירושלים לא נוותר, והיא תישאר בירתנו המאוחדת". יאנוש מבקש להשאיר לנו את זכות המירדף אל מעבר לגבול, במידה של פעילות עויינת. השטח של יהודה ושומרון יהיה מפורז מצבא ואמצעי לחימה. "אחרי שנקבל את הגיבוי של העם, אני מוכן לדבר עם הירדנים, אני מוכן לדבר עם הפלשתינים, ואני מוכן אהיה לדבר גם עם הנהגת אש"ף בתנאי ברור ובלתי מתפשר שהאמנה הפלשתינית תשתנה. עד אז – הם אויבי".

יאנוש אינו חושש שמדינה פלשתינית שתקום, אם תקום, תאיים על בטחוננו, גם אם חוזה השלום והסדרי הבטחון יופרו על ידם. "עד מלחמת ששת הימים הסתדרנו גם ללא יהודה ושומרון. ובוודאי שלאחר 20 שנה ויותר, על בסיס התעצמותנו הצבאית, כוחנו יהיה עמנו להתמודד איתם, ובקלות רבה". לנסיגה חד־צדדית הוא מתנגד. "זה יהיה ויתור ללא תמורה, שיתפרש כעייפות וחולשה שלנו. אומה אינה יכולה להרשות לעצמה לצעוק 'שברו את הכלים ולא משחקים'.

"היום אני טוען, שאנחנו חייבים לוותר על יהודה ושומרון בגלל טעויות היסטוריות. והטעויות הן שלא הצלחנו לכבוש את יהודה ושומרון במלחמת השחרור, כמו שכבשנו את הנגב והגליל. וכשכבשנו אותם, בששת הימים, ההישג הזה היה מאוחר מדי מבחינה היסטורית. והערבים לא ברחו, אלא נשארו שם. והטעות הנוראית היא, שכמשך 40 שנה, מאז קום המדינה, לא הצלחנו להביא לעליה מסיבית והמונית שתמנע מדינה דו־לאומית. לא היינו צריכים את כל התהליך הזה, אם היו פה עוד מיליון וחצי יהודים. גם בפחות היינו מסתפקים. הכשלון של הציונות המודרנית לאחר השואה הנוראית באירופה הוא, שהעם היהודי עדיין לא למד. ומאז חורבן בית ראשון, הגולה היהודית היתה תמיד גדולה יותר מהישוב היהודי בארץ. ואם היו לנו אותם מיליון וחצי יהודים בישראל, אולי לא היינו צריכים היום להגיע לפשרה על יהודה ושומרון תמורת השלום. כן, הייתי מאוד רוצה שהשטחים האלה יכללו במדינת ישראל. אבל צריך לשאוף לאפשרי ולא לרצוי".

שמעון פרס (מימין) ויוסי בן חנן: "אני מקווה שיאנוש לא יתאים עצמו לעולם הפוליטי, אלא להיפך"

הוא לא מת עליהם, על הערבים, הוא אומר. "ואני לא יפה נפש. אני פשוט לא רוצה לחיות איתם. אני לא רוצה להיות מותנה בהגעתם או אי הגעתם לעבודה, אני לא רוצה שתרבותנו תימהל בתרבותם, אני לא רוצה לשבת במסעדה ושהם ישרתו אותי, וזה אחרי שחזרו משרות ה'מילואים', כי נגמרו להם האבנים והבקבוקים. אני רוצה להיות כאן, לבד, ושהם יהיו שם. אני רוצה מדינה עברית. אני לא רוצה מדינה דו־לאומית. ועם הזמן, כשני עמים נפרדים, נדע, אולי, גם לחיות בשלום אמת. בואו ננסה את זה".

לפני כשבועיים, בדרכו מהצפון, עצר שמעון פרס בביתו של יאנוש בקיסריה. אומרים שהחוליה המקשרת ביניהם היה עזר ויצמן, שכנו של בן־גל. יאנוש לא מכחיש, אבל מוסיף: "אני מכיר את פרס מאז היותו שר בטחון. אני מכיר גם את רבין, בר־לב ומוטה גור. יש לי איתם שפה משותפת ורקע מקצועי משותף. בפגישה עם פרס, בירדנו בינינו באילו שטחים אני יכול להיות פעיל לקראת הבחירות. סיכמנו שאעסוק בתחום הבטחוני. שאנסה לשכנע את הבוחר שלא קיימת סכנה למדינת ישראל, כתוצאה מהחלפת שטחים גדולים מיהודה ושומרון תמורת שלום חוזי. החלטנו שאעסוק בהסברה ושכנוע. הסכמנו שחייבים לעשות את הנסיון ולהגיע לחתימת הסכמי שלום עם מדינות ערביות נוספות. כן, ירדן. לא ביקשתי מפרס דבר ולא הובטח לי דבר".

הבחירה שלו במפלגת העבודה, אומר בן־גל, היא טבעית ביותר. "למי הצבעתי בבחירות האחרונות? ללובה אליאב. למה? כי אני מאמין שנעשה לו עוול היסטורי על־ידי גולדה, שהחרימה אותו וגרמה שיינרק ממפלגת העבודה. הוא פשוט הגיע דור אחד מוקדם מדי עם התזה של ארץ הצבי, שבשעתו לא היתה מקובלת על המערך. היום עשתה מפלגת העבודה קפיצת דרך נחשונית והתקרבה לאותה תזה שבגללה אליאב הוחרם". בבחירות קודמות הצביע, לדבריו, למערך. תמיד. "מעולם לא הצבעתי לליכוד וגם לא לתחיה. לא, גם לא כשרפול היה שם".

מוקדם להעריך, אם תהיה ליאנוש אותה מידת השפעה על הבוחר הישראלי, כפי שהיתה לו על פיקודיו, "שהעריכו אותו, העריצו אותו וגם פחדו ממנו. אפילו מאוד", כפי שסיפר אחד מהם. מה שברור הוא, שכדי לצוף בביצה הפוליטית שאליה נכנס, הוא יצטרך ללמוד לרסן את התבטאויותיו שהקנו לו מעמד של "אנפן טריבל" בפיקוד הבכיר בצה"ל. יש הסבורים, כי אותן התבטאויות הן שגרמו, במידה לא מבוטלת, לחסימת דרכו לרמטכ"לות. יאנוש ידוע כאיש שלא מתפשר על התפיסות והעקרונות שלו ונוקט עמדה, גם אם היא מאוד לא פופולרית, בצורה נוקבת ביותר.

כאלוף פיקוד הצפון אמר פעם ש"הערבים הם סרטן בלב המדינה". המשפט הזה עורר תגובות זועמות, ויאנוש, מספרים, נינוף בידי שר הבטחון. היום, זוכרים לו היטב את המשפט הזה. "אם אכן אמרתי את זה, רציתי, כאלוף פיקוד הצפון, להביע את זעמי על כך שרוב המשאבים מופנים להתנחלויות ברצועת עזה וביהודה ושומרון. ואת הגליל אנחנו עלולים לאבד, אם לא נייהד אותו בזמן".

לפני שנה, בהופיעו באוניברסיטת תל־אביב, במלאת חמש שנים למלחמת שלום־הגליל, טען יאנוש ש"מלחמת לבנון נוהלה בצורה כושלת בכל הרמות". ובראיון איתו אמר: "נדמה לי שברור לכולנו מעל לכל ספק, שאת העימות שבין הציונות לבין התנועה הפלשתינית לא ניתן לפתור באמצעות מלחמה. אם יש פתרון, יש להגיע אליו בנוסחה שתהיה מקובלת על שני הצדדים, כמשא־ומתן ודו־שיח". בתגובה לדברים אלה, אמר אז רפול: "אם יאנוש היה מנצח בקרב סולטן יעקב ולא נכנס למארב ומפשל, היה כל עם ישראל שומע כיצד הוא משבח את הממשלה הכי חכמה, את הרמטכ"ל הכי טוב, את החיילים הכי מעולים ואת המלחמה הכי טובה בעולם. אבל הוא לא ניצח, אלא פישל, ולכן הוא מחפש תרוצים".

בן־גל, שפיקד במלחמת לבנון על הגיזרה המזרחית שנלחמה בדיוויזיות הסוריות, מוחה בתוקף על הנסיון ליחס את דעותיו לכשלון צבאי מסוים. את קרב סולטן יעקב, הוא אכן רואה כאי־הצלחה. בקרב זה ניקלעה אחת היחידות שהיה מופקד עליהן ללב מערך סורי, ולאחר מגע ממושך עם האויב נאלצה לסגת בסיוע של יחידות אחרות. בקרב נפלו מספר לוחמים, ושלושה חיילים נעדרו. "אבל תודת הקרב", הוא טוען, "נטפחה מעל לכל הגיון מבצעי, וההתבטאויות שלי בקשר לכשלונה של המלחמה לא נובעות מהביקורת האישית שנמתחה עלי בעקבות אותו הקרב. תוך כדי המלחמה, אחרי התחקירים הראשונים, אמרתי שאני מקבל אחריות על הקרב כמפקד עליון באותה גיזרה. אבל אני לא אשם כמה שקרה. מפקד ברמה בכירה כשלי, לא יכול להיות בכל ארוע שמתרחש ברמה גדודית כאשר ביני ובין הגדוד קיימות רמות בכירות נוספות. לבוא ולהאשים אותי, שדעתי השלילית על מלחמת שלום־הגליל נובעת מהכשלון בקרב זה או אחר, מעידה שהאדם המעביר את הביקורת הזו, לא מכיר אותי, את יושרי ואת יכולתי לקחת אחריות על מעשי ועל מחדליהם של אלה שהיו מתחתי".

לא מכיר אותך??? רפול??

"אני לא יודע מה גרם לו להגיד את זה. אולי הוא חושב שהמלחמה היתה מוצלחת, והוא רוצה לנגח אותי בצד האישי־קטנוני ולא בצד העינייני. כי הרי היו הרבה קרבות מוצלחים בגזרת הבקעה, ולמרות זאת, אני אומר שהמלחמה לא הצליחה".

אבל יש כאלה הסבורים, שלהסתבכות בסולטן

(המשך בעמוד 56)

"אני לא יפה נפש, אני פשוט לא רוצה לחיות עם הערבים. לא רוצה להיות מותנה בהגעתם או אי־הגעתם לעבודה, לא רוצה שתרבותנו תימהל בתרבותם, או שישרתו אותי במסעדה אחרי שחזרו מ'מילואים' כי נגמרו להם האבנים והבקבוקים. אני רוצה להיות כאן לבד, ושהם יהיו שם"

חיפש כנסת, מצא עושר

בן 20 הוא נכנס לפוליטיקה, בן 21 קרא למנחם בגין להתפטר, בן 28 כבר היה ח"כ. אהוד אולמרט, נסיך חרות, רוצה עכשיו מקום טוב בשביעיה הראשונה. מי שהרעיש עולמות כסטודנט חצוף ותפרן הוא היום ח"כ מושחז לשון, ראש אגף הכספים בליכוד וגזבר מערכת הבחירות של המפלגה. וגם עו"ד מצליח, עם סגנון חיים אמריקני. "בגילי, אני מרשה לעצמי להסתפק ברצון להיות שר". איש מעשי.

מאת אברהם תירוש

חמישה ימים אחרי ששב ממסע באוסטרליה, חבר הכנסת אהוד אולמרט עדיין מפהק. כבר ישן שבת שלימה, אך עיניו מבקשות עדיין להעצם. גם מי שרגיל בטיסות טראנס־אטלנטיות כמעט כמו השר שריר, טיסה מהיבשת החמישית דרך ארה"ב לישראל, משבשת לו את שעותיו – את יומו ואת לילו.

לא את סדר־יומו. לא מנוע כמו אולמרט. הוא, רץ ממשרד עורכי הדין שלו לכנסת ומהכנסת בחזרה למשרד; ומשם לפגישה עם אורחים מחו"ל במלון וממנה לארוחת צהריים; ואחר־כך בחזרה למשרד, ושוב לכנסת, ויורד לתל־אביב וחוזר לירושלים – כך עד חצות הלילה כמעט. ובין פיהוק לפיהוק הוא עירני מאוד. קשה להפילו בפח.

כך גם כשאנו יוצאים ממשכן הכנסת אל מגרש החניה. בדיוק אז מוצא לו עסקן־זוטר אלמוני – בשבילי, אהוד מכיר את כולם – הזדמנות לשאול: "אהוד, מתי אתה נוסע לאמריקה?",

(המשך בעמוד הבא)

וילה בירושלים, פלאפון במכונית

אהוד אולמרט איש עשיר. לפחות אמיד. ב־1974 קבל רשיון עריכת־דין ואחרי שנה פתח משרד. הוא שותף עם עוה"ד אורי מסר וברוך אדלר ויש במשרד עוד שני עורכי־דין שכירים. עוסקים בעיקר בתיקים אזרחיים ומסחריים.

ב־13 שנה זינק המשרד, ואיתו אולמרט, למעלה. הדבר ניכר באורח חייו. מכונית אירופית, רנו 25, אבל סטייל־חיים אמריקני. איש העולם הגדול. חליפות מחוייטות, סיגרים, תיקי ג'יימס־בונד, גישה ישירה לאנשים, פלאפון במכונית שבאמצעותו מנהלים עסקים בכל רגע. בקרוב יעבור עם אשתו, הציירת עליזה, וארבעת ילדיהם, לבית פרטי דו־משפחתי בירושלים. חומר־דלק נוסף לתורשי־דעת ולמקנאים, שאינם מסוגלים לשכוח שרק לפני 13 שנה התרוצץ במסדרונות הכנסת צעיר לבוש בפשטות, שגר בדירה שכורה והוציא את נשמתו לקבלת הלוואה לרכישת דירות לזוגות צעירים.

הם מעלים תהיות, משמיעים רמזים שלבסוף "יפול בגדול" ושואלים: איך מתעשר אדם בזמן קצר כזה, אם לא תוך ניצול חברותו בכנסת לעסקיו הפרטיים? אם לא היה ח"כ, גם אז היו רצים אליו כל הקליינטים הללו? כיצד הוא יכול להפריד בין טיפול במקרה כאיש ציבור לבין טיפול כעורך־דין? האם לא הגיע הזמן לאסור על חברי־כנסת עסקים פרטיים, או לפחות להגביל אותם?

נקודה רגישה בחייו הציבוריים של עו"ד אולמרט, כמו של כמה ח"כים אחרים. הוא נאלץ להתמודד איתה יום־יום. וכך הוא מתמודד:

"איני רוצה ואיני צריך להתנצל על הישגי בתחום המקצועי והציבורי. אילמלא הייתי ח"כ, הייתי מצליח פי־שניים והייתי באמת עשיר. אילו הקדשתי את 18 שעות עבודתי ביממה רק לעסקים, אתה מתאר לך למה הייתי מגיע? היום איני עני, אך גם לא עשיר. המשרד שלנו בינוני במושגי ירושלים וקטן במושגי תל־אביב.

"אני חי כמו ישראלי רגיל בן 40 פלוס, העובד 15 שנה והגיע לרווחה מתקבלת על הדעת. אבל אנשים זוכרים אותי מלפני 15 שנה ואינם משלימים עם כך שחלפו השנים. מי שבולט, מעורר סקרנות ורכילות. מדביקים סטיגמות.

"איני מכחיש שהבעיה היא עדינה. אך זה תלוי בסופו של דבר במוסר ובאתיקה האישית. אני מרגיש שאני שומר בקפדנות על הכללים. זו צביעות להיטפל דווקא לעורכי־דין, הכפופים לכללי האתיקה של לשכתם. מדוע מותר לח"כ להיות בעל מפעל? הוא אינו נזקק למשרדי ממשלה? אם יטילו מגבלות או יאסרו על ח"כים לעסוק במקצועות חופשיים, ישארו רק עם פוליטיקאים מקצועיים". הבעיה קיימת. בכנסת מונחת הצעת חוק האוסר עיסוק נוסף של ח"כים. ח"כ שריד, מיוזמיו: "זה לא יעזור, החוק יעבור, מפני שכמה ח"כים הזמין".

אולמרט, בחצר הבית [illegible] –
הוא משלם לא [illegible]
[illegible]

צילום: שמואל [illegible]

(המשך מהעמוד הקודם)

ומכניס אותנו בכך לראיון קודם זמנו. לא נעים. ריבוי הנסיעות של אולמרט לחו"ל ועיסוקיו שם, נעשו באחרונה נושא לתהיות וכלי־ניגוח בידי יריביו. אומרים שהוא יותר בחו"ל מאשר בכנסת. אז רק בא, כבר נוסע?

"לא נוסע", חותך אולמרט לעבר ההוא, ולי הוא אומר: "למדתי שאין טעם להסתיר דברים שהכל יידעו עליהם לבסוף. באמת איני נוסע עכשיו".

אבל מה "מחלת הנסיעות" הזאת שלך? מי מזמין, מי מממן? – אני שואל, ואנו עדיין במכונית, בדרך לראיון.

"אני מוזמן על־ידי קהילות וארגונים יהודיים ולא־יהודיים, המגבית, הבונדס, קרן־קיימת ועוד. גם משרד החוץ מבקש שאסע. ובהזדמנויות אלה, אני מופיע הרבה בכלי־התקשורת. לפעמים אני נוסע לכמה ימים ווהי עבודה קשה ותענוג מפוקפק מאוד".

בא לבכות ממש, אני מעיר.

אבל אהוד בשלו: "הנה עכשיו, באוסטרליה, אני גאה במה שעשיתי שם. היו לי 25 הופעות בסידני ובמלבורן, מטעם קרן־היסוד וברדיו ובטלוויזיה. לשהגעתי, מצאתי שם קהילה של 100 אלף יהודים מושפלת ומיואשת. ערב ערב, בחמישה ערוצים, משמיצים שם את ישראל. אחרי הופעותי השתנה מצב הרוח של היהודים".

– מדוע מזמינים דווקא אותך?

"חושבים שאני נואם טוב ורואים בי רוכר של אגף מסויים, שיש להם כנראה ענין לשמוע אותו. אין גם קבוצת יהודים שבאה לארץ שאיני מופיע לפניה".

– וכל הנסיעות "לשם שמיים"? מה עם נסיעות לעסקים פרטיים?

"מעט יחסית, ואף פעם לא בימים של כנסת".

– אינך חושב שכדאי לנקר פחות עיניים ולנסוע פחות?

"כן, צריך".

– נו?

"תראה, בעצם תיכננתי לעסוק בארבע שנות הקדנציה הזאת בתפקיד ביצועי. רציתי והובטח לי להיות שר, עד שהוברר שמדינת־ישראל זקוקה לכישוריו של יוסק'ה שפירא בממשלה, ונשארתי בחוץ.

"אני רוצה ואני צריך להתנצל על הישגי בתחום המקצועי והציבורי. אילמלא הייתי ח"כ, הייתי מצליח פי־שניים והייתי באמת עשיר"

עם התורים בבנימינה – ז'בוטינסקי על הקיר, מלחמות עם בני גבעת המועל

אחר־כך הוצע שאהיה סגן שר הבטחון וגם זה לא נסתייע. אז חשבתי שאני צריך להתעסק במידה מסוימת בענייני העם היהודי, ומכך נגזרות נסיעות לחו"ל. השתעשעתי אפילו ברעיון לרוץ לראשות הסוכנות, אבל לא הציעו לי בזמן ולא רציתי לדחוף את עצמי. הייתי יכול להיבחר. כל הארגונים היהודיים מכירים אותי היטב. אני מצטער שלא ניסיתי לדחוף עצמי יותר".

– אתה לא מוכר כביישן כזה, שלא יודע לדחוף את עצמו.

"עשיתי הערכת מצב. אילו נכנסתי למירוץ, איש לא היה אומר לי לצאת ממנו, אבל היתה מתחייבות כלפי גדעון פת".

אז הלשונות הרעות יגידו, שגם כל ענין העם היהודי אינו אלא תירוץ לנסיעות לחו"ל. אולמרט מגחך ומציג משנה סדורה של מה צריך לעשות כדי להציל את העם היהודי מאבדון. בהזדמנות תגיגית זו, הוא גם מאשים את כל הממשלות בישראל, שלא התעניינו ברצינות בבעיות היהודיות בגולה ומכנה את הסוכנות היהודית "אבר מת", שהוא היה עושה בו, אילו הניחו לו, מעשה הנביא יחזקאל בעצמות היבשות.

הלשונות הרעות היוצרות לו תדמית מעוותת – וגם התדמית עצמה – הן הבעיה של אהוד אולמרט במסלולו הפוליטי, כך הוא סבור. קנאה, צרות־עין וחוסר פירגון הם המרבדים, לדעתו, מגרונן של הלשונות הללו. ענין הנסיעות לחו"ל הוא רק אחד מנושאי הקנאה והרכילות וממרכיבי התדמית.

מי שיתטט, ימצא בוודאי פה ושם גם נסיעות־עסקים פרטיות בימי־כנסת. אבל העובדה שהוא אכן מרצה מבוקש וממומן על־ידי כל הגופים שהזכיר ושהוא עושה את זה טוב – היא בדוקה. אלא שזה אינו עוזר לו כליכך כנגד הקנאה והדיבורים־מאחורי־הגב. גם לא עובדה נוספת: הוא אחד הישראלים היחידים, שתחנות הטלוויזיה האמריקניות פתוחות לפניהם.

אהוד, לא־צנוע־ידוע, אומר: "אמרתי פעם לאחד שדיבר על הנסיעות שלי: 'אני מוכן לסדר לך נסיעה, אבל את הנסיעות שאחריה תצטרך לסדר לעצמך. כלומר, להיות טוב עד כדי כך, שירצו לחזור ולהזמין אותך'".

ועכשיו, נוסף לו התפקיד של ראש אגף הכספים בליכוד וגזבר מערכת הבחירות, ומוסיף שמן למדורה. הוא מוליך את אולמרט על־פני קהילות ונדבנים ברחבי־תבל, שמהם הוא מנסה, וגם מצליח, תוך ניצול הקשרים הענפים שרקם, לחלוב תרומות למערכת הבחירות של הליכוד. הוא גם מוסיף תחמושת למבקריו הטוענים: זהו ניצול קשרים שיצר בשם המדינה ולמענה לצרכים מפלגתיים.

– מדוע דווקא אתה הגזבר? ממתי אתה איש־כספים גדול כזה?

"בונים על הקשרים הטובים שיצרתי בעולם".

– האם זה אינו ניצול־לרעה של קשרים שיצרת בשביל המדינה?

"מה פתאום? אני לא פונה בענין זה לשום אדם שקשרי איתו נוצרו במסגרת שליחות רישמית או

(המשך בעמוד 18)

הוא כבר עלה כיתה

אבא אולמרט, קיוות מאוד שאחד מארבעת בניו ימשיך במשק החקלאי בנחלת־ז'בוטינסקי שבבנימינה. לרגע לא ציפה שיהיה זה אהוד. הוא הכיר היטב את ה"סחורה" שלו. אבל אהוד טוען שבכל זאת, נשארה בו זיקה חזקה לאדמה ולהתיישבות. וה"נחלה" היא עדיין הבית. כשאנו נמצאים בצומת בית ליד, בדרך לבית ההורים בבנימינה, הוא אומר לבן הקטן אריאל: "אנו 20 דקות מהבית".

אהוד נולד ב־1945 בשוני, מצודה עתיקה הנשקפת אל בנימינה. שם ישבו גרעיני ההתיישבות של בית"ר, ובהם הגרעין שהקים אחר־כך בסמוך את המושב נחלת־ז'בוטינסקי. שם, בבית צנוע ופוליטי, כשתמונת ז'בוטינסקי נשקפת מהקיר, גדלו בני אולמרט, ספגו את התורה הרוויזיוניסטית וניהלו מלחמות עם ילדי גבעת־המועל הסמוכה.

בעת שירותו הצבאי בגולני נפגע אהוד וסופו ששוחרר שחרור מוקדם. זה היה חסר שהעיק עליו כל הימים. ב־1980, והוא כבר ח"כ בן 35, אב לשלושה ועם אשה בהריון, לחץ על עזר ויצמן, שר הבטחון, עד שגייסו אותו לקורס קצינים עם בני 19 ו־20.

בדרגים הגבוהים של הצבא חששו שבא לחשוף משהו. כשבא לחופשת־שבת, אחרי שלושה שבועות ההכנה לקורס, נקרא אל האלוף אמיר דרורי, ראש מה"ד. זה חקר אותו, מדוע הוא רוצה ללכת לקורס. ולבסוף הזהיר: "דע לך שאם לא תצליח – תעוף".

הוא סיים בהצלחה עם נקע ברגל, כשבל בית הספר בא לראות כיצד הוא עושה את מסלול המכשולים ביום האחרון, מפני שבגלל הנקע לא עשה אותו קודם לכן, ובלי מסלול אין סיכת מ"מ. בכך סגר מעליו את מועקת השירות הצבאי המקוצר. אם לא היו חוששים מדיוונים, היה מקבל אפילו "חניך מצטיין".

לפוליטיקה נכנס כסטודנט בן 20 בירושלים – ומאז לא יצא. בן 28 הגיע לכנסת. בעבר היה ח"כ פעיל מאוד ותוקפני, מגיש שאילתות והצעות לסדר־היום למכביר, נואם וקנרא ביניים, מחולל חקירות ומלחמות ציבוריות כמו בנושא הפשע המאורגן, תשחיתות בספורט ועוד. היום נרגע. משתק אותה מכובד יותר, כאילו לא נאה לו עוד לעסוק ב"קטנות". אחרים אומרים: אין לו היום זמן לכנסת, הוא טרוד בעסקיו.

אולמרט מתקומם. גם היום הוא נמצא, לדבריו, בכנסת 28־30 שעות בשבוע. לו יש הסבר אחר: "בכנסת, כמו בחיים, מה שאתה עושה בכיתה א' אינך עושה עוד בכיתה ד'. אני היום כבר בתיכון. פעם עסקתי בשאילתות ובחקירות והטבעתי חותם. גם היום אני פעיל, אבל בעניינים מדיניים, בוועדות שונות, כמו ועדת פולארד, ובעניינים חשובים נוספים. לקרוא ידיעה בעיתון ולהגיש שאילתא זו בדיחה".

מעגל פעילות נוסף שלו הוא סביב ראש הממשלה. עם הוא נאבק על מקום, קרוב ככל האפשר. בסביבה נמצאים גם חח"כים דן מרידור, שאין חולק על כך שהוא הקרוב ביותר מבין האנשים הפוליטיים, ורוני מילוא, שאם נאמר שאין האהבה שורה בין אולמרט לבינו – אמרנו רק מעט. אהוד קורא לזה "יחסים קורקטיים". וישנם, כמובן, המנכ"ל יוסי בן־אהרן ומזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין, אבל הם אינם בתחרות.

לארוחה עם המזכיר שולץ, בביקורו האחרון, בביתו של שמיר – לא הוזמן אולמרט. הוזמנו דן ורוני וגם ביבי. הוא משתק אותה אדיש: "איני מודד את היחסים עם ראש הממשלה לפי התזמנות שלו ואיני מנהל תחרויות על חשגת קירבתו. בפעמים אחרות כן הזמין אותי. כשהוא צריך אותי, אני נמצא ומסייע לו. אני לעולם לא אומר, שאם הוא לא יקח אותי איתו לארה"ב – הוא לא יוכל לעמוד מול האמריקנים."

מי כן אומר? שתיקה.

מי נסע באחרונה עם שמיר לארה"ב? רוני מילוא. אהוד הוכיח את יעילותו ואת נאמנותו לשמיר בפרשת השב"כ וראש הממשלה אינו שוכח. עצותיו המשפטיות והפוליטיות סייעו לשמיר להיחלץ מהענין. היום אהוד אמנם אינו משתתף בדרך־כלל בהתייעצויות מדיניות ושמיות של לשכת שמיר, אך בסך־הכל הוא בתמונה וראש הממשלה משוחח איתו ונזקק לשירותיו.

(המשך מעמוד 16)

לאומית. אבל כל הטיעון הזה מגוחך. כשפרס, למשל, מתרים אוהד של העבודה בחו"ל, את ברונפמן למשל, איך הוא מפריד בין ההיכרות האישית שלהם לבין התפקידים הרישמיים?"

אהוד אולמרט, בספטמבר בן 43, חמש־עשרה שנה בכנסת, מתמודד בבחירות הללו על מקום פנוי בשביעיה הראשונה של מועמדי תנועת החרות. על סיכויו להגיע לשם הדעות חלוקות. זינוקו לזירה של ביבי נתניהו מגביר את הצפיפות בצמרת ומחליש את סיכויו. חסר לו רק עוד בני בגין. בכל מקרה, אהוד חוזר הביתה וסוגר בכך מעגל שנפתח לפני כעשרים ושתיים שנה בכפר המכביה.

"אריק שרון הודה שכעס עלי כי מנעתי הופעה שלו בנושא לבנון בשידורי הבחירות. מאז חטפתי ממנו סטירות, דווקא אחרי שאני תומך בו. להדדיות לא זכיתי ממנו"

שם, ב־1966, בוועידת תנועת החרות – ועידת המרד של שמואל תמיר ז"ל – קם סטודנט בלונדי, גבה־קומה, יליד התנועה ובן לח"כ־לשעבר שלה, ובכל חוצפת הנעורים שלו קרא למנהיג האחד־והיחיד, מנחם בגין, לפרוש בגלל כשלון גח"ל בבחירות. קרא – ונשאר בחיים, הרבה הודות למנחם בגין עצמו. המנהיג הגן עליו מפני חמומי־המוח שרצו לסלקו מהבימה ולקרוע אותו כדג. בגין איים כי הוא יילך הביתה אם לא יניחו לאולמרט הצעיר לדבר. בג'סטה בגינית אופיינית אמר: "אני גאה שקם חניך התנועה, יליד שוני, שיש לו אומץ לומר את אשר עם ליבו".

היום מודה אולמרט: "ברור שזו היתה טעות. אך גם היום, כצעיר בן 21 באותו מצב, יש להניח שזה מה שהייתי אומר". אז, זה הוציא אותו לדרך פוליטית ארוכה – למרכז החפשי עם תמיר (מטעמו הגיע ב־1973 לכנסת ברשימת הליכוד) וממנו למרכז העצמאי עם שוסטק ומשם ל"לעם" עם יגאל הורביץ, ואחר־כך "לעם" המוקטנת, שבמהלך הקדנציה הנוכחית פשוט נמוגה אל תוך תנועת החרות. זו הפעם הראשונה שהוא מתמודד על מקומו ועל מעמדו בתוך תנועת האם שלו, שממנה יצא־נפלט לפני 22 שנה.

לא מתאים לפיקח כמוך להסתבך זמן ממושך כל־כך עם רסיסי מפלגות כאלה, אני מעיר לו.

הוא מעדיף לזכור כמה־שפחות את תקופת הנדודים הפוליטיים הזאת, גם אם לא יודה בכך, וליצור רושם שכל הזמן היה בבית או לפחות בקרבתו. מה שהוא כן מוכן לומר: "תמיד רציתי לחזור הביתה. אילו זה היה תלוי בי, הייתי חוזר הרבה יותר מוקדם. אך הייתי קשור עם שוסטק ולא רציתי לעשות צעד חד־צדדי. היתה לי גם מחוייבות אירגונית לאנשים שהלכו איתי".

מתקופת הנדודים הזאת נותר פצע פתוח אחד – שמואל תמיר. בהשראתו מרד אולמרט הצעיר בבגין. איתו ובהנהגתו פרש למרכז החפשי. במשך שנים היה נושא־כליו של תמיר, מזכיר סיעתו, האיש הקרוב אליו. יחד ניהלו מאבקים ציבוריים בכנסת, כשאהוד עושה את רוב העבודה השחורה. גם את הסטאז' המשפטי שלו עשה אצל תמיר. בסך הכל, היה לו בית־ספר טוב ועד היום נוטים לראות במהלכים ובדפוסי התנהגות ופעולה שלו סימנים תמיריים מובהקים. יש גם המרחיקים לכת: הוא תמיר במהדורה שניה.

אהוד: "לומר שהכל אצלי ממנו – זו הפרזה, ולו מפני שלא החלפנו מילה 13 שנה, עד מותו. אבל למדתי ממנו את הצורך בהתמדה, בירידה לפרטים, בשילוב הנכון של חקירה יסודית עם חשיפה תקשורתית".

הקרע בא דווקא כשנבחר אולמרט לכנסת השמינית כאחד מארבעת נציגי המרכז החפשי ברשימת הליכוד. תמיר העריף את עקיבא נוף ותמך בהצבתו ברשימה לפני אולמרט. אחר־כך, לדברי אהוד, בלם את פעילותו העצמאית בכנסת. לתמיר היתה גירסה אחרת. הוא חשב שאהוד בגד בו. מכל מקום, זה הסתיים בפילוג: תמיר ונוף מזה, שוסטק ואולמרט מזה.

בשווי שושקפת לבנימינה, על רקע המצודה. כאן הוא נולד

בשנים האחרונות ניסה אהוד להתפייס עם תמיר. האחרון סרב בעקשנות להיפגש, גם בהיותו על ערש־דווי. אולמרט כואב את הפרשה עד היום ומסרב לחטט בה יתר־על־המידה. היום יאמר על תמיר רק מילים טובות.

דרך ארוכה, פוליטית ואישית, ובזמן קצר יחסית, עשה אהוד אולמרט מימי תמיר העליזים, כשהיה מזכיר ונושא־כלים, ועד מעמדו היום כח"כ מרכזי בליכוד ובכנסת בכלל, מקורב לראש הממשלה ונושא עיניו כמובן־מאליו ליותר מזה אחרי הבחירות.

כנסיך בין נסיכי התנועה, הוא שב אליה ומנסה למצוא מקום מכובד בצפיפות הקיימת שם, ליד חברו הטוב, שגלימת הנסיכות החרותית כאילו נתפרה בשבילו, ח"כ דן מרידור. הוריהם, חברי־הכנסת לשעבר אליהו מרידור ז"ל ומרדכי אולמרט יבל"א, היו סמוכים זה לזה ברשימת חרות לכנסת. הבנים סמוכים זה לזה בסביבתו של שמיר ומקיימים חברות הדוקה. לפעמים נדמה אפילו שאולמרט מבקש להידמות למרידור, להיצמד אליו, בוודאי להגיע לקירבת שלו לראש־הממשלה. אבל מחר, ייאלצו אולי להתמודד ולהאבק זה בזה ועם נסיכים ולא־נסיכים אחרים.

"ואם אגיע פעם להתמודדות עם דן או עם מישהו אחר, אז צריך להתחיל אותה כבר עכשיו"?, שואל אולמרט. "בכלל, בחרות יש מקום לכולם. כשמדברים על צפיפות ועל התמודדות, מתכוונים בעיקר לעתיד, כשיגיע זמנו של הדור שלנו להתמודד על הראשות. לא ברור לי כלל אם ארצה בזה. השאלה מוקדמת.

"חוץ מזה, החיים אינם גן של שושנים וחיים פוליטיים פירושם גם התמודדויות. השאלה רק, אם עושים אותן בצורה תרבותית. תראה, ב'עבודה' מטרפדים את אפרים סנה. אצלנו אומרים לביבי נתניהו: בוא, קפוץ למים ונעזור לך לשחות".

– גם אתה תעזור?

"בהחלט. ביבי שייך לקבוצה של אנשים שהליכוד יכול להתברך בהם. צעירים, מוכשרים, בעלי נסיון, המציגים אלטרנטיווה שהמערך אינו מסוגל להציב. או בגלל שאולי נצטרך להתמודד בעתיד על אותם מקומות ותפקידים, לא ארצה לראות אותו בעמדה בכירה?"

– מה זה "בעתיד", בעוד כמה שבועות. הרי הוא מועמד רציני לשביעיה הראשונה.

"יש כל־כך הרבה מועמדים. יהיה עוד אחד".

– מדוע, בעצם, מגיע לך מקום בשביעיה הראשונה?

"אני ח"כ ארבע קדנציות. עברתי את כל שלבי ההכנה. והיות שאיני צנוע ומתחסד אומר בגלוי: איני מכיר בין המתמודדים הצפויים מישהו שיש לו בסיס טוב יותר להתמודדות על מיקום זה, הן מבחינת הרקורד המצטבר והנסיון והן מבחינת יכולתו לתרום לתנועה".

שני חברים יצאו לדרך

אהוד אולמרט ויוסי שריד התחילו יחד את הקריירה בכנסת. גם פעלו ביחד בבית. יש בהם כמה קווי אופי דומים. מערכת חברות, שהיום, נוכח חילוקי הדעות העמוקים, צריך להתאמץ מאוד לקיים אותה. הם מתאמצים, גם אם לפעמים זה נראה כפוזה חיצונית בלבד, שבדאי לקיימה למען התדמית.

אהוד על יוסי:

"יש בינינו הערכה הדדית גדולה ולעולם לא אתכחש לה. הוא יריב שאפשר להתכבד בו. הידידות אינה מטשטשת את הוויכוחים החריפים בינינו. 99 אחוזים ממה שהוא עושה מוציא אותי מהכלים. אבל איזה סגנון! איזו ומה!

"יש תבנות מסוימות בינינו. משתדלים מאוד לא לריב זה עם זה. קורה לנו לעיתים שוויכוח גולש לריב אישי, אבל מתפייסים מהר. זורקים לי לפעמים: 'החבר שלך שריד'. אך יש רבים במפלגה שהיה מאוד מחניף להם אילו שריד היה מתחזה לידיד שלהם. בקשר אלי, אינו צריך להתחזות".

יוסי על אהוד:

"יש לי יחס מאוד מיוחד אל אהוד. שנינו הגענו יחד לכנסת והכנסנו לשם סגנון חדש. איוורנו אותה. בידידות הזאת יש עליות ומורדות. יש חילוקי דעות תהומיים בינינו, ולצערי השנה הזאת אינה מתאימה להבדלות מסוג זה. הסירוך אותו בכל מי שצריך להיבחר. השנה לא תהיה הפרית הדדית.

"הוא אחד הרציניים בכנסת. יש לו מעלה ניצחת: הוא מאוד מוכשר. יש לו שיעור קומה. הוא נכס אלקטוראלי לליכוד. אם אינך רוצה לנתק את החוטים האחרונים עם הצד השני, האפל, של הימין, כדאי שהחוט המקשר יהיה אולמרט. הוא, אני לפחות מבין מה הוא אומר ואני מאמין שגם הוא מבין אותי מצויין. יש גם התכתשויות, פעם בוועדת חוץ ובטחון אמר עלי דבר נורא. חשבתי: 'אם אתה זקוק לגב שלי לטיפוס, אין בעיות, עלה, חברות היא חברות'. למחרת, במזנון, בא מאחורי וליטף לו את הלחי, ובזה נגמר העניין".

בעניין עסקיו של אהוד ונסיעותיו והתעשרותו – יש ליוסי בעיה, הוא מודה. יש לו קושי לצאת נגדו, על אף שהוא סבור שיש מה פגם. אילו היה מדובר במישהו אחר – "כבר הייתי מעלה אותו על טיל". הוא מדגיש שפורמאלית אין פגם, אבל בריא גם לאהוד עצמו שחוק ימנע עיסוק נוסף של ח"כים.

ואינו שוכח להדגיש, שאין לו ספק שגם ללא הכנסת היה אהוד עורך־דין חשוב, מהליגה הראשונה, מפני ש"נולד להיות עו"ד מעולה, הוא קורץ מהחומר הזה".

יוסי שריד: "לאהוד מעלה ניצחת אחת – הוא מאוד מוכשר"

כל הנאום הזה בשביל מקום בשביעיה המובילה נלמד לא הגיוני.

זהו, אני שואל, בזה מסתכמות השאיפות שלך, בשביעיה הראשונה?

אינני צריך תשובה, כדי לדעת שהשמעתי שטות. באסטרליה, בשידור טלוויזיה, איזה שרון הציג אותו כמי שעשוי להיות ראש הממשלה של ישראל. אולמרט לא ראה כל צורך וסיבה להיכנס בענין זה למחלוקת עם השדרן. אבל פה, בבית, לא ירחיק לכת עד כדי כך.

די לו בזה: "אני כבר לא ילד. בגילי, אני מרשה לעצמי להסתפק ברצון להיות שר. לא כל שר. יכולתי להיות סגן־שר הבריאות או לענייני הסברה כבר לפני שמונה שנים, אך זה לא הסתדר. גם בימי מלחמת לבנון הציע לי בגין להיות סגן־שר לענייני הסברה. משרד החוץ ושר החוץ שמיר התנגדו שתפקיד כזה יהיה מחוץ למסגרת המשרד".

גם שר כמעט כבר היה. הובטח לו שבקדנציה זו יירש את שוסטק בממשלה. לא קויים. בשביל מי שחשור באחדה ובתמיכה נסתרת בשרון, ואולי דווקא בגלל זה, הוא אומר דברים גלוים וטוטים: "אריק לחץ ברגע האחרון שהתפקיד יינתן לנציג 'מורשה' יוסק'ה שפירא. אני חשתי שזוהי סטירת־לחי מצד אריק, שכל חיי הפוליטיים סייעתי לו, גם בימים הקשים ביותר שלו, כשאף נפש חיה כמעט לא רצתה להתקרב אליו".

– שאלת אותו מדוע עשה לך את זה?

"הוא נימק את צעדו באינטרס של הליכוד לקשור אליו את 'מורשה'. אבל מאוחר יותר הודה באוזני, שכעס עלי, מפני שמנעתי הופעה שלו בנושא לבנון בשידורי הבחירות של הליכוד. מאז התחלתי לחטוף משרון מדי פעם סטירות לחי, דווקא אחרי שאני תומך בו ומסייע לו כשהוא נזקק לכך. להדדיות לא זכיתי ממנו".

– ואף־על־פי־כן, אומרים שאתה במחנה־שמיר, אך תומך סמוי של שרון ומצדד בהכתרתו אחרי שמיר.

"נכון שאריק מעולם לא גמל לי טובה על יחס החברות שגיליתי כלפיו, אבל זה אינו קנה־המידה שעל־פיו אני מחליט בעניינים לאומיים. עם זאת, השאלה מי יהיה מועמד חרות לראשות הממשלה אחרי שמיר נראית לי מוקדמת. אני בכלל לא בטוח, שבעוד ארבע שנים יהיו רק שלושת המועמדים הנוכחיים.

הדור שאני חלק ממנו יהיה אז באמצע שנות הארבעים שלו. איפה כתוב שנגזר עלינו לחכות עד שנהיה בני 60? יתכן, איפוא, שב־1992 זירת ההתמודדות על הראשות תהיה שונה מזו הצפויה היום".

– ואם היית צריך לבחור בין שלושת המועמדים דהיום: שרון, לוי וארנס?

"יש לי העדפה מסוימת, אבל אין לי כוונה לחשוף אותה כרגע".

הוא אשר אמרנו: עיניו־עייף, אבל עירני־עירני. לנחש מותר. בכל זאת, אם לא שמיר, אז שרון. לא בכדי נסע עד ניו־יורק כדי להעיד לטובתו במשפט "טיים".

אז המטרה, בשלב זה, כסא ליד שולחן הממשלה. אבל גם במסלול המוליך שמה יש רוחק רב והרצים דוחפים זה את זה. קצת חוסר־עירנות – ואתה חוטף מרפק ועף החוצה, בלי התערבות של שום שרון.

– מה יהיה אם הסיפור יחזור על עצמו ותישאר עם הח"כות בלבד? תפרוש לעסקיך?

אולמרט, אחרי נסיון כזה בחו"ל, גם דיפלומט: "אצטרך לחשוב על המשך דרכי".

אחר־כך הוא חוזר אל עצמו: "בכל סניפי חרות שאני מגיע אליהם, אומרים לי שזה עוול שאיני מכהן כשר. אני מקווה שאמירות אלה יתבטאו בתמיכה בי ושהליכוד ינצח בבחירות ויהיו לנו יותר שרים".

רבים מקנאים באולמרט. רק מעטים, אם בכלל, יכחישו שהוא מוכשר, אינטליגנטי, חריף ופיקח. גם יריבים־מחוץ יודו במעלותיו ולעיתים יסבכו אותו במחמאות. יריבים־מבית מאשימים אותו בהתחנפות למערך, ברצון להיות מקובל על הכל, בנסיון להיראות מתון ושפוי, בחברות עם יוסי שריד (ראה מסגרת) ועם עוד אנשי שמאל מתחומי הפוליטיקה, האקדמיה והתקשורת. פרס, יזכירו, בהיותו ראש־ממשלה, לקח אותו איתו לסעוד על שולחנו של הנשיא רייגן, כפי שלקח את דן מרידור לביקור במצרים. ממש נורא.

אולמרט שמח לכרוך עצמו עם מרידור ואומר שעושים לשניהם עוול.

מונולוג: "מצד אחד אומרים שאני רוצה למצוא חן בעיני המערך ומצד שני, כשאני מכריז שלעולם לא אסכים לנטישת יו"ש, אומרים שאני רוצה למצוא חן בעיני חברי מרכז חרות. על דן אמרו שהוא חצי־תה חצי־קפה. מדוע מדביקים לנו סטיגמות? מדוע אי־אפשר להיות בעד שלימות הארץ והתיישבות ונגד טראנספר והפקעות לאחוזניות של רכוש פרטי?

"אני, שבאתי מנחלת ז'בוטינסקי וגדלתי והתחנכתי על מורשת ההתיישבות, שבשבילי יהודה ושומרון וההתנחלות אינם רק סיסמאות נבובות, אלא תוכן של עשיה ציונית – האם זה אומר שאני צריך לתמוך בטראנספר או שאני חייב להשלים עם כל אלימות, ללא כל הצדקה וכסיס, של חבורת קיצונים מן המתנחלים?

"כל מי שיבדוק ימצא, שכאשר צריך להתייצב מול המערך אני בראש החץ, ללא פשרות. אבל איני שונא אף אדם. כשפרס היה ראש הממשלה חלקתי לו כבוד כשותף וכעומד בראש ההיראכיה. היום אני מייסר אותו על שאינו יודע לקבל על עצמו עול משמעת של ראש ממשלה אחר. כשפרס היה בביקור בוושינגטון כראש־ממשלה, הייתי שם במקרה גם אני. הוא עשה ג'סטה של נימוס והזמין אותי לסעודה עם רייגן. מה יש, בגין לא לקח איתו את אבא אבן לביקור רשמי במצרים"?

אני קורא באוזני אולמרט קטע ממאמר שהוא כתב לספר על השלום במזרח־התיכון: "אני מאמין שאת האקסיומה שזה חיוני להתיישב בקרבת מרכזי אוכלוסיה ערבית, ובכלל זה בחברון, יש לבדוק מחדש. זכותם של היהודים לעשות זאת אינה מוטלת בספק, אבל אפשר להטיל ספק באשר לתבונה של הפעלת זכות זו באזורים מסויימים, בעיקר כאשר התוצאה עלולה להיות הגרלת האלימות בין יהודים לערבים".

מה זה, אם לא עמדה מערכית טיפוסית?

אולמרט: "אני בעד התנחלויות ביו"ש, אבל צריך לקבוע עדיפויות. אני מעדיף התנחלויות במקומות שבהם אין קיימת סכנה מיידית של חיכוך לא דרוש עם אוכלוסיה מקומית. זו דעה שאני משמיע כבר שבע שנים".

– והאוטונומיה החד־צדדית שלך?

"גם על זה אני מדבר שנים. חלק מאנשי חרות חשב שפירוש הדבר נסיגה מיו"ש. רק בורות וטפשות הביאו אנשים לייחס לי תמיכה בנסיגה. איני מאמין שנתקיים לאורך זמן אם ניסוג לגבולות 67', אפילו עם תיקונים. אבל אין זה אומר שחיילים ישראליים צריכים להיות בכל רחוב בשכם וג'נין. אני מדבר על אוטונומיה שתאפשר לנו לצמצם את המעורבות ואת החיכוך עם האוכלוסיה הערבית, אך ללא נסיגה וללא פשרה טריטוריאלית".

"רק בורות וטפשות הביאו אנשים לייחס לי תמיכה בנסיגה. אני לא מאמין שנתקיים לאורך זמן אם ניסוג לגבולות 1967, אפילו עם תיקונים"

– "מלשינים" עליך, שבחו"ל אתה משמיע דעות מתונות יותר.

הוא קצת כועס: "אותן דעות בדיוק. אם מישהו טוען אחרת – שיביא ראיות. הופעתי במאות ראיונות והרצאות בחו"ל. איש עוד לא הראה שסטיתי שם מהקו הפוליטי של הליכוד".

הייתי צריך רק להזכיר עוד את הטענה שאולמרט ידע על פגישותיו של משה עמירב עם אנשי אש"ף – טענה שהוא מכחיש לחלוטין – כדי שתמונת המאבק התרבותי בין צעירי חרות, שניסה לצייר קודם לכן, תיקרע לגזרים. יש שם, מסתבר, גם מלחמה מלוכלכת.

"זה שקר וכזב. נבזות. לא ידעתי דבר, חוץ מהפגישה שהציע לי לקיים עם סרי נוסייבה בשבוע שהכריז שהוא בעד סיפוח יו"ש לישראל. מי שמנסה ליצור לי תדמית מתונה זה יריב המנסה לפגוע במעמדי. מה יגיד מישהו שחושש שאני מתחרה בו, מה ימכור לחרות? שאינני מוכשר? שאין לי יכולת הופעה וייצוג? מה יכול לשרוף אותי בחרות אם לא הצגתי כיונה המוכנה לוותר על יו"ש ולקיים מגעים עם אש"ף. לאיש אין עוז ויכולת לעמוד מולי בוויכוח ולהוכיח שזה מה שאני אומר. אז מפיצים מאחורי הגב ומשמיצים".

"השתעשעתי ברעיון לרוץ לראשות הסוכנות, אבל לא הציעו לי בזמן ולא רציתי לדחוף את עצמי. הייתי יכול להיבחר. כל הארגונים היהודיים מכירים אותי"

מי הוא זה ואיזה הוא המשמיץ האלמוני הזה? – לא תחלץ מפי אולמרט גם בגולדוור. רמזים יש. ומי שיודע לחבר אחד ועוד אחד ועוד אחד, ויודע מי עוד מבין הח"כים רץ לשביעיה הראשונה ונותר להיות כמה שיותר קרוב לראש הממשלה ואינו אוהב שיש לו מתחרים ויודע להיות אגרסיווי ושמו, כמובן, אינו דן מרידור – יכול להגיע בכוונות עצמו לשם החשוד. מה גם, שבהקשרים אחרים ישמע עליו מפי אולמרט דברים לא־מחמיאים.

ויותר אף מילה. גם לא עם בולדוזר.

אברהם תירוש

יהונתן גפן

הצהרה בוטה

הריני מצהיר בזאת שתגיגות הארבעים כבר יצאו לי מכל החורים. אפילו כשאני עוצם את עיני אני רואה את שושנה דמארי עם כומתה ארומה, על ג'יפ, מתנגשת עם יפה ירקוני חושת על נגמ"ש ממול. לא רוצה יותר אירועי מע- פלים, לא עם הפנים לנגב, ולא עם התחת לגולן. ולא סטים על הישגינו הצנועים, ואיך התפתחנו מהש- לום עם סאראת עד החדירה לביתו של אבו-ג'יהאד. ורציתם להתיש אותנו – הצלחתם. עכשיו תנו לנו לנוח מעט. הריני מכריז בזה, בשם המטה המרכזי, על ... רשמית של ארועי חג הארבעים ואחת.

ואלה שמות

לכל תקופה שמות משלה. אחרי מלחמת השיחרור נולדו ילדים עם שמות כמו אורי ודן שעד היום הולכים בשורות, יואב ושמשון שבמשך הזמן נהיו ספקולנטים ונתפסו על ... ילדות שקראו להן תמר ויעל, ישראלה ורחל. אני ... מכיר ילדה אחת שקוראים לה עצמאות, והיא ... הכי תלוייה שאני מכיר. אחרי מלחמת ששת ... גולן ואופירה, ימית וטיראן. גם כשהחזירו ... המקומות, הילדים נשארו, כבסיס למשא-ומתן. ... מלחמת יום כיפור נולדו ילדים עם שמות ... תקווה ושלום. אני אפילו מכיר ילד אחד ... לו "לא-עוד", והיום הילד הזה הוא אחד ... המבוקשים ביותר בלוס-אנג'לס. "Lo-od Real Estate". אחרי מלחמת לבנון לא נולד ..., ואם מישהו בכל זאת נולד קראו לו בכל שם ... רק לא שרון, ועכשיו, בימים שרופים אלה, ... לזוג חברים שלי ילדה ששמה מרי, כנראה על ... האזרחי בשטחים השרופים. ואני לא אתפלא ... שם בארצנו החוגגת נולדה עוד ילדה, ושמה ... אינתיפאדה. מזל טוב!

...עשה את זה?

עד'ין מלאים העתונים בסיפורי גבורה על החיסול הנועז בתוניס, והשאלה המרכזית נשארה כשהיתה: מי עשה את זה? כל מי שקרא בעיון, ראה שאנשי הקומנדו המופלאים הגיעו למקום החיסול כשהם ... על מכוניות פולקסוואגן רכ.אס.וו. וזה באמת ... מאוד מתוחכם, משום שאם הם היו מגיעים ... כל העולם היה יודע מהר מאוד מי עשה ... זה.

...ושאים

פעם בכמה ימים אתה קורא על שיטות חדשות ומתוחכמות במאבקם הצודק והארוך של הרופאים בארצנו: שביתות כלליות וחלקיות, שביתות מרדימים ותרדמת מנתחים, השבתת ...קלנוע, הפסקת ביקורי חולים, מרד אחיות, סגירת ... מיון, מיון וחדרים סגורים וכיו"ב. החולים גוססים ... המאבק נמשך.
השאלה שלי מאוד פשוטה: מדוע לא לקצר את

התהליך הצורקי מרוע שהרופא המטפל לא יעבור במ- חלקה שלו, פשוט, עם נאבוט מחולה לחולה ויתן לכל אחד זאפטה על הראש, ואז אולי תיפקחנה עיני הציבור לראות את מצב הרפואה בארץ. נאבוטים לא חסר, וחולים יש תמיד יותר מדי. כסאח!

שמחה לאיידס

הרוסים הם באמת משהו. יש להם את הגלאסנוסט הזה שלהם, והם נהיו פתוחים ושמחים. כבר מותר להם לשיר רוקנר'ול במקומות ציבוריים, ואפילו יש סיכוי שיהיו להם יחסים איתנו, מסורבי היחס, ואתה משפשף את עיניך כלא מאמין: אוי רוסיה שלי, ההיית או חלמתי חלום? אבל דבר אחד נשאר כשהיה: אמינות הדיווחים למערב. מדי פעם מגיע איזה סרט חדשות רוסי שמראה לך שלגורבאצ'וב שלנו בכל זאת יש כמה סורות. למשלו לפני זמן מה שודר במערב סרט על המחלה הקשה ביותר בעולם, מחלת האיידס, כפי שהיא משתוללת בבריה"מ. ובכן, לפי הדיווח הזה, ברוסיה הענקית והסובייטית יש כיום חולה איידס אחד! בסרט שנמשך עשרים דקות מספרים לנו על המערב הדיקאדנטי, המלא בתועבות, לעומת הקומוניזם הבריא, שהוא כנראה נוגדן המחלות החזק ביותר בעולם. בדיווח הבא כוודאי נשמע גם שברוסיה יש רק הומוסקסואל אחד, לבד לגמרי, לגמרי לא עליז, מסתובב יום ולילה בחוצות מוסקווה, בשלג, ומחפש, מחפש, מחפש...

פינת החייל האלמוני

והפעם שיר נוסף, פרי עטו של קיבוצניק שהשתחרר מהצבא ובאופן זמני גם מהקיבוץ. כעת נמצא המחבר בשנת חופש בעיר. הרשיתי לעצמי למחוק את סימני הקריאה שהופיעו כמעט בכל שורה משום שהשיר כולו הוא סימן קריאה אחד גדול. מבחינות רבות, מזכיר השיר הזה את "ארוני המלחמה", שירו ה... של בוב דילן, אבל זה לא מפריע לי אם זה ... צריע למר דילן. וכן, אני יודע שזה שיר מאוד קשה, אבל גם השיר ההוא של דרוויש, שתורגם ונותם בכל העתונים, לא היה סוכריה.

עלם קרב

מאת עידו דגני
(מתוך החגדה [המערבית])

ילדים – אתם אשר תמותו במלחמה הבאה,
אתם שתרצחו את עצמכם בתסביכי תועבה,
אתם שותתי הדם, אתם מהירי התגובה,
אתם אשר תמותו במלחמה הקרובה.
עת קרבות סכינים,
עת קציר הדמים.
עת בכייה של האם על אובדנה,
אתם, אשר תמותו במלחמתכם הראשונה.

ילדים, אתם כי תמותו במלחמה הבאה,
בשבי המזרחרים ולקחתם בעורמה,
אל קברי האבות יועדתם עד חורמה,
ילדים, אתם כי תמותו במלחמה.

ילדים, אתם תמותו במלחמה הבאה.
נשללה מכם הזכות לצעקה,
נשללה מכם הזכות לחיים,
נשללה מכם הזכות לבחור בחובה,
נשללה מכם הזכות, כי אתם ילדים.

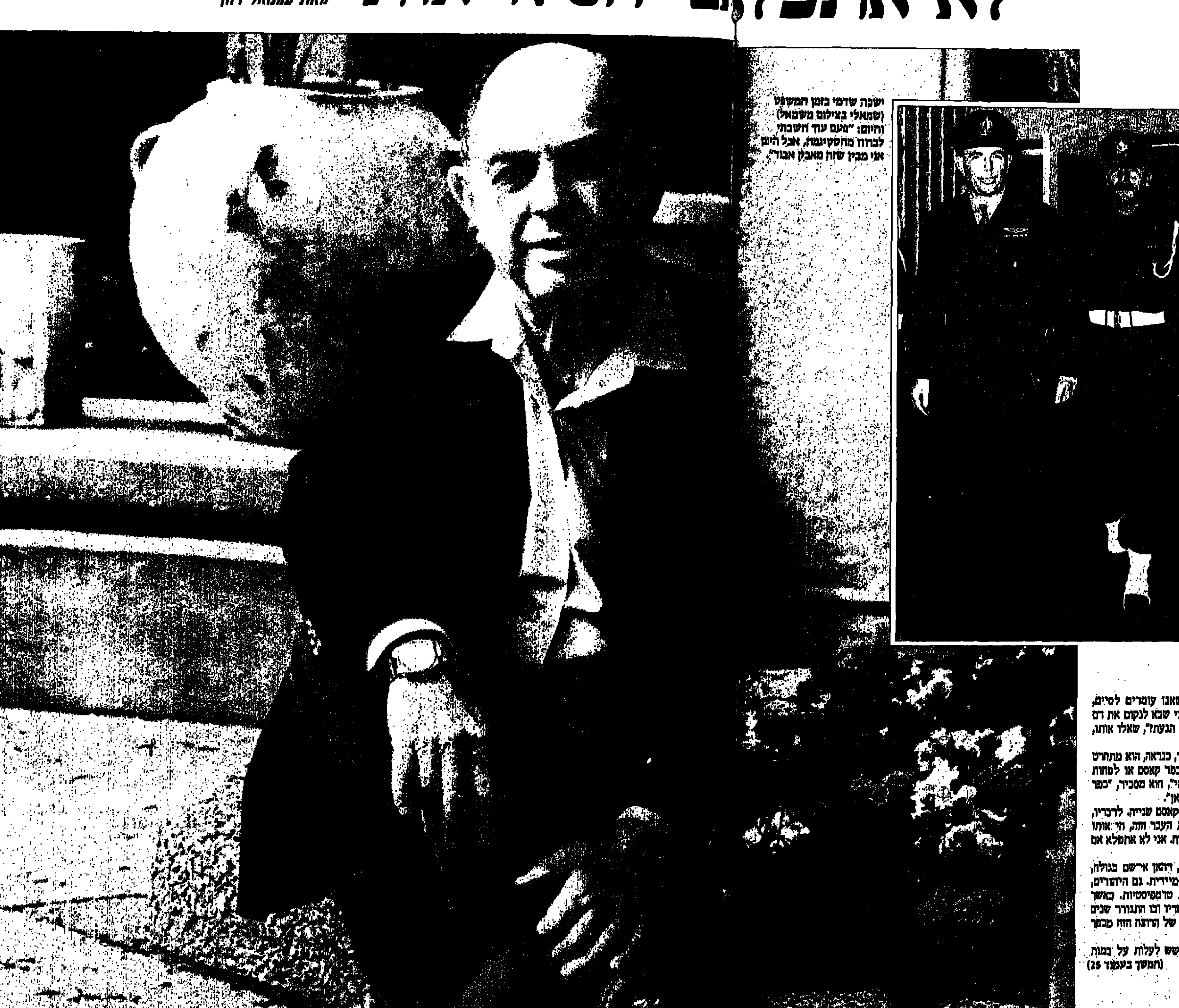
וילדים תפקידם למות במלחמה הבאה.
ילדים תפקידם למות
ואמהות תפקידן להרות
ילדים שתפקידם למות במלחמה הבאה.

ויושבי הכיסאות, ושולחי החיצים
תפקידם לראות המזבח בעיני הנרצחים.

ואנחנו הילדים;
אנחנו הילדים בידי המנהיגים שלנו,
אנחנו הילדים בידי המנהיגים שלנו,
והם הילדים בידי המנהיגים שלהם.
המנהיגים שלנו בידי המנהיגים שלהם,
המנהיגים שלהם בידי המנהיגים שלנו,
ובגלל מלחמת המנהיגים קרובה כבר שעתנו,
והם יחיו לנצח, ואנחנו,
נמות במלחמתם.

לא אתפלא אם יחסלו אותי

מאת עמנואל רוזן

ישכה שדמי בזמן המשפט (שמאלי בצילום משמאל) והיום: "פעם עוד חשבתי לברוח מהסטיגמה, אבל היום אני מבין שזה מאבק אבוד"

גם אחרי יותר מ־32 שנים שמו של ישכה שדמי מתקשר לטבח בכפר קאסם. הוא מסתובב עם אקדח. הערבים, הוא אומר, לא שוכחים. גם היהודים לא. ודאי שהוא אינו שוכח. והוא לא יהיה מופתע אם פרשת כפר קאסם תחזור על עצמה עכשיו בשטחים. לא צריך יותר מקבוצת חיילים מותשת, מתוסכלת ושחוקה שכמה מחבריה יחטפו אבנים, מכויתם תידרדר והם "הרגו. אנשים ישתוללו. הקולקטיב יאבד שליטה. "כפר קאסם היה חריג. הכי חריג שיכול להיות", אומר שדמי. וגם הפעם זה יהיה חריג, הכי חריג שיכול להיות.

אחרי שלוש שעות של שיחה מעיקה, ממש לפני שאנו עומדים לסיים, מחליט ישכה שדמי "להיפתח" בבדיחה על אותו ערבי שבא לנקום את דם אחד מבני משפחתו 40 שנה אחרי שזה נרצח. "עכשיו הגעת?", שאלו אותו, והוא השיב: "כן, מיהרתי"...

הערבים, אומר שדמי, לא שוכחים ולא ממהרים. משום כך, כנראה, הוא מתחרט מהר מאוד על הסכמתו להצטלם לצורך הכתבה בכניסה לכפר קאסם או לפחות על־רקע השלט שבכביש הראשי. "חברים אמרו לי שלא כדאי", הוא מסביר, "כפר קאסם היא עדיין אבן־נגף רצינית מאוד ביחסינו עם הערבים כאן".

שדמי מעדיף לדבר על ההווה ועל הדרכים למנוע כפר קאסם שנייה. לדבריו, זה חשוב יותר מחיטוט פרטני בעבר. אבל הוא עצמו חי את העבר הזה, חי אותו קשה, יום יום. "אין לי שומרי ראש, אבל אני מסתובב עם אקדח. אני לא אתפלא אם יום אחד יחסלו אותי", הוא אומר.

מבחינתו, הוא יודע, לא יעזור שום דבר – מליניקי מת, דהאן איש בגולה, והוא, עם או בלי אחות – מתקשר עם הטבח באסוציאציה מיידית. גם היהודים, מתברר, אינם שוכחים. פעם אסף שדמי ברכבו שתי חיילות טרמפיסטיות. כאשר הודיע להן שפניו מועדות לשדות ים (הקיבוץ שהיה בין מייסדיו ובו התגורר שנים רבות), שמע אותן מתלחשות בספסל האחורי: "זה לא הקיבוץ של הרוצח הזה מכפר קאסם?"

בראיון עיתונאי אמר פעם כי מאז אותו מקרה הוא חושש לעלות על במות

(המשך בעמוד 25)

צילום: אירית זילברמן

שמואל מלינקי (ימני בצילום העליון משמאל) וגבריאל דהאן בחדר האוכל של המחנה בו נערך המשפט, ובית הדין (בצילום התחתון, כשבמרכז השופט בנימין חלוי).

שרמי: "מספיק עם המשחקים האלה בלהיות עם סגולה ובלהטיף לכולם איך להתנהג. מי שרוצה להיות הכלב המוכה ולשאת את הצלב על גבו, אני מרחם עליו ועלינו. אני מבטיח לו שיחברו עלינו קינות יפהפיות ואולי אפילו ישלחו אניות לפנות מכאן את השרידים"

המשך מעמוד 22

ניירות. [illegible] בד"ש (שרמי היה ממייסדי המפלגה), סירבתי להיכנס לרשימת המועמדים לכנסת. מה אני צריך שמישהו מהמליאה יצעק לעברי: אתה מכפר קאסם?"

לפני שבע שנים, כאשר ילדיו בגרו ועמדו על רגלם, לקח אותם אביהם לכפר קאסם. הוא הראה להם את הכפר, לא את המצבות. לבד מאותו מקרה, לא נגע פנימה. "למה לי ליצור פרובוקציות?", הוא מבין. לפני שנה הזמינו אותו מהטלוויזיה להשתתף בתוכנית על הטבח. שרמי הסכים להופיע. "פעם עוד ניסיתי לברוח מהסטיגמה, אבל היום אני מבין שזה סתם אבוד", הוא אומר, מרגיש כל מלה.

כאשר הגיע לאולפן הטלוויזיה בישרו לו שיחד איתו יופיע בתוכנית המוכתר של כפר קאסם. שרמי אמר תודה, והלך הביתה. "אני לא מפחד לשבת מול המוכתר שאיבד שם את אביו, אבל אני מוכן לשבת שם כאשר ברור שהוא מייצג את הקורבנות ואני את הרוצחים, וכל זה עוד לפני שהחל הדיון".

שרמי נרגש. "רבותי, מדובר בדיני נפשות. אנחנו עוסקים אצל האוייב את הסטיגמות שהוא מפתח בתעמולה שלו כבר שלושים ושתיים שנה. אני לא שוכח איך במשך שנים הם אמרו בשידורי התעמולה שלהם ש־45 נשמות ערביות טהורות שוות אצל היהודים עשרה גרוש. (הסכום בו נקנס שרמי על השתתפותו במעשה, ע.ר.). גם אורי אבנרי היה מזכיר את המשפט הזה מדי שנה בעתון שלו. זו דמגוגיה נוראה, על כך היטלר הוכיח ששקר שחוזרים עליו שוב ושוב הופך לאמיתה. ואנחנו מלבים אותה, את ה'אמיתה', ואת התומכים בה במו ידינו".

מתוך מעטפה חומה שומר שרמי כמה ניירות מצהיבים – פסק־הדין במשפטו ובמשפטם של יתר המעורבים באירוע. "תקרא, תקרא", הוא מאיץ, עיניו מרקות ושלו העמוק רועד כשהוא מסביר איזה עוול נעשה לו בפרשה הזאת:

"יש גניבת דעת במכוון, כאשר קושרים אותי לפקודה הבלתי חוקית בעליל", הוא מסביר, "הרי נושא של הפקודה הבלתי חוקית אינו לקוח כלל מהמשפט שלי – זה מהמשפט של מלינקי ושל אנשי [illegible] לעואל, אפילו חברים שלי טועים כזה. תשאל עשרה אנשים, ותראה שתשעה יאמרו לך שאני הוא מי שנתן את הפקודה הבלתי חוקית לירות במפירי העוצר. מן פתאום! אני רוצה לצעוק, אבל אני אומר את זה בלחש כי אני יודע שעל ראש הגנב בוער הכובע. אז מה אם אני לא הגנב? אז מה אם אין לי [illegible] לי גם אין שום קשר לטבח עצמו. פסק־הדין קובע את זה במפורש. תקרא, תקרא..."

שרמי עוצר לרגע. כל־כך בוערת כפר קאסם בעצמותיו עד שהוא אינו שם לב שבתיק שלו כבר אין עניין ציבורי. למי איכפת? ומי בכלל היה מסיר את האבק מכפר קאסם לולא האנטיפאדה שהחזירה לרגע של תודעה את הויכוח על פקודות בלתי חוקיות, [illegible] הוסעה לחיילים קטעים

מפסק הדין של כפר קאסם. אבל זה היה לרגע קט, הרף עין, ותת־אלוף במילואים ישכה שרמי לא חזר לטור ה"איך" ברשימת הסלבריטיס. אף אחד, למשל, לא טרח לציין שהוא נמנה עם אותו חוג חרש של קצינים במילואים ואנשי אקדמיה, שאהרון יריב הקים על רקע המהומות בשטחים כדי לדון בבעיות השעה. וכולם יודעים שרטנר וקשניר הם מהמבצע "ישראל לובשת נקיון", אבל מי יודע שהסניטר הראשי, האיש שמאחורי המבצע ורעיון התשרירים, הוא לא אחר מאשר ישכה שרמי? ואת מי זה מעניין בעצם?

אבל שרמי חי את כפר קאסם. לא שוכח. מדבר על טראומה, טרגדיה ובכיה לדורות. מלים גבוהות. כשהוא מזכיר את מלינקי, נימת הדיבור שלו מהולת כעס בטינה. היום כבר לא היה חוזר על הטעות – לא היה סומך על "איש מתוסכל עם ערכים מפוקפקים" כמו מלינקי, היה עורך את קבוצת הפקודות לקראת העוצר בעצמו, או שולח "מרגל" להקשיב איך מתודרך מלינקי את אנשיו.

השיחה שלנו נעה במטוטלת בין כפר קאסם לשכם ועזה, בין מלינקי לרס"ר צ'ארלי, מושגים

"כאשר הייתי בד"ש סירבתי להיכנס לרשימת המועמדים לכנסת. מה אני צריך שמישהו מהמליאה יצעק לעברי: אתה מכפר קאסם?"

מתערבבים. שרמי מקווה שאין בין חיילי צה"ל דהיום צמד בנוסח מלינקי־דהאן, אבל, הוא מוסיף, "מי יודע?"

ואחרי הרהור ממושך הוא אומר: "אני לא אהיה מופתע אם פרשת כפר קאסם תחזור על עצמה עכשיו בשטחים. בן אדם מופתע רק פעם אחת בחייו, ואז, בכפר קאסם, זו היתה ההפתעה הגדולה בחיי. עד אז לא האמנתי שיהודים מסוגלים לשחזר דברים שאנחנו רואים בתמונות השואה. הפעם, אני כבר לא אהיה מופתע. בנסיבות מסויימות זה יכול לקרות שוב. הכל יכול לקרות. מה שחסר זה אותו מזל רע שיכול לבוא ויכול גם לא לבוא. לא צריך הרבה יותר מקבוצת חיילים מתוסכלת, מתוסכלת ושתויה, ששניים או שלושה מחבריה יחטפו אבנים, המכונית שלהם תידרדר לוואדי והם יהרגו. אנשים ישתוללו. הקולקטיב יאבד את השליטה על עצמו. אתה יודע מה – אנחנו הולכים לקראת זה. כל יום נוסף בשטחים מקרב אותנו לקטסטרופה כזאת. ואני לא אהיה כן עם עצמי אם אומר שזה יפתיע או ידהים אותי".

●

29 באוקטובר, 1956. יום פרוץ מלחמת קדש. אווירת מתח ואי־וודאות. הערבים נעים מחוץ לכפריהם עם רשיונות מיוחדים. כולם פוחדים מכולם. מתקבלת החלטה להטיל עוצר על כפרי המשולש – ג'לג'וליה, טירה, טייבה, קלנסווה, איבטן, כפר בארה, ביר אל סיקה, כפר קאסם. אלוף־משנה ישככר (ישכה) שרמי, מח"ט מחוז 17, מתדרך את רס"ן שמואל מלינקי, מג"ד במשמר הגבול. הגדוד של מלינקי יופקד על העוצר.

במשפט יכחיש שרמי שבתשובה לשאלת מלינקי מה יעשה בתושבים שיחזרו לביתם מהעבודה אחרי

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

הטלת העוצר – ענה לו "אללה ירחמו". אבל התידרוך, שנתן מלינקי לאנשיו היה חד משמעי – הוא הורה להם לקיים את העוצר ביד קשה, כך שכל מי שימצא מחוץ לביתו יירה על־מנת להרוג. מלינקי ביקש: בלי מעצרים, ונימק: אם יהיו להם כמה הרוגים בלילה הראשון – יהיה קל יותר לקיים את העוצר בלילות הבאים...

מפקדי המשנה האזינו לתידרוך והציגו שאלות. "מה יהיה עם נשים וילדים?", שאל אחד מהם. "בלי סנטימנטים", ענה מלינקי. "ואם יהיו פצועים, מה לעשות?", שאל מישהו, ומלינקי השיב: "לא לטפל בהם". ושאלת המפתח: "מה עם אלה שיחזרו מהעבודה?", "דינם כדין כולם", ענה מלינקי, ויש אומרים שאף הוסיף: "אללה ירחמו, כמו שאמר מפקד החטיבה".

מפקדי המשנה הקשיבו. רק אחד מהם, סגן גבריאל דהאן, בן 21, עולה ממרוקו, ביצע את הפקודה כלשונה. בחמש אחרי הצהריים הוטל העוצר. אל"מ שדמי החליט להקדים אותו. החלטה בלתי חוקית מבחינתו. רבים מתושבי כפר קאסם עשו אותה שעה את דרכם בחזרה מהעבודה. הם לא ידעו שבאותו יום הוקדמה שעת תחילת העוצר. כאשר הגיעו לפתח הכפר, לא הורשו להיכנס. לפתע ניתנה הפקודה: "לקצור אותם" אנשיו של דהאן החלו לירות. 49 נהרגו. 13 נפצעו.

שנתיים נמשך המשפט. מלינקי הואשם ברצח בכוונה תחילה ונדון ל־17 שנות מאסר. גם דהאן הואשם ברצח ונדון ל־15 שנים. שנה אחרי פסק־הדין חנן אותם הנשיא יצחק בן־צבי, והם שוחררו.

שדמי הועמד בפני בית־דין צבאי. הוא הואשם בחריגה מסמכות בכך שהקדים את שעת העוצר, ובאי תיאום פקודת העוצר עם המושל הצבאי. העונש: קנס בסך עשרה גרוש. המחיר: כתם לכל החיים ועצירת הקידום הצבאי. התעוררות לחמה נגד המשך קידומו של שדמי בצבא. כאשר היה מועמד לפיקוד על גייסות השריון, אמר לו הרמטכ"ל שזה לא ילך, שאנשים לא יבינו, שאסור לפתוח את הפצעים.

שדמי הבין שצריך לפרוש ופשט את המדים ב־1962, שש שנים אחרי הטבח. אחרי אכזבת ר"ש גם לא חזר לפוליטיקה. הוא משייך עצמו למפלגת העבודה, אבל זועם על "ההפחדה שזורעים ראשיה בציבור". הוא טוען שהפחד נהפך לאמצעי שכנוע. זה המסר שהוא מנסה להעביר בבמת הדיונים החדשה שהוא חבר בה. גם אין לו כל ספק שיש פתרון אחד להרגעת השטחים, פתרון חד משמעי ושמו "כוח".

•

ישכה שדמי בן 65, כיום תושב אפקה, מנהל חברה לאחזקת מבנים. שלושים־ושתיים שנה אחרי כפר קאסם ותמישה חודשים אחרי תחילת ההתקוממות בשטחים הוא מזהה אצלנו תופעה חדשה: פחד קולקטיבי. "הפוליטיקאים", הוא אומר, "הצליחו לזרוע בנו פחד, מבוכה וחוסר בטחון. כל מפלגת והשיטה שלה להפחיד ולהלך אימים. אנחנו כבר לא מסוגלים לנהל דיון שקול על שום נושא. אנחנו משחקים לידיהם של האויבים שלנו".

מתחת לפני הפחד, אומר שדמי, מלבלבים התסכול והמתח. תסכול ומתח, הוא רומז, מולידים חריגים. "גם אצל מלינקי, התסכול והמתח הולידו את החריג הנורא, אם כי אצלו זה גם היה קשור כנראה בסיבות אישיות, בכל מיני פנטזיות שהוא פיתח לעצמו, ברמת אינטלגנציה ככלל".

את השטחים צריך לנהל בכוח, באש חיה, הוא אומר. "אולי" – הוא מעריך – "אם היינו הורגים 20 בהפגנה הראשונה, ב־9 בדצמבר, כל העסק היה נגמר תוך יומיים וצה"ל היה מרוויח עוד כמה שנים טובות של כושר הרתעה". בנושאים האלה, הוא מודה, הסקטיקה של שרון מוצאת חן בעיניו הרבה יותר מזו של פרס ואפילו של רבין.

"אי אפשר", אומר שדמי, "לשלוח חייל למשימה בלי נשק. זו חוצפה ושחיתות של הפוליטיקאים, שמסתתרים מאחורי גבם הפגיע של החיילים. זה מזכיר לי את הגנרלים של מלחמת העולם הראשונה, ששלחו חיילים למשימות בלתי־אפשריות שלא היה סיכוי להצליח בהן ווראי שלא לחזור מהן. מי שמחוייב להישאר בשטחים, צריך לקחת בחשבון שהוא משחק באש – באש חיה – ולא באלות מעץ. ואם לא מסוגלים לומר לחיילים לירות או שמחליטים שזה מגזם לפתוח באש, צריך פשוט לבטל את המשימה ולהתקפל. זו מלחמה, ובמלחמה לא מתנהגים על־פי אמות מידה של שלום".

החריגים, אומר שדמי, הם תופעת לוואי מוכנת אצל אנשים שניווטו אותם למצבים בלתי־אפשריים. "אני אומר מוכנת כי אני מסוגל להבין את החריגים, גם את אלה שצולמו ב'סי.בי.אס.' אני מבין, אבל לא מצדיק את המעשים וגם לא משלים איתם", הוא אומר.

הבעיה המוסרית ברורה לו, לשדמי, אבל הוא סבור שבסופו־של־דבר אנחנו מקדישים יותר מדי זמן ומחשבה לבעייה הזאת. "עד היום" – הוא מנופף באצבעו – "אין דוגמה בהסטוריה למישהו שקיבל פרס על התנהגות הומאנית. במקום שהחרב שולטת, שפת הכוח היא השפה היחידה".

לדעתו של שדמי, הגיע הזמן להכריז על כך שגם בארץ הקודש מדברים בשפה הבינלאומית הזאת, הגיע הזמן להסביר לעולם הצבוע שבעניין זה איננו יוצאים מהכלל ואין כל סיבה שנהיה כאלה. "העולם דורש מאיתנו מה שאינו דורש מעצמו", אומר שדמי.

"אנחנו צריכים לדעתי להסביר, בלי התחסרות, שאנחנו, עם כל הכבוד, נמצאים במזרח התיכון. אז נכון שיש לנו נורמות קצת אחרות, אבל אנחנו בכל זאת מורח־תיכוניים. ואני מציע להפסיק לשחק בנדמה לי ו'בעם סגולה' וב'אור לגויים' ולומר בצורה ברורה: הנורמות שלנו הן באיזור ביניים, בשטח דמדומים שבין הנורמות המקובלות במזרח התיכון לבין אלה שבעולם הנאור. צה"ל, למשל, זו דוגמה מצויינת לסינטזה בין הנורמות האלה".

"צריך" – הוא ממשיך – "יותר חסינות כלפי ביקורת ופחות רגישות כלפי מה שאומרים עלינו בעולם, ומספיק עם המשחקים האלה בלהיות עם סגולה ובלהטיף לכולם איך להתנהג. מי שרוצה להיות הכלב המוכה ולשאת את הצלב על גבו, אני מרחם עליו ועלינו. אני מבטיח לו שיחברו עלינו קינות יפהפיות ואולי אפילו ישלחו אניות לפנות מכאן את השרידים".

"אני מאוד אוהב את החבר'ה האלה של 'שלום עכשיו'. באמת, זה נורא יפה ללכת להפגנות שלהם, יפה וצודק, אבל זה כל־כך נאיבי. תקראו הסטוריה, רבותי. תראו שלא מקבלים פרסים על הומאניות. ותבינו כבר, בשם אלוהים, תבינו שהכוח הוא שמרתיע ומנצח".

•

"כפר קאסם היה חריג. הכי חריג שחריג יכול להיות", אומר שדמי בהרמת קול. "זה היה חריג, למרות שבמדינה שרר אז מצב אחר. אמנם גם אז היינו מדינת חוק, אבל המאבק על קביעת הגבולות היה מוחשי ויום־יומי, היתה מלחמה על שטחי הפקר ונסיון לקבוע עובדות. אז גם ערביי ישראל לא היו אזרחים. הם חיו תחת משטר צבאי. ומעבר לכל – חיינו אז תחת הרושם של ירושת הארץ. היה מין מומנטום כזה של מלחמת קוממיות וקיום שהשפיע על אנשים מסויימים. היו אנשים שנתנו למצב הזה כל מני אינטרפרטציות. מלינקי היה אחד מהם. גם דהאן. אבל זה היה חריג, גם אז, גם באווירת אותם הימים".

כאשר מדבר שדמי על "אווירת אותם ימים" הוא מתכוון למדינה בעלת גוון מיליטריסטי, הרפתקני. ילדים שראויינו אז לעתון אמרו ש"צריך להרוג את כל הערבים" או "צריך להכניס אותם לשק ולזרוק אותם לים" או "צריך לכלוא אותם במחנות ריכוז". היתה שנאה לערבי באשר הוא ערבי. היתה גם התנשאות.

שדמי אומר שמאז השתנו דברים. שהמדינה בגרה. למה הוא מתכוון? אולי לזה שהילדים של אותם ילדים של אז אומרים ש"כהנא צודק". אולי לזה שנתנו לערבים שלנו אזרחות ישראלית ושבכפר קאסם כבר לא מטילים עוצר בלילות. רק בעזה ובשכם. אולי לכך שאנחנו כבר לא כל־כך מיליטריסטים, אולי לכך שאנחנו עדיין שונאים ערבים, אבל כמו אנשים מבוגרים מדברים על פתרונות הומאנים כמו טרנספר ולא על השלכה לים, חלילה, על כך שהדהאנים והמלינקים של היום קוברים ערבים בחול, ולא סתם יורים בהם.

כן, אומר שדמי בקול חמור ואחרי הרהור ממושך, בעצם יכול להיות עוד כפר קאסם – בשכם, בקבאטייה, אולי בחאן יונס, יכול להיות. אלא שגם הפעם זה יהיה חריג, הכי חריג שחריג יכול להיות. אפילו יותר מזה. ■

"מתחת לפני הפחד מלבלבים התסכול והמתח. תסכול ומתח מולידים חריגים. גם אצל מלינק, התסכול והמתח הולידו את החריג הנורא".

זרי־פרחים ליד האנדרטה לזכר נרצחי כפר קאסם (צילום: ראובן קסטרו).

מרטין פלטשר: "הציעו לי להיות ראש הדסק שלנו בטוקיו, אבל סירבתי. סיפורים על המצאות טכנולוגיות והישגים כלכליים מעניינים אותי הרבה פחות מאשר סיקור המאורעות במיזרח התיכון". (צילמה אירית זילברמן).

כתב חוץ, בפנים

מרטין פלטשר, 40, כתב רשת הטלוויזיה האמריקנית "אן. בי. סי.", מקצוען. וגם יהודי. יליד אנגליה שרוב בני משפחתו ניספו בשואה, נשוי לישראלית, אב לבנים צברים. שניים מגיסיו קצינים בכירים בצה"ל. באירועים משפחתיים, הוא אומר, הם מכנים אותו עכשיו "מרעיל בארות" ו"סכין בגב האומה". בשבוע שעבר הושעתה תעודת העיתונאי הממשלתית שלו לאחר פירסום מהלכים שקדמו לרצח אבו־ג'יהאד. הוא דווקא שמח. "חששתי מגירוש. ילדי ישראלים, ולמרות הכל אני רואה את עתידי המיקצועי כאן, לא בשום מקום אחר".

מאת אדר אבישר

קירות מישרדו של מרטין פלטשר ב"אולפני הרצליה" מהווים מעין תערוכה־מתמדת של צילומי אירועים־שעשו־כותרות בעשרים השנים האחרונות בכל רחבי העולם. קטעי עיתונות מתקופת מלחמת האזרחים בקפריסין, מהמהפכה האירנית, ממלחמת יום הכיפורים, מאירועי פינוי ימית, ממלחמת לבנון. בולטת בין כל אלה סדרת תמונות צבע המתעדת את ריגעי חייו האחרונים של איש־קול בצוות הטלוויזיה שלו, שעלה על מוקש.

פלטשר, 40, נראה צעיר מגילו. למעלה מחמש שנים הוא כתב רשת הטלוויזיה האמריקנית "אן. בי. סי.", עם רקורד מרשים של סיפורים וכתבות, משכורת וקידום. בשבועות האחרונים שוב עשה כותרות בשל השעיית תעודת העיתונאי הממשלתית שלו לאחר פירסום מהלכים שקדמו לרצח אבו־ג'יהאד. והוא הרי רגיל לעמוד מאחורי המצלמות, לא לפניהן. "מפריע לי שכתבים מתקשרים אלי מרחבי העולם, מנסים להפוך את המקרה הזה למנוף שייצור לישראל תדמית של מדינה טוטאליטרית. המציאות, כמובן, שונה. לכן אני מנסה להנמיך פרופיל. מעבר להתחייבויותי המקצועיות, אני יהודי שרבים מבני משפחתו ניספתה בשואה, אשתי ישראלית, קיבוצניקית ממשפחה תימנית, וילדי צברים גזעיים". תמונות משפחתיות נשלפות מהמגירה.

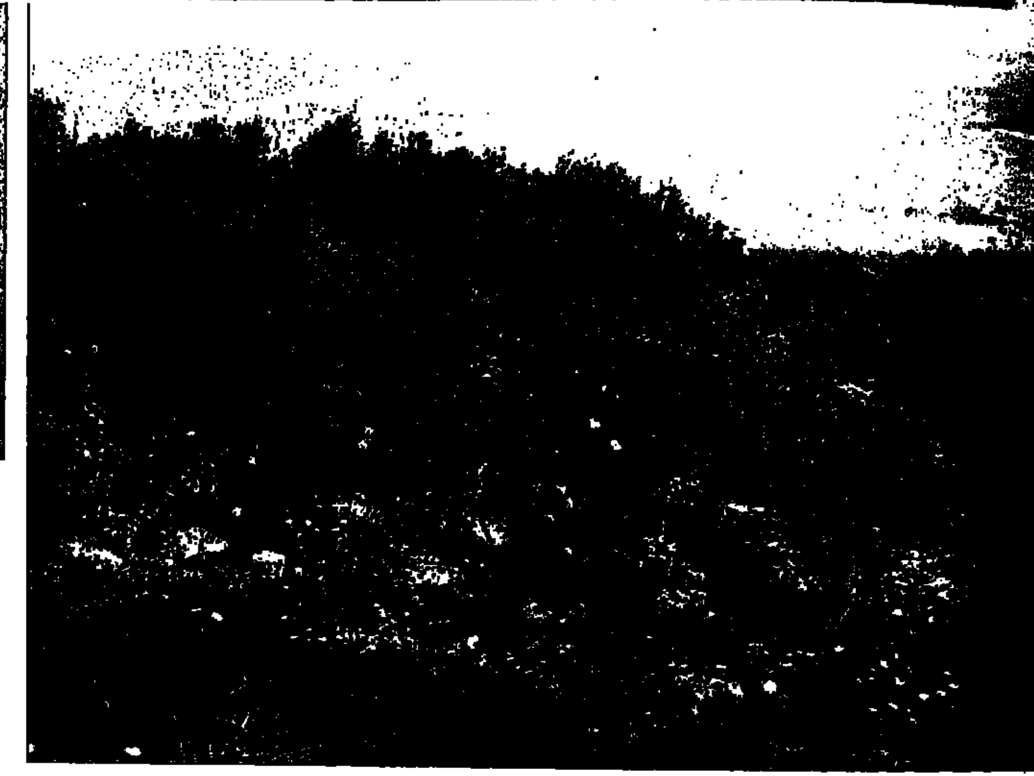
לאחר מלחמת העולם השנייה והשואה בה ניספו רוב בני המשפחה היגרו הוריו של מרטין מאוסטריה לבריטניה. הוא נולד והתחנך בלונדון. לעיתונות הגיע במיקרה. "חיפשתי עבודה, וחבר סיפר לי שב'בי.בי.סי.' דרושים אנשים חדשים. מילאתי טפסים בלי הרבה תקווה, שכן לא היה לי אז שום נסיון. להפתעתי התקבלתי". תקופה ארוכה שימש ככותב טקסטים לקרייני החדשות, "בעיקר תחזית מזג־האוויר. השיא היה כאשר נתנו לי לכתוב את תוצאות מישחקי הכדורגל".

אבל הוא רצה לעסוק בחדשות. "הדרך המהירה ביותר להגיע להיות כתב־שטח היתה להתחיל כצלם טלוויזיה. קניתי ציוד, השתתפתי בכמה קורסים, התייצבתי, די בחוצפה, במישרדי 'ויז ניוז' והצעתי את שרותי". תחילה נשלח לבריסל, וכשבוע לפני פרוץ מלחמת יום הכיפורים הגיע לישראל. "את בוקר יום

(המשך בעמוד 60)

מאת נילי פרידלנדר
צילומים שי גינות
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

66. אל הר חורשן

לא צריך לחפש רחוק. כשנוסעים בוואדי מילח מכיוון מחלף זכרון יעקב בכביש המ־היר, ומצומת פרדיס לכיוון יקנעם, לפני שרואים את בת שלמה על הרכס, יש הר ירוק תמיד מימין לכביש. זהו הר חורשן, שמורת טבע במרכז המ־דינה.

רק סוטים קצת מהכביש הראשי (מספר 70) וכבר מרחבי גבעות ירוקות ושדות של פריחה אביבית מאוחרת. השנה, בז־כות השמיים המעוננים והגשמים הדקי־קים ממשך האביב יותר מתמיד. לא רק וסטונים היסטריים אלא גם ימים רכים יותר. ממש אביב אירופי, רך ומבושם. והשדות מלאים פרחי בר בצבעי פסטל: הצהוב־בהיר הרך של התגיות (ברך הג־מל), דרדרים כחולים (דגניות), פעמוניות ואשכולות ורודים של מרווה משולשת. הגבעולים הגבוהים של ורד הקציר, הפ־רח שהבוטנאים קוראים לו חוטמית זיפנית. ובתוך החורש הים תיכוני פורח סטוס ים־תיכוני חביב שקוראים לו ספ־לול. וליבלוב ירוק בהיר של אלונים מצ־ויים.

הדרך לגבעות
נוסעים מצומת פרדיס לכיוון יקנעם. אחרי שני קילומטר יש פניה לזכרון יע־קב ולחניון שבו אפשר להתיישב לארו־חת בוקר, אם רוצים. חוזרים ויורדים לכביש ואדי מילח ונוסעים עוד שני קי־לומטר. יש שלט עץ גדול של קק"ל ור־שות שמורות הטבע, שמסמן את הכני־סה להר. לפניו יש עוד שלט אחד מול הפניה למחצבות שפיה, אבל נא לא להתייחס אליו.
פונים להר חורשן. אחרי מאתיים מטר רואים מצד ימין את מערת היקב שפעם איכסנו בה יינות עתיקים. חורשה משג־עת של עצי מיש.
ממשיכים לנסוע לשלט שאריה קלר, המפקח האיזורי של רשות שמורות הט־בע, עשה במו ידיו. כאן נזכר גם השם הערבי של המקום: הטורי, שפירושו: חורת בר שיש לה גורים. פיסגת ההר היא ארצם של חזירי הבר והציידים. השלט הבולט עומד על פרשת דרכי עפר לבנות: דרך אחת יורדת למערב, לחורבת טאטא. דרך שניה עוקפת את הר חורשן מצפון.
מומלץ להכנס לדרך השלישית, מימין, שעוקפת את הר חורשן מדרום.

ללכת בשדות
למצוא חניה בצד הדרך. על העמודים של הגדר החשמלית מסומן תוואי אדום של שביל הליכה בתוך החורש הטבעי, עם מבט על הגבעות הירוקות. השביל עושה סיבוב מעגלי ויורד לכיוון בת שלמה. עולים לפיסגה. פוגשים דרך עפר ויורדים איתה ימינה, דרומה בחזרה לר־כב.
זהו טיול קל לחברים, לזוגות ולמשפ־חות עם ילדים במשך שעתיים.

•

אפשרות שניה: לבת שלמה
אם באים בשתי מכוניות: המטיילים הולכים כמו קודם והשביל האדום מביא אותם ישר לבת שלמה, לתחנת השאי־בה בנחל דליה, למרגלות המושבה. במ־פת סימון שבילי כרמל זוהי נקודה 222. להקפיץ רכב אחד למקום זה שיחכה למטיילים.

אפשרות שלישית: נחל דליה
מתחנת השאיבה אפשר ללכת בדרכי עפר שפונות צפונה ודרומה, לאורך נחל דליה שזורם החורף כמו נהר. אפשר עוד לתפוש בו את קצה זרימת החורף. דרכי העפר והשבילים קלים ונוחים ולא הולכים פה לאיבוד.

בתצלומים: מבט מהר חורשן לעמק – חורבה פריחות וירוק. וגם הספלול פורח. ככה קוראים לו.

נסיעה לבת שלמה
ובחזרה אל שלט העץ הצבעוני בכניסה לשמורה. אחרי הליכה או במקומה. הד־רך שעוקפת את הר חורשן מדרום היא דרך עפר, עבירה לכל סוגי רכב, לא נמוך במיוחד. ממשיכים לנסוע, לא סוטים ימינה או שמאלה, עולים לפיסגת ההר ואיתה יורדים דרך ההר לכיוון בת של־מה.

המשך: אל בריכת הטריטונים
במקום לפנות לבת שלמה, פונים אחרי בריכת הטריטונים חצי ימינה, ישר. בריכת הטריטונים, שהגדר סביבה מחו־שמלת, היא שמורת טבע זעירה שפה חיים הטריטונים – דו־חיים בסכנת הכחדה. הזכר נראה כמו צפרדע עם זנב. היו נפוצים בכל הנחלים לאורך מישור החוף, והביוב שזורם בהם גמר אותם. כשנוסעים ישר, מגיעים אחרי קילומטר אחד לעין צברים.

עין צברים
משמאל לדרך: עץ תאנה גדול ובאר עתיקה, קשורה למערכת מים עתיקה מימי הורדוס, שתפשה את מימי כל המעיינות הסביבה, ניקזה אותם לתוך ניקבה ומשכה עד שוני (היום בתחום פארק ז'בוטינסקי, על כביש בנימינה־זכרון). משוני זרמו המים באמה פתוחה לכיוון קיסריה, דרך בית חנניה וג'יסר א־זורקא (היום). אורך הניקבה מכאן עד שוני כתשעה קילומטר, ובהמשך נלקחו אליה גם מימי נחל תנינים. לאורכה, בבקעת תנינים, יש פירים אחדים, חצו־בים בסלע הגירי הרך שמוליכים לניק־בה.
על עין צברים היתה תקרת בטון שבנו תושבי הכפר הערבי שהיה כאן עד 1948, סברין. כשהתמוטטה התקרה, באו חקלאי אביאל ונוער מקומי, ניקו את הבאר העתיקה וחשפו את הכניסה לניקבה. דרך העפר ממשיכה מכאן ישר למושב עמיקם וממנו נוסעים ימינה, מערבה, לכיוון זכרון יעקב, אחרי מושב אביאל, ימינה, מוליך הכביש הצר לרמת הנדיב.
אפשרות יפה היא לפנות בעמיקם שמא־לה, לגבעת נילי, לנסוע בבקעת תנינים שמלאה כרמים ומטעים, חקלאות פר־טית במיטבה, עד לצומת עדה ודרומה, לכיוון פרדס חנה וחזרה לתל אביב.
מסעדה: "החצר" בבת שלמה. מסעדה חדשה יחסית של אנשי המקום. והכי יפה לשבת ולאכול עם הפנים להר חור־שן.
בתי הנופש לחופשות וסופשבוע: חוות מקורה. טלפון 04-842321.

קינת אביה

ב"מנועי בית־שמש" אין חדש. אביה שליף, מי שהיה המנכ"ל, מתקיים מפנסיה של משרד הבטחון, לומד משפטים, עובד בגינה וצופה משם בנסיונות למכור את המפעל, אפילו לתת אותו במתנה – ואין דורש. הוא לא רק עצוב. הוא ממורמר. בגוויעת המיפעל אשמים, לדבריו, שרים בממשלה, בעיקר אריאל שרון, אשמה התעשייה האווירית, אשם התעשיין הצרפתי יוסף שידלובסקי. בעיקר אשמה הפוליטיקה. היא היתה חזקה ממנו. "אני מאשים".

מאת עמוס לבב

גם כשאביה שליף עומר בגינת ביתו בסביון ומתמכר לשמש אביבית נעימה אין הוא מוצא מנוח לנפשו הסוערת. מי שהיה מנכ"ל מפעל מנועי בית־שמש בימיו היפים של המפעל, עוקב היום אחר תהליך קריסתו דרך כתבות בעיתונים. אפילו יש לו פתרונות. אבל מי מוכן להקשיב לו? מי בכלל זוכר עדיין את האיש הזה, רב הפעלים? ולאביה שליף לא נותר אלא להצית סיגריה בסיגריה ולשלוח אצבע מאשימה כלפי השר אריאל שרון, בלי לברור במלים: "שרון הרס את המפעל", הוא אומר, שעון על המגרפה. "אני שונא אותו".

בגיל 60, אחרי הרבה שנות עבודה והישגים בשרות המדינה, חובש היום אביה שליף את ספסלי הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל־אביב כתלמיד מן המניין, ומטפח את הגינה שלו בקפדנות האופיינית לו, ממש כפי שטיפח בעבר את מפעל מנועי בית־שמש, את טילי חיל הים, את אגף המיכניקה בתעשייה האווירית, את מרכז המחשבים של אותה תעשייה, את ש.ה.ל (שירותים הידראוליים לוד).

אבל הפרוייקט הגדול בחייו, כך הוא אומר, היה פרוייקט העלייה מאיטליה. היו תקופות בחייו בהן קשרו העיתונים כתרים לראשו, קראו לו "המנצח". בימים אחרים ספג ביקורות קשות על דרך הניהול של "מנועי בית שמש". בזמנים ההם, הטובים והרעים כאחד, סירב בקנאות להתראיין, כמעט לא נחשף לאמצעי התקשורת. היום, בגינת ביתו, קשה לעצור את שטף הדיבור של האיש הממורמר הזה.

הוא מעשן בשרשרת. תמיד עישן חמש קופסאות ליום. עתה, כפנסיונר, הוא מחסל "רק" שלוש. וכשהוא

(המשך בעמוד 39)

אביה שליף בגינת ביתו. "אני מחלק את בני האדם לשני סוגים: אלה שעובדים כדי לחיות, ואלה שחיים כדי לעבוד". (צילום: בני גלזר).

לאכול בחוץ

ריקמת רביולי ותפרחת ירקות

אומרים עליה שהיא בין האנינות והמיוחדות שיש לנו בארץ. אומרים עליה שהיא "מקצועית" מאוד. אומרים עליה: מסעדה קטנה, אבל גדולה.

מבחינת המימדים "קרן" (רחוב אבן־גבירול 15, תל־אביב) היא באמת מסעדה קטנה. 18 סועדים בעת ובעונה אחת מכסים את כל שטחה. מבחוץ היא נראית כמו חנות דליקטסים. בפנים מעלות אותך מדרגות עץ מן ה"חנות" אל ה"גלריה", עם שולחנות הזכוכית והמושבים השקופים. מי שאינו יודע יכול לשער – על פי הריהוט ה"אוורירי" – שנקלע למקום שבו מגישים מאכלים קלילים כמו כריכים מצועצעים ובלינצס. המציאות שונה לחלוטין.

את המקום ייסדה עולה מארצות־הברית שקראו לה קרן, והיא קראה למסעדתה "קרן אילה קארט". לאורחיה הגישה מאכלים שלא היו שגורים או בתפריטנו, ועד מהרה היווה המקום הקטן הזה מוקד לעלייה לרגל של אלה היודעים להעריך בישול טוב ומאכלים לא שיגרתיים.

◆

בינתיים התחלפו הבעלים, ואת המקום קנו אירית שנקר וחיים כהן – שני צעירים שלא ידעו יותר מדי על עולם המסעדות, אבל כמו שאומרים: "עם כשרון מלידה". עם המקום הם ירשו גם את התפריט, אבל לאט לאט עיצבו מטבח משל עצמם שבזהירות רבה, כדי לא להשמע מתרברבים, הם מסווגים אותו כמטבח צרפתי. הם מלאי התפעלות ממיבחר הירקות המצוי בשוק ומאיכותם, מרבים להשתמש בהם בצורה חיה או מבושלת. חומרים מעולים, בישול לא כבד, תפריט מגוון ולא פחות מאלה – סדירה אסטטית של המאכלים על גבי הצלחת הם כמה מהמציינים העיקריים של "קרן". לפי טענת בעליה, כשמונים אחוז מהלקוחות הם "קבועים" היודעים בדיוק לאן הם באים ומה הם רוצים. גם המזדמנים, בחלקם הגדול, באים עם יידע מוקדם על המקום והמלצות ספציפיות לגבי מנות מסויימות.

מביקורנו הקודם זכרנו לטוב, בין היתר, את הפסטות של "קרן", את הפטה ברווז (לא אווז) ואת מרק היום. חזרנו על ההזמנה. שולחננו פתח את ארוחתו בפטה ברווז, מוס סלמון ורביולי, עם הרבה פרוסות של בגט טרי, בעוונותינו הרבים. לחימום הקיבה הגיע מרק היום עשוי מכרישה, תרד, דלעת ומשופע בשמנת. הרביולי הגיע על גבי צלחת שטוחה גדולה, עשוי פסטה לבנה וירוקה במשולב. סדירת הרביולי היתה כמו מעשה רקמה צבעוני על גבי בד לבן. חסכון בצבע והמון אוויר. המילוי היה של גבינת ריקוטי והרוטב "אלפרדו", עם שמנת ויין לבן יבש.

◆

יצירה חזותית (וגם קולינארית) מעניינת לא פחות היתה דג הפורל שהגיע מכוסה בעלה גדול של סלק, רובץ בתוך רוטב צהבהב־בהיר, עטור גזרונים, ראשי אספרגוס, ראשי קלמרי ופיסות חסילונים, מקושט ברגלו האדמדמת של סרטן. הדג עצמו, מאורה כציך דגים, היה נטול אידרות, ספוג רכותו וטעמיו של הרוטב.

מן הבשרים קיבלנו פרוסות קטנות של חזה מולארד שהוגשו אף הן בצלחת שטוחה ורחבה, ולסדירתן האסטטית תרמו כמה עלי תרד טרי. הרוטב שחבר למולארד היה נפלא. כמעט היינו אומרים: טוב יותר מהבשר עצמו. עשוי היה מיין אדום עם ציר בשר, גרגרי פלפל ירוק, פלפל שחור גרוס וטימין טרי.

המנות האחרונות ב"קרן" ראויות בהחלט שנותיר להן מקום, החל ממאנגו לימון, דרך עוגת שוקולד, פרפה־קוניאק ופרפה־קואנטרו ועד לכדורי השוקולד (טרפל'ס) – מעולה. מחירים לדוגמה: מרק היום – 7 שקלים. פטה ברווז – 8 שקלים. אומצת פילה ברוטב – 32 שקלים. צלי חזיר בבזיליקום – 20 שקלים. חסילונים – 32 שקלים. דג פורל – 24 שקלים. פטוצ'יני אלפרדו – 12 שקלים.

מאו"ל

עם פתיחת עונת הטיולים לחו"ל אנו מחדשים מדור שפתחנו בו בקיץ שעבר. לא פעם תוהה המטייל הישראלי היכן יסעד את לבו, היכן ימצא בעיר שאליה הגיע מסעדה טובה, נעימה, מעניינת, טעימה, אופיינית לסביבתה, שווה את הכסף שהוא עומד להוציא בה. לא פעם נופל המטייל שלנו למה שנהוג לכנות "מלכודת־תיירים" – מסעדה שכל מרכיבי חיצוניותה מושכים את העין והלב ויוצרים מערכת ציפיות שסופן מפח־נפש. לא פעם הוא מגיע למסעדה זו ואחרת בהמלצת פקיד־הקבלה במלון. פקיד הקבלה יקבל מבעל המסעדה את המגיע לו, ואילו התייר שלנו יקבל... ברז.

החל מהשבוע יקדיש מדור זה מדי פעם משבצת מיוחדת למסעדות בחו"ל שראוי/כדאי/אפשר לסעוד בהן. על פי רוב יתמקד המדור בערים ובאיזורים שהנוסע הישראלי מרבה לפקוד אותם.

"שלוסלבנברג", ארוחת בוקר טירולית מול נוף שמיים והרים

החיים הטובים של המאה ה־16

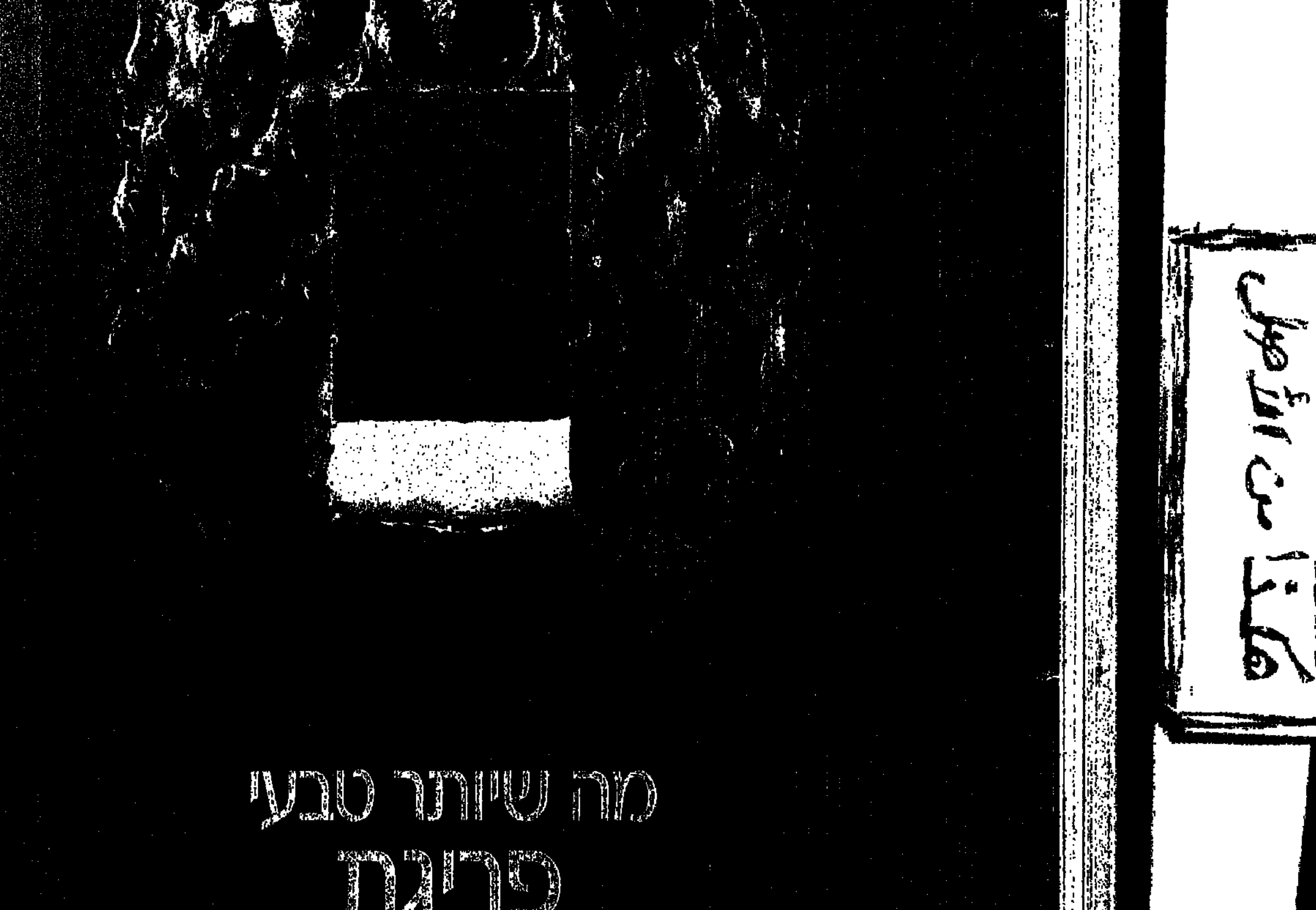
קיצבהיל, בין זלצבורג לאינסברוק, היא אחת מעיירות הנופש, התיירות והסקי הנודעות של חבל טירול באוסטריה. התייר הישראלי תופש מקום נכבד־יחסית בסטטיסטיקה של לינות־התיירות באתר פופולארי זה – הן בעונת הסקי והן בתקופת הקיץ.

אם אתם מתכוונים להגיע לקיצבהיל או לעבור שם בטיולכם הקרוב, נסו להשיג מקום לינה במלון הנקרא "שלוסלבנברג" – טירה מהמאה ה־16 שהוסבה להיות מלון והיא חולשת על העיירה ממרומי גבעה. מקום מיוחד במינו, עם "קלאסה".

השנה ירדו השלגים מאוחר. ההרים שסביב עטויים שלג, באתרים הגבוהים עדיין מחליקים ואנשי האיזור מעריכים שגם בחודש מאי עוד יהיו מדרונות החלקה פעילים. אז לשבת שם במרפסת הטירה הזו, הפונה אל ההרים, עם כוסית של שנאפס ביד, לנשום את האויר הצח והצונן ואת המראות הצחורים – סגולה בדוקה לעורר את התיאבון לקראת ארוחת הערב המוגשת בחדר אוכל שהנוף מחלונותיו אינו נופל מזה הנשקף ממרפסתו הראשית.

"דינר־מניו". מחיר הארוחה, בכסף ישראלי – כ־35 שקלים. מפות ורודות. כלי כסף בוהקים. פקקים נחלצים מבקבוקי יין אדום. מרק ענבניות מבושל עם ג'ין, מתובלת בקציפת ביצים לבנה. פרוסות של "האם" חם, מתוזקות במעטת בצקי אפוי, תפוחי אדמה. ספוגי חמאה, עטויים בפטרוזלינון קצוץ. תרמילי אפונה בירוק עז וגזרים גמדיים מאודים. גלידה עם פירות. קפה רזחני. כוסית ברנדי. ערב טוב ויוקרתי.

באותו מקום, בבוקר, פת־שחרית. ערפילים מתרוממים מעל תפאורת ההרים המושלגים. הסועדים משוחחים בהנמכת קול. כאילו לא להחריד את השלג משלוותו הרכה. הקפה והחלב מוגשים בכלי מתכת כסופים וכבדים. כל סועד נוטל את פריטי הארוחה משולחנות התקרובת, העמוסים במיצים, פרוסות בשר קר ונקניקים, כדי חלב וצנצנות דגנים, גבינות רכות וקשיות, יוגורטים בטעמים שונים, פירות שרויים במיץ תבשילם ופירות טריים, סלסלות עם צנימים, לחמי־שקדים, לחמי־אגרים, לחמניות אווריריות, ריבות שונות, כולן מעשה־בית. איזה בוקר ופעתי מול האלפים הטירוליים!

העבודה בתיאטרון עשתה ממני אדם טוב יותר

זהרירה חריפאי: "הספרים הרבים השתלטו על כל הבית, אבל אף פעם לא אמרתי לא לספר. קשה לי לתאר את הבית בלי הספרים. הם נהפכו לחלק ממני, נותנים איזה שקט, יציבות"

יום שישי זה החופש להסתובב, לא להיות חייב לאף אחד, לא להיות רתום למשהו. יום פרוע, להסתגר, לצאת. אני אוהבת ללכת ברחובות של תל־אביב. ריזנגוף, מהבית עד קינג ג'ורג', עושה לי איזו דווחה. קינג ג'ורג' תמיד מפתיע. ומשם לכיכר מגן דוד ואלנבי עד מוגרבי, מסלול הסקטים שלי בילדות, לראות את הרחוב נפתח פתאום לים. או ללכת לאבן־גבירול, עם בתי־הקפה שנפתחים ונסגרים, דרך כיכר העיריה ומשם לזמנהוף.

אני אוהבת את העיר, נולדתי פה ולא רואה עצמי חיה במקום אחר. אני הולכת ועושה לעצמי חידונים, איזה בית עמד פה קודם. בלב יש את תל־אביב של שנות ה־30־40. קשה לי להסתובב ברחובות ילדותי, מרכז בעלי מלאכה, העבודה, יוחנן הסנדלר, ולראות את עליבותם. להסתובב במראות, בטעמים ובריחות של דרום תל־אביב זה כאילו לנסוע למקום אחר. שם יש הרגשה של משהו קבוע ויציב, שאין במקומות אחרים, בגלל התחלופה המהירה. שם זה כמו שהיה פעם, כמו המכולת של שכשין, כיוחנן הסנדלר פינת העבודה, וזה נותן הרגשה טובה שת"א תעמוד לעולם.

שבת הוא יום העבודה בבית: מכונות כביסה, בישולים. הבישול מרגיע אותי. להכניס לסיר כל מיני דברים ולראות מה יצא. הרבה מתכונים אני שואלת מכורמן, ידידי, שהוא שף יוצא מן הכלל. בדרך־כלל אנחנו אוכלים צהרים בבית, אבל בחודשים האחרונים – בגלל עומס העבודה – המטבח שלי היה סגור ואכלנו בחוץ.

אני צריכה תקופת מעבר, מסדרון, בין הבית הצמוד לחזרה או להצגה. אין ניתוק מוחלט בין הבית לעבודה. כשאני חוזרת הביתה, משהו זז כאילו קדימה ומשהו אחר – קצת אחורה, אבל ה"מחשב" הפנימי ממשיך לעבד את האינפורמציות ומחכים לתשובות.

שטח פרטי

זהרירה חריפאי

שחקנית

ילידת ת"א, בוגרת מקוה ישראל. שיחקה בתיאטרון חיפה ("מעגל הגיר הקווקזי", "אנטיגונה" ועוד), בקאמרי ("חלום ליל קיץ", "מדיאה", "רכוש נטוש" וברוב מחזות חנוך לוין), באר־שבע ("יונה והטווס"), הופיעה בערבי קריאה, בקולנוע ("סאלח שבתי", "הגלולה", "צלילה חוזרת" ועוד) ובטלוויזיה ("מוטל בן פייסי", "מאש"ה" ועוד), זכתה בפרסים רבים. גרה ברחוב זכריה, ת"א, נשואה לסופר שלמה שבא, אם לבת.

בחזרות זה יותר אקטיבי, בבית – יותר פסיבי. למזלי, יש לי גיבוי מלא מהבעל והבת, המון הבנה, סבלנות ועזרה.

– יש תקופות שאני עושה שטיחים בקשירה, לא לפי דוגמה, בונה קומפוזיציות ונהנית מהקשר בין היד למוח שמכתיב איזה צבע לקחת, מה לעשות. צמר צבעוני עושה לי שמחה פראית, כמו קוף בג'ונגל שמקפץ מעץ לעץ. זה לא מרגיע, זה מסעיר, אבל סערה אחרת. לא צריך להסביר ולנתח. משהו נוצר מבלי שאתה מרוות ואחר־כך אפשר לראות את התוצאה. יש תקופות שאינני נוגעת בזה.

לפעמים מצער אותי שאני לא מקדישה יותר זמן לבית, אבל כפי הנראה אני לא בדיוק בנויה לזה. טיפוח הבית אינו בשורה הראשונה של סדר העדיפויות. חשובה הרווחה הקטנה שאפשר להשיג במסגרת המשפחה והעבודה. השאר, מה שבא – בא. אין לי דרישות, לא אכין כרטיסים למופע שיתקיימו בעוד חודשים גם אם "מוכרחים לראות". זה מכניס אותי ללחץ נורא. פעם היה חשוב לי לצאת הרבה, לראות כמה שיותר ותמיד היה נדמה שבמקום שאינך נמצאת – שם קורים הדברים הכי חשובים. היום אני לא מרגישה שאני מפסידה.

"בתקופת של עבודה אינטנסיבית אני מפחדת לקחת ספר, כי כשהוא תופס אותי אני נופלת לתוכו ואז שום בולדוזר לא יוציא אותי משם"

המוסיקה היא המרכיב החשוב בחיי. שמכורח הנסיבות נדחק הצידה. זה פיספוס עצום, אבל לשחות לבתי הצעתי והיו גם ימים שהכרחתי אותה ללמוד לנגן. היא מנגנת בגיטרה, וכשבת אחר הצהרים אני שרה והיא מלווה אותי וזה בילוי נפלא. אני אוהבת ג'אז ומוסיקה עממית, מוסיקה קלאסית ופרה־קלאסית. והיה נחמד אילו יכולתי לפעמים להיות זמרת ברים.

אני אוהבת ללכת לזמיות. זו ההזדמנות לראות את כל הסרטים ששלמה לא רוצה לראות. מרע בריוני. סופרמאן אלף, בית וגימל. מיוזקל'ס גורמים לי שמחה, וכל מיני סרטים רומנטיים, אידיוטיים כמו גם אפופיאות גדולות של 4 שעות. עולם חלומות בלתי מושג. כאילו מחפשת את עצמי שם, מה היה אותו דבר שכל־כך תפס אותי בילדות, את ההתרחשות שהיא מעבר לחיים, שיצרה בך איזה געגוע למשהו. לפעמים אני רואה בלבנון סרטים שאהבתי בילדותי ואני אומרת לעצמי – הרי הם כל־כך נוראים, מה היה הדבר שכל־כך משך וקסם בהם? לרוב הולכים לסרט ומתאכזבים ובכל זאת שבים לקולנוע במין הרגשה שהנה, זה הפתח, ואני אכנס לתוך סיפור רחוק, נפלא, כמו פעם.

הספרים הרבים של שלמה השתלטו על כל הבית. אף פעם לא אמרתי לא לספר שהגיע הביתה, למרות שהספרים שלי כאילו נדחקו לפינה קטנה והכל עמוס ספרים וצריך לנקות ולטפל וקשה להשתלט. קשה לי לתאר את הבית בלי הספרים. הם נהפכו לחלק ממני, נותנים איזה שקט, יציבות.

אני אוהבת שירה. עוקבת גם אחרי ספרי שירה חדשים וקוראת שירים במוספים הספרותיים. שירה חשובה לי מאוד. שיר הוא לפעמים כמו פגישה מקרית על כוס קפה, ולפעמים מתפתחת חברות עמוקה. הנסיון לתפוס את הרגע, האמירה הקצרה והמרוכזת, החמציתיות של שיר טוב מעניקה לי חוויה עמוקה. חוץ משירה וספרות מקצועית (ביאוגרפיות של שחקנים, ספרים על תיאטרון וכ"ו), בתקופת עבודה אינטנסיבית אני מפחדת לקחת ספר, כי כשהוא תופס אותי אני נופלת לתוכו ואז שום בולדוזר לא יוציא אותי משם.

אני מאוד אוהבת לנסוע לחו"ל, אבל הגעגועים ארצה תוקפים אותי מהר ואז אני כאילו מפסיקה להבין את העולם. פה זה שלי, את זה אני מכירה, וכמו שמצטטת גליקל מהמלין, טוב לי בצרות שלי.

"אני מאוד אוהבת לנסוע לחו"ל, אבל הגעגועים ארצה תוקפים אותי מהר ואז אני כאילו מפסיקה להבין את העולם. פה זה שלי, את זה אני מכירה, וכמו שמצטטת גליקל מהמלין, טוב לי בצרות שלי"

הנסיעות קשורות בתיאטרון. לפעמים אני נוסעת לשחק ולפעמים לחופשה קצרה, לא יותר מ־10 ימים, לרוב ללונדון, לראות מה קורה. קודם כל בודקים את הדברים המיוחדים שהעיר מציעה: להקת אקרובטים סיניים, מפלאי עולם, מחזה של קוקטו, "אינטרנאל מאשין", שכמעט לא מעלים, אופרה של ואגנר, ערב חד־פעמי לתמיכה בתיאטרון הקטן של קיימבריג' בהשתתפות גדולי התיאטרון האנגלי, מחזה ארוך (5 שעות) של או'ניל שמעולם לא ראיתי וספק אם תהיה עוד הזדמנות לראות, דברים כאלה. לפעמים נהנים יותר ולפעמים פחות ולפעמים מתרחש הנס, המשהו המיוחד הזה שנוגע בך, תופס את לבך ומלמד.

במשך השנים בתוך התיאטרון ותוך כדי עימות עם חומרים מעניינים אתה מתפתח כאדם, רוכש יותר הבנה לאנשים. נדמה לי שהעבודה בתיאטרון עשתה ממני אדם טוב יותר, מתייחס יותר. לא תמיד אני מצליחה להתנהג כמו שהייתי רוצה, אבל היום אני קרובה לביטוי של עצמי יותר מאי־פעם. לא משחרת גם אם אני שרועה ולא צודקת או טובה ומשתפכת. אני הולכת עם זה. הדברים הם חלק מהעימות שלי עם התפקיד בזמן העבודה, ושם אני לא יכולה להרשות לעצמי להתחשבן אם זה יפה או לא, מנומס או לא. זה שטח בו שאתה צריך לבנוש סנטימטר אחר סנטימטר, ואת העבודה הזאת אי אפשר לעשות בנמנמות משי.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

מה את רוצה להיות כשתגדלי? רופאה ביום, פסנתרנית בלילה.

מי גברי בעינייך? גבר שיש לו בפנים סוד שאינני מצליחה לפתור. ושילוב של חוכמה, סבלנות, חום וג'סטה יפה בזמן הנכון.

אילו תכונות חשובות לך אצל אחרים? יושר, הומור, אינטליגנציה, ואי הכבדה בבעיות אישיות על אחרים.

מה מפחיד אותך אצל אנשים? פטפטנות, היכולת לשקר ישר בעיניים, ואלימות.

בחברת אילו אנשים את מרגישה נוח? כאלה שלפניהם אני לא צריכה לשחק את התגלמות הציפיות שלהם ממני.

על מי צר לך? על אנשים שלא הגשימו את עצמם.

את מי את מכבדת? אנשים חכמים, אנשים שיודעים להפיק מעצמם את המקסימום, וכאלה שהיה להם מעט להציע ועשו מזה הרבה.

למי את בזה? לרמאים קטנים. לאנשים החושבים שהם יודעים הכל ולכאלה החושבים שבהם שום דבר לא יפגע.

את מי היית רוצה להכיר? את אבא שלי.

בפני מה קשה לך לעמוד? נגינת פסנתרן טוב בבר.

מה מגנטי בשבילך? קול יפה והיכולת לעשות יש מאין.

מתי קשה לך לסבול את עצמך? לא אוהבת מה שיוצא ממני במצבי לחץ. אי הרצון שלי לחשוב איך זה נראה ומה זה עושה לאחרים, מצביע על משהו כל־כך לא סימפטי – שזה נורא.

מה מביך אותך? גילוי לב מיותר.

איך אפשר להרגיז אותך? לא לתת לי לגמור להגיד מה שיש לי, וכשאומרים לי שאני לא צודקת.

מה מקומם אותך? העמדת פנים, שקר, יחס מתנשא, אי סובלנות, חוסר התחשבות, הידחפות, חוסר דיוק ואילוצים שאינני יכולה להתגבר עליהם.

ממה את נעלבת? מיחס מביש לאנשים מבוגרים, ומחוסר התחשבות ברגשות אחרים.

מה עקב אכילס שלך? הצורך לומר לאנשים בפנים כל מה שאני חושבת.

מה הפיספוס הגדול שלך? שלא למדתי לנגן.

מה ההצלחה הגדולה שלך? ההימור הנכון שהימרתי על תיאטרון כמקצוע, ויכולתי לקבוע בהרבה אחוזים מה אעשה שם.

מה היתה נקודת המפנה בחייך? נישואי.

איזו החלטה נועזת קיבלת בחייך? ב־59, כשפיטרו אותי מהקאמרי, אמרו שאני יכולה להישאר עד סוף העונה. החלטתי לקחת את גורלי בידי ולעזוב מיד.

מה הדלק שלך? הצורך לעשות את הדברים הכי טוב שאני יכולה, בכל פעם אחרת. ומחוץ למקצוע – לא לפחד להיות מה שאני.

מה נותן לך תחושת בטחון? הנסיון, דברים שאני מכירה, הערכה, בעלי ובתי.

מה מערער את בטחונך? אי ידיעה, דחייה ואי אמונה.

על מה את גאה? על בתי ועל הדרך שעשיתי ושהביאה אותי להיכן שאני היום.

מה את אוהבת לעשות עם בתך? ללכת לקולנוע, לשיר כשהיא מלווה אותי בגיטרה, למלא את משאלות לבה.

מהו בשבילך בילוי נהדר? כשהולכים למקום כלשהו ומה שקורה הוא למעלה מהציפיות.

איך את מפנקת את עצמך? אמבטיה, ארוחות ספונטניות במסעדות טובות, נסיעה לחו"ל.

מה המאכל האהוב עליך? אין מאכל ששנוא עלי חוץ מצדפות ומוח.

מה את אוהבת לקנות? חבל, החל מעוגיות וכפתורים וכלה בחולצות לשלמה.

מה מרגיע אותך? פתרון תשבצים.

במה היית רוצה לעבור על החוק? החוצפה שבזה מוצאת חן בעיני, אבל אני לא בטוחה שהייתי יכולה לשאת בתוצאות.

מה ישראלי בעינייך? ילדים רוכבים על אופניים ברחובות ביום כיפור, הים הניגלה מהרחובות שיורדים אליו, ודברים שאני נושאת איתי כמו קפיר, פתיליה, ארוחת סלט ירקות עם חביתה.

מה את שונאת בארץ? את ההידחפות וההתחשבנות בתורים, כאילו הזמן הזה לא נחשב, ושבעל כורחך אתה נכנס לזה ופתאום שומע את עצמך מדבר בקולות שלא שלך.

מה עוד היית רוצה ללמוד? קורס מזורז ברפואה.

במה השתנית בשנים האחרונות? נעשיתי יותר סבלנית, יותר נוחה, יותר מסוגלת לקבל מרות.

מה רצית להיות בילדותך? פסנתרנית ורופאה.

איך רצית להיראות? הילדות עם החלתלים והבקבוקים לא היתה המחלקה שלי. רציתי להיראות יותר כמו בן.

איך את רוצה להיראות היום? להוציא את עצמי החוצה הכי יפה ונכון לי. לא תמיד אני עושה את זה. לפעמים, הידיעה שאני יכולה להיראות טוב מספיקה לי.

מי היו גיבורי ילדותך? גיבורי המיתולוגיה היוונית וגיבורים מקומיים של אליעזר שמואלי, עולם מעבר למציאות של רחוב רמב"ם.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? ההכרה שאני ילדה שאבא שלה מת.

לאיזה תפקיד את מתגעגעת? לגרושה ב"מעגל הגיר הקווקזי", ולתפקיד שלא עשיתי – מאשה ב"שלוש אחיות" של צ'כוב.

מה הרגע היפה בעבודה? כשפתאום, מתוך המורכבות של המחשבות והדיבורים, ההבנות ואי ההבנות, אתה תופס את התמצית ומרגיש כאילו פה אלוהים נוגע בך.

קינת אביה"ד

הפגנת פועלים מ"מנועי בית שמש" בסוף 86'. מאז היו עוד הרבה הפגנות (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80")

(המשך מעמוד 33)

מרבר על "מנועי בית שמש", הוא שוב מעשן בשרשרת, כמו בימים הטובים ההם.

טובים?

דומה שהיו ימים טובים יותר. כמו ימי הלימודים באנגליה (הנדסת מכונות), כמו תקופת האפסנאות בפלוגה י' של הפל"ים. "כן", הוא מאשר. "הייתי פרנט. גם היום אני פרנט", מעיף עין גאה בגינה. כל מגרפה תלויה במקומה, כל בדל דשא קצוץ לגובה הנכון. "מה זה פרנט? הוא שואל ומיד משיב: "אני אוהב שדברים יהיו גמורים. כשעושים משהו – צריך לעשות אותו עד הסוף, לגמור אותו".

מפקדיו הבחינו בתכונת אופי זו שלו. לכן גם שלחו אותו לאיטליה, ללוות אניות בחורה ארצה. "שם שמו עלי את היד והחליטו שאני יותר מדי טוב מכדי שאחזור ארצה", הוא אומר בצניעות אופיינית. "עשו אותי אפסנאי של עליה ב'. הייתי אחראי על כל רכישת המצרכים (מזון, מיטות, ציוד למטבחים)..."

עשו אותך אפסנאי בגלל הפדנטיות שלך?

"תראה, אילו ג'ובים אירגוניים-נהוליים היו באותם ימים? מפקד או אפסנאי. ובלי להתרברב – הייתי טוב בזה".

הוא נשוי ליהודית (לבית ג'ייקובס) מאנגליה, ויש להם ארבעה ילדים. שלושה – שני בנים ובת – חזרו בתשובה. "שני בנים ובת שלי – שחורים", אומר אביה שליף בלשונו הבוטה. "כן, למה לא? זו האמת. הם מאוד חרדים, אין בזה רע". רק בת הזקונים נשארה חילונית. "עצרתי אותה", הוא אומר. "עצרתי בזמן את התהליך הטבעי".

בתום לימודיו שב אביה שליף לחיל הים. היה סגן־אלוף, ממונה על נושא המיכשור והבקרה, על פיתוח הטיל "לוז", על "גבריאל". כשהסטי"ל הראשון הגיע ארצה והותקנו עליו הטילים – עזב את חיל הים "כי אני לא אוהב שיגרה. לאדם יוצר ובונה קשה לשמור על הקיים".

מהפכות אתה אוהב?

"כן, אבל מהפכות במובן הטוב של המלה. אני אוהב להפוך משהו מרע לטוב".

אביה שליף עבר לתעשייה האווירית. בחלומותיו הפרועים ביותר לא העלה אז על דעתו שברבות הימים תיהפך התעשייה האווירית הזו לאחת מיריבותיו המושבעות. "התחלתי לנהל את האגף המיכני, שמנה אז מאה עובדים והיה סתם עוד ענף. בשלוש שנים הקמתי אותו והוא כבר מנה 900 איש, עם מכונות בקרה ספרתיות חדישות ביותר. אבל אינני בן־אדם שמנהל משהו לנצח, נכון? אז הציעו לי את ניהול מרכז המחשבים, שהיה בהתפוררות, עם עובדים שהובאו במיוחד מארה"ב. גם שם ישבתי שלוש שנים, העמדתי את המרכז על הרגליים, עשיתי ממנו מרכז המחשבים היעיל ביותר, עם תוכניות רב־שנתיות לפיתוח ורכישה. ואז נתנו לי לנהל את ש.ה.ל. עד שבאתי קנו שם את האביזרים ההידראוליים בחו"ל, והדביקו עליהם פתקיות בעברית. אמרתי שלא בגלל זה באתי לתעשייה, שתפארתנו תהיה רק אם נדע לייצר אביזרים כאלה בעצמנו. שוב הייתי שלוש שנים בניהול, וכשעזבתי את ש.ה.ל זה היה מפעל למופת. עד היום זהו מפעל למופת".

בדיקה בארכיונים מעלה שלדבריו יש כיסוי, אך בצד הביקורת החיובית שקיבל על מפעלים ופרוייקטים שעמד בראשם ספג שליף גם הרבה עקיצות: אמרו עליו שהוא אדם קשה, גס־רוח, שוויצר לא קטן, שחצן. אביה שליף אומר שדעת אחרים חשובה לו, אבל לא תמיד.

מתי כן?

"רק כאשר היא משרתת את המטרה", הוא מסביר, ומוסיף בגילוי לב: "כדי להשיג את המטרה אני מוכן גם ללקק ולהשתחוות. אדם קשה? מה זה' אדם קשה? זה מישהו שאינו מוכן לוותר על מטרת האירגון שבראשו הוא עומד בגלל מטרות צדדיות. ובארץ אדם קשה זה אחד שאינו מתנדנד לכל רוח. אז אולי זה נכון שאני אדם קשה כלפי המנהלים והקולגות, בוודאי שכלפי הפוליטיקאים, אך לא כלפי העובדים. ככל שאתה יורד בסולם הדרגות – תראה שרכותי גוברת".

> **"כדי להשיג את המטרה אני מוכן גם ללקק ולהשתחוות. אומרים שאני אדם קשה? מה זה אדם קשה? זה מישהו שאינו מוכן לוותר על מטרת האירגון שבראשו הוא עומד בגלל מטרות צדדיות. ובארץ אדם קשה זה אחד שאינו מתנדנד לכל רוח".**

לא כך אמרו בזמנו רבים מעובדי התעשייה האווירית. גם מנהלים לא התביישו לומר שאינם אוהבים את האיש הרזה, הקפיצי, עם הביקורת הנצחית והדעות הבלתי־מתפשרות. היו מהם שטענו ואף שלפו הוכחות כי למרות יעילותו הוא "הילד הנורא" בחבורת המנכ"לים בארץ, שידע לחולל מהומות בכל אחת מתחנות הקריירה שלו. הוא כועס לעיתים קרובות, שולף מלים מהמותן ואינו בורר אותן.

העובדים בבית־שמש הוסיפו עוד כהנא וכהנא תיאורים לדרכי הניהול שלו. סיפרו, למשל, שיום אחד הסתובב באולם הייצור ולפתע הבחין בכתם שמן על הריצפה. שליף קפץ כנשוך־נחש, ותוך שהוא מנקה את הרצפה במו ידיו, פתח בצרחות רמות על העובר הנבוך.

עד מהרה יצא ל"מנועי בית שמש" שנמסרו לניהולו שם של "מפעל מלוקק". אין תימה שהמפעל גם זכה בתואר ובפרס הניתנים ל"מפעל היפה בישראל". היו להם ימים יפים וטובים, ל"מנועי בית שמש", וסיפור עלייתם ונפילתם הוא גם סיפורו העצוב של אביה שליף, אנטומיה של כשלון.

"קיבלתי את הניהול במפעל שהיה במצב של בית מלאכה ואולי פחות מכך", הוא נזכר. "ליוסף שידלובסקי, התעשיין הצרפתי הידוע, היתה בעלות על 51% מהמניות. הוסכם שהוא יהיה הנשיא ואני המנכ"ל. סוכם שזה יהיה מרכז מנועי הסילון במדינה, שהתעשייה האווירית תעביר מחלקות ל'מנועי בית שמש', שאנחנו נתכנן, נפתח, נייצר מנועים".

התעשייה האווירית רצתה לממש את ההסכם מיד. שליף התנגד. "לאט־לאט", אמר. "אי־אפשר להכניס ציוד מתוחכם למקום הרוס בבת־אחת. זה כמו לעשות את זה בשבט אפריקני בלב הג'ונגל". הוא החל לעשות סדר. וכך זה נשמע בלשונו: "כשבאתי, עבדו במפעל 400 איש. המשכורות היו של פועלי טכסטיל בעיר פיתוח. מהנדסים עבדו כחרטים, עם משכורת בהתאם. היתה שם קבוצה גדולה של עולים מרוסיה, עם כל הסיכון הבטחוני הכרוך בכך. היתה גם קבוצה גדולה של אנשים מהעולם התחתון, מעשני סמים, כאלה שבעבר עברו עבירות פליליות. היה לאנשים היתר לעשות עבודות פרטיות, ציוד לא החזיק מעמד, כלי עבודה נעלמו באורח מסתורי.

"מצאתי המון מחסנים, כמות אדירה, שהיו בהם חלקים פסולים. וזו היתה השיטה: החלקים הטובים ביותר נשלחו לטורבומכה, המפעל של שידלובסקי בצרפת. הפחות טובים – למטוס ללא טייס של טורבומכה. ואלה שטורבומכה לא קיבל – הלכו לחיל האוויר. השאר הלכו למחסן. מצאתי שם מחסני חלקים אדירים, ללא סוף, שנרשמו כמלאי, אמנם לא בערך מלא. אני הוריתי לעשות ניפוי, לזרוק מה שלא נחוץ, להעביר לחיל האוויר רק חלקים שאינם פחות מ'פרפקט'. וכך סיימנו שנה ראשונה עם רווח לא מבוטל".

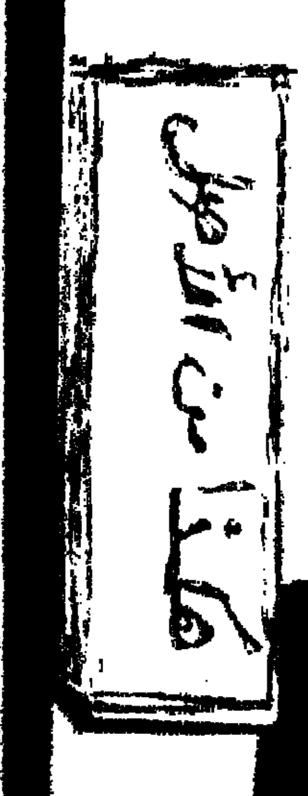
אבל הפוליטיקה, הוא אומר, היתה חזקה ממנו. כל העת התחלפו שרי בטחון, והללו הביאו מנכ"לים חדשים לפרטנר השני, התעשייה האווירית. וכל מנכ"ל צריך ללמוד את התפקיד. אריק־טו הוא לומר, וכא שר בטחון חדש. גם השר צריך ללמוד, ו"מנועי בית שמש" לא היו השיעור היחידי ששר חדש היה צריך לשנן. העניינים התנהלו לאט, אבל התנהלו. החלה מלחמה של ממש בין בית־שמש לבין התעשייה האווירית. אביה שליף נאלץ להלחם במפעל שגידל אותו. "הייתי מנכ"ל 'מנועי בית שמש', ונאמנותי היתה נתונה להם", הוא אומר. "אפילו הסנטימנטים שהיו לי לתעשייה האווירית לא עזרו כאן".

המלחמה התרחבה והגיעה עד ללשכות השרים. ובמלחמה, כמו במלחמה, יש נפגעים. בשלב הזה

(המשך בעמוד 44)

תגובה ו"אין תגובה"

למרות פניות חוזרות ונשנות לא הגיב חשב אריאל שרון על האשמות שליף. יוסף שידלובסקי אף הוא לא הגיב, אך הוא בהתביע את דעתו השלילית על שליף ואופן ניהולו. ואילו סטף ורטהיימר אמר: "אינני מתמצא [illegible]

צפירה יונתן, מוסיקאית. סוגרת מעגל של 61 שנים. 44 מהן חיה עם המשורר נתן יונתן. בהתחלה הם היו משפחה. אמא, אבא, שני בנים. ליאור, הבן הגדול, נהרג ביום הכיפורים. זיו, הבן השני, עוסק במוסיקה. נתן יונתן, הבעל־האב, הלך לחפש חלומות חדשים במקומות אחרים. צפירה מתכננת סדרת טיפולים במוסיקה להורים שכולים. את ההתקשרות הבאה, היא אומרת, אולי תמצא בבית־אבות.

המדרגות שמובילות לשום מקום

מאת בילי מוסקונה־לרמן
צילם: נאור רהב

ב ביטחון היא אומרת לצלם: "סע לרחוב בוגרשוב 10. שם ראיתי את המדרגות". מסבירה: "מדרגות פתוחות באוויר שלא מובילות לשום מקום. הורידו את הקירות של הבית, את הגג האדום, את התריסים, את הדלתות. אין שום זכר לזה שפעם חיו שם אנשים, שגרה שם משפחה: צחוקים, תזוזות, חפצים. הכל התפורר. נשאר רק גרם המדרגות. הברזל החלוד שלהן מציץ מהבטון. מדרגות ישנות. מתקלפות. עזובות."

הצלם נוהג לאט, שלושה אנשים מרימים ראש, מחפשים – באמצע יום חם – גרם מדרגות שמסתכל לכיוון השמיים אבל לא מוביל לשום מקום. נהגים מזיעים מצפצפים בעצבנות. ברחוב בוגרשוב 10 אין מדרגות. אולי שיפצו, אולי הרסו, אולי אף פעם לא היו שם מדרגות. צפירה יונתן מתעקשת. התמונה של המדרגות ברורה מאוד בזיכרון שלה, שלה ושל עוד חברים טובים שנשארו עם מדרגות פתוחות שלא מובילות לשום מקום. בוב דילן שר בדרדיו: "כמה דרכים על אדם לעבור כדי שיכונה בן אנוש."

צפירה יונתן סוגרת, בארץ, מעגל של 61 שנים. מוסיקאית, חיה 44 שנים עם נתן יונתן שמשורר את התרבות הארץ־ישראלית. טבע, נופים, געגועים לחופים. בהתחלת חייו אמא, אבא, שני בנים – משפחה, ליאור, הבן הגדול, נהרג במלחמת יום הכיפורים לפני חמש עשרה שנים. זיו, הבן השני, התחתן לפני שנתיים. עוסק במוסיקה, טרוד מאוד. נתן יונתן אמר שמי שאין לו חלומות אין לו מה לחפש, אמר והלך לחפש חלומות חדשים במקומות אחרים. על שלושת הגברים בחייה של צפירה יונתן אפשר לומר את מה שאמר פעם ברטולד ברכט: "הגברים של מהגוני־דנולדיוק, אותי הלכו עם הזרם עד למקום שהיער אין סוסי ונטול רחמים." צפירה יונתן מכווצת שפתיים, מסתכלת הצידה וחושבת על הבית שנשארו ממנו רק המדרגות.

צפירה יונתן, מונולוג:

"א ני אשה קרה. בחרתי את הערוץ של הקור. כי לא תגעו, ואני לא אגע בכם. אני לא אטיף לכם כמו אותו אב שכול שהלך בתור ואמר זוהו. אני לא כמו האשה שהבן שלה נהרג ומאז היא יושבת בבית ומחכה שהוא ירפוק בדלת.

עברתי עם עצמי מטמורפוזה. הייתי אשה מיידית, חמה נוגעת. הייתי צחקנית. היו מגרשים אותי מהחבורה כי הייתי צוחקת בלי גבול. היום יש מאקום ביני לבין העולם. מנגנון של הישרדות, לא מוציאה החוצה רגשות. לא בכי. לא צחוק. אני בוחנת את הפרופורציות בין הסבל שלי לבין הסבל של אנשים שאין להם אפשרות להשתקם. כרותי רגליים, למשל. אני יכולה להיות אשה בודדה ואם שכולה, אבל מצבי טוב יותר כי רגלי אינן כרותות. עם נשמה כרותה מסתדרים.

"אסור היה לי להיות יפה. היום לא מאמינים לי שלא אמרו לי אף פעם בבית את המשפט: הנך יפה, רעייתי! אסור היה לי להיות מיוחדת. כל הזמן התכווצתי בפינה. שלא יבחינו בי. פרשו את המיוחדות שלי כאילו רציתי להרגיז. ולא רציתי להרגיז. ברקע שמעתי מהאיש שחי איתי את המשפט: למה את כל הזמן שונה? משפט שמכניס לתיסכולים. היום יש הרבה אנשים מסביב ששמחים שאני כבר לא יפה".

צפירה יונתן: "אני לא כמו האשה שהבן שלה נהרג ומאז היא יושבת בבית ומחכה שהוא ידפוק בדלת".

● היום אני יודעת שהייתי צריכה להגיב על דברים שקרו לאיש שאיתי. להכין כוס קפה, לחכות. ואחר כך, אולי בפעם השנייה, הייתי מקבלת ממנו את כוס המיץ שלי ואולי גם הזדמנות להשמיע את דברי. אולי.

היחד ממש ולא זכה לתהודה. בשבילי יחד הוא רגעים רומנטיים, דימוי של זוג ידיים מול שקיעה. היו גם לילות ירח. אני משועבדת לירח. אבל היחד לא התאפשר בגלל נסיבות החיים, בגלל משפטים כמו "מה יגידו", והדברים שקרו בחיים התנגשו עם הרצון לממש את היחד. אלו הייתי משוררת הייתי כותבת היום שירים עצובים.

● אסור היה לי להיות יפה, לא מאמינים לי היום שלא אמרו לי אף פעם בבית את המשפט: הנך יפה, רעייתי! אסור היה לי להיות מיוחדת. כל הזמן התכווצתי בפינה, שלא יבחינו בי. פרשו את המיוחדות שלי כאילו רציתי להרגיז, ולא רציתי להרגיז. ברקע שמעתי מהאיש שחי איתי את המשפט: למה את כל הזמן שונה? משפט שמכניס לתיסכולים. זה גרם לי מועקות.

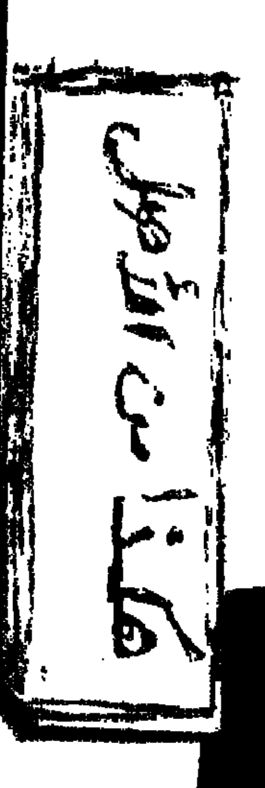
היום יש הרבה אנשים מסביב ששמחים שאני כבר לא יפה. אומרים לי בחיוך: את בטח היית מאוד יפה פעם.

● מאז שאני קיימת, הבלאגס שלי עובר על התחברות וניתוק. אני זזה ממקום למקום עם תיק. מה יש בתיק? בתוך התיק יש מגבת, כלי רחצה, בגדים. אני לא אוהבת את המלה 'כאב', מלה משומשת. אני חיה לסרוגין בקיבוץ שריד ובתל־אביב. שריד זה הבית. שם הקבר של ליאור. תל־אביב היא חלק מהחיים שלי. שום מקום אינו מיפלט ממקום אחר. אני חברת קיבוץ עם שתי רגליים בחוץ.

● התמרורים של החיים שלי בארץ מסתכמים בחמישה אוהלים. במושבה כינרת, בתל־אביב, בשריד, בתל־שבע. אבל ההתחלה היתה בשכונת הבוכרים בירושלים. אני זוכרת את אמא שלי רצה על הגבעה, מנופפת ידיים, צועקת שאחי יחיאל מת. היתה מצוקה כלכלית נוראה. אבא שלי היה סטודנט. אחר־כך היה ממייסדי "זרם העובדים" בחינוך.

האוהל הראשון היה בחולות תל־אביב. איפה שהיום קולנוע מוגרבי. חלומות חלוציים של אבא. בחולות צהובים מול הים. הצלילים היו: 'נמורשתי כל אושרי ירשתי'. האוהל השני של הורי היה במושבה כינרת. אני זוכרת את אמא שרה קטעים מאופרות, ותמונה אחרת שקשורה לצעקות, תזוזות, נחש זוחל בתוך האוהל וקילשון ארוך תקוע בו. אחר־כך האוהל הפרטי שלי כשלמדתי בסמינר בתל־אביב. הייתי בת

(המשך בעמוד 43)

(המשך מעמוד 41)

16. התעקשתי לגור באוהל לבד. רציתי שכשהחבר שלי יבוא לביקור לא יתקל בעין ביקורתית ובוחנת. זה אותו החבר שחייתי איתו 44 שנים. חיברתי אוהל משני פנימים.

ברקע – חוגים למשחק אצל פאני לוביץ וצבי פרידלנדר. צבעים בהירים. שמחים. שיט בירקון. יחסים טובים עם הערבים בסביבה. ב־47 הקמנו את האוהל בשריד. מקום חום ומסולע. הרבה תקווה. האוהל האחרון היה בתל־שבע, בשנת 71' או 72'. ירד שלג. קר חר. היה מזעזע לראות את התנאים בהם חיו ליאור וחברים שלו. את הטירטורים שטירטרו אותם במטרה לחסן. חשבתי: למה הצבא מתייחס ככה לחיילים שלו.

● אחרי מלחמת 67' אף פעם לא היתה לי תחושת ניצחון שקשורה לכיבוש. החרמתי כל מה שקשור לצהלות של הניצחון. לשמחה. לאלבומי ניצחון. לשירים. כל שירי 67' היו טאבו. לגבי ולגבי ליאור. החלום שלי היום הוא שהפליטים של 48' יחזרו לבתים שלהם. ועקורי עיקרית וכירעם. הקירות הכחולים השבורים של הבתים שלהם מלווים אותי.

דיר טאוויל היתה מעל קיבוץ שריד. בזמנו חשבתי – כמה יפה יהיה לעשות שם בית הבראה, בתוך האוויר עם הנוף של הזיתים והשקדיות. ולא חדרה לתוכי ההכרה שהמקום שייך לאנשים שגרים כמה עשרות מטרים משם, בנצרת. שזה מקום שלהם

"אם שאיבדה ילד שהוא בשר מבשרה, חיה מתאריך לתאריך. היום הוא היה יכול להיות בן כך וכך, היום התג"ים, היום קברו אותו. התאריכים הם התמרורים".

והם חוזרים אליו בכל הזדמנות כדי לאסוף את הזיתים. פניתי לעורך־דין אחד ואחרי־כן לעורך־דין שני ואחרי־כן לשלישי וכולם ענו אותו דבר: אם אני לוקח לידיים תיק כזה, אני מאבד את הקריירה שלי.

● הייתי צריכה לחכות. היה קונפליקט. רציתי גם שינשקו לי את היד וגם ללחוץ יד של גבר מאותו מקום שווה. היום אני מקבלת שהאשה הממתינה היא זו שצריכה להכין את הקפה ולחכות. לא התנהגתי נכון. כזו טעיתי. ההבנה באה מאוחר.

● תמורה לזימרה, בעיני הילדים, היא תמיד יצור אומלל. אני החלטתי ששיעורי המוסיקה שאני מלמדת יעברו בלי שיעמום. בלי הפרעות. ב־66 גיליתי את הטכסטים של הביטלס והכנסתי אותם לשעורים של התיכון בו לימדתי בחיפה. המנהל שמע, נכנס לכיתה ואמר: 'את יודעת שיש גם מנדלסון ובאך'. ואני אמרתי: 'הם יחיו בוויקיום, יחד עם הביטלס'. הבאתי לכיתה מלים של שירי הביטלס, והכיתה שרה: "ראו את מוכרת האורז הזקנה, את הבודדים על הספסל שאיש לא שם לב אליהם." אף פעם לא נתתי לתלמידים שלי לדקלם את 'הנה מוטלות גופותינו' של חיים גורי. במקום זה הבאתי טכסטים ישירים של יעקב רוטבליט: 'רעב למין יצאתי מן המלחמה, צמא למהומות, למי יודע מה...'. והתלמידים הסתכלו לי בעינים ואני להם וככה עברו שעורי המוסיקה.

● אינדיווידואליזם לא הולך עם קבוצתיות. אני תולה את ההתפוררות שקשורה בי גם במעשים שלי. לא רק במעשי אחרים. לא ידעתי להבין ולהסכים עם האופי של החיים הקיבוציים. התא המשפחתי שם, בקיבוץ, הוא שני במעלה. אני זוכרת את התמונה: כל אנשי הקיבוץ יושבים יחד בחדר האוכל, מורחים ריבה על פרוסת לחם ומקשיבים לרדיו. רדיו אחד. כמו משפחה גדולה. ריבוז שהקומקום החשמלי יהרוס את הכל. גם הילדים היו אמורים להיות ברשות משותפת.

לאורך כל הדרך ניסיתי לשנות. כשאת רואה שהילד שלך יתף וכואב לך כאמא ואת מגיבה, את פולשת לתוך תחום שלא שייך לך. את ליאור לקחו ממני שלושה ימים אחרי שנולד, ואשה אחרת – שלא

המשורר נתן יונתן. צפירה אומרת: "רציתי גם שינשקו לי את היד וגם ללחוץ יד של גבר מאותו מקום שווה".

ילדה אותו, שאולי היה לה פחות איכפת ממנו – השכיבה אותו לישון. כל הזמן ניסיתי לשנות. השינויים שלי נעו בדרך שהקדימה את זמנה. המיפגש היה טוטרי. הם לא היו בשלים, ואני לא הייתי בשלה. מיפגש לא בריא. כניראה שצריך תבונה כדי להמתין להבשלה של הדברים. לא להקדים את המאוחר. את זה אני יודעת היום.

● לכל מקום שהתחברתי והתנתקתי ממנו יש צבע שלו. מעל לכולם יש הצבע הפרטי שלי, הסגול. האחראית על הנוף בשריד, דווקא אשה נהדרת, אמרה: בשריד לא יפרחו פרחי לילך. ואני התעקשתי לשתול. הטונים של ירושלים אפורים. כינרת זאת תחנה כחולה. בדווינסק שלט הארום של הרובדבנים. נהלל היתה ירוקה ופתח־תקווה זהובה מתפוזים. הצבע של המשפחה הוא כחול כהה. צבע שמוכתב בקיבוץ. צבע חסר רגשות אישיים. שמבטל אינדיבידואליזם. אני תמיד שברתי עם פסטלים.

● אם שאיבדה ילד שהוא בשר מבשרה, חיה מתאריך לתאריך. היום הוא היה יכול להיות בן כך וכך, היום התג"ים, היום קברו אותו. התאריכים הם התמרורים. אמא זוכרת תאריך גיוס של בנה. 6 בינואר הוא יום מסויים אצלה. לגבי אדם אחר במשפחה, אב או אח, היום הזה לא אומר כלום. אז נוצר הסדק. אפשר גם להגיע למסקנה שה־6 בינואר היה מזמן וטוב לוותר ולשכוח, אבל הסדק כבר נבקע. ואם יהיה עוד תאריך או מאורע שרק אחד מבני המשפחה זוכר – הסדק יתרחב. אבות ובנים יכולים להיות שותפים לתאריכים. יכולים גם לא להיות. כשהם לא שותפים, זה מעורר כעס.

● פעם, אני והמוסיקה – כמו אני והמלים – היינו אחד. המלחמה ניתקה אותנו לכמה שנים. אחרי המלחמה צלילים הכניסו אותי לפחד, לא להתרגשות. גם זה עבר. היום מוסיקה רומנטית מרחיקה אותי. גורש מלים דוחה אותי. היום אני בעד מינימליזם. אין זמן לגזול ממישהו אחר. אין גם סבלנות. כל הדברים תפלים. אז נשברה צלחת? אז מה. הכל סתמי. אני מזדהה רק דרך אובייקטיוויזם וצמצום אמצעים. אפוריזמים של פטר אלטנברג. מאוד אוהבת את היינה. נתן זך: מיניאטורות במוסיקה.

● כמובן שהיה לי יותר קל לבוא בערב, לקבל עיניים חומות ואוהבות ממול. אבל אין לי, ואז החיים – בלי פינה חמה – הם אתגר כפול ומכופל. כדי לקבל כוח אני יכולה לעמוד מול תמונה של ליאור. וכשאין קירות לחזור אליהם, אפשר ללכת למרחבים. ובמרחב אני רואה את הים.

תמיד היתה בדידות. הבדידות היתה קשורה לעצמאות שהפגנתי. הלכתי לקולנוע לבד, למרות אי הנעימויות, ומי שהולכת לבד יודעת. מתוך בחירה

הלכתי לבד. מעין הפגנה. כמו שהסתפרתי 'איל־גרסון' בגיל 16. כמו שהסתובבתי עם שורט'ס כשכולם לבשו בלומרס. כמו שהובלתי בטנגו. גם לקונצרטים הלכתי לבד. לקונצרט, כמו לתיבת נוח, באים זוגות־זוגות. תמיד היו השאלות: נתן לא בא? נתן איננו? ההליכה הלבדית היתה מתוך בחירה. הוא שיתף פעולה עם הבחירה.

● תמיד, לאורך כל הדרך, הייתי קיצונית בשיפוט. ביקורתית מאוד. בדקתי דברים לפי רע מאוד וטוב מאוד. היום, אחרי שנים, אני יודעת שצריך לעשות פסק זמן. לתת הזדמנות למחשבה שנייה. ומבט שני. ספונטניות מול איפוק. מהמקום שלי היום לא אגיב על כל מקרה.

● אמר לי אב שכול: אני פוחד לאהוב את הנכדים שלי אחרי שאבדתי את הבן. הוא סבא קר. פוחד לאהוב, להתקשר, פוחד לאבד שוב. זה נשמע אגוצנטרי. זה מאוד אגוצנטרי. אני יודעת.

אם אהיה זקוקה לחברה, אחשוב על הורים כמוני. שכולים. ביום העצמאות אזמין את הזוג מחיפה שאיבדו את בנם. רק איתם אפשר לצחוק ולא להרגיש אשמים או בוגדים.

● התרשמתי מהכוח של רות דיין – גם כן אשה נטושה – להזרים האנרגיה שלה לאפיק שעושה טוב לאנשים אחרים. הסבל יכול למוטט – או לחשל. אני עדיין באמצע. מנסה לעשות הכל כדי להזרים את האנרגיה לאפיק לא הרסני. זה מעיד על כוח. זה לא קל.

לפעמים ישנו הצורך להיעלם יום שלם מתחת לשמיכה, לפנות לכדורי־הרגעה, למשקה. הכל אפשרי. אני כל הזמן מודעת למרחק שקיים בין חוסר תיפקוד לאפאטיה, ומפחדת ממנו. הבחירה מעידה על כוח. הכוח שלי מגויס מאותם רגעים בהם עמדתי על סף התהום ועצרתי בעדי. הרי הדבר הכי הגיוני הוא להישרף.

אני גם לא בוכה בפומבי. והבכי הוא הרי פיתרון מצויין. אחרי 73' אף אחד לא ראה אותי בוכה. זה לא קשור להחלטה, אלא להרגשה. זה בלט בשטח. אנשים רגישים אמרו: יכול להזיק לך. היו מוכנים לעשות הכל כדי להבכות אותי.

"שאלתי חברה: האם אני מקרינה משהו שגורם לאנשים להתרחק? פינות שהיו חמות – הצטננו. הייתי רוצה לדעת במה טעיתי"?

● אנחנו, ההורים השכולים, או שמדברים יותר מדי או שלא מדברים בכלל. תיראפיה במוסיקה להורים שכולים היא הפרוייקט הבא שלי. עד כמה שידוע לי לא נעשה עד עכשיו שום דבר בכיוון הזה, ואני לא בטוחה שבצעדים הראשונים שלי אמצא אוזן קשבת.

פיזרתי בחדר, על השולחן, שירים של משוררים. מסביב ישבו במעגל 15 אנשים: בודדים, שכולים ורגילים. אשה אחת, שהתחילה לקרוא בקול רם שיר של לאה גולדברג – 'אל השקט הזה יתפרץ קול העולמות האבודים' – גמרה עם דמעות. הוציאה מתוכה מלים.

● שאלתי חברה טובה: האם אני מקרינה משהו שגורם לאנשים להתרחק? פינות שהיו חמות – הצטננו. הייתי רוצה לדעת במה טעיתי לגבי אנשים שפה ושם מתחמקים ממני. האם זה קשור במראה פני, במלים, בדעות הפוליטיות שלי שאף פעם לא הסתרתי אותן, בקור שאני מקרינה. יש אנשים שלא הייתי רוצה להרחיק ממני, הייתי רוצה לדעת במה טעיתי.

● רק היום יש השלמה שאין איתה סבל. עכשיו אני בשלה להינתק, ואין שום סיבה – חוץ מהכלבה שאספתי ברחוב והיא גרה אצלי בבית – שאשאר כאן. ולא איכפת לי לקחת אותה איתי, ולנסוע, ואני היום יכולה לראות מעבר לצוק, על שפת הים, גם אפשרות אחרת. אולי עוד סירה באופק. אבל הרעיון עוד לא הבשיל, ואולי את ההתקשרות הבאה אני אמצא בבית אבות". ■

קינת אביה

(המשך מעמוד 39)

התעשייה האווירית נפגעה יותר. שר הבטחון דאז, עיזר וייצמן, החליט לנתק את בית־שמש מהתעשייה האווירית.

אביה שליף קיבל עיתונות טובה. "המנצח", בישרה כתבה אחת על פני שני עמודים. הועלו אז הצעות ראשונות לפתח מטוס בשם "אריה". אחרי־כן החלו לדבר על ה"לביא". שליף מזכיר את ההגדרה של עיזר וייצמן: "לא אריה גדול ויקר, אלא לביא קטן וממזר". ועלתה השאלה: מי ייצר את המנוע? ושוב החלו המלחמות עם התעשייה האווירית. "הם דרשו הכל", מספר שליף ומצית סיגריה. "הם טענו שאין לנו יכולת. והיינו אז מפעל גדול, מאורגן, מבטיח. קיבלנו את פרס המפעל היפה. מפעל יפה, מפעל יפה", הוא שב ואומר, על פניו עננה.

אביה שליף ניצח שוב. הממשלה החליטה שבית־שמש יבנו את מנוע הלביא. אבל השמחה לא ארכה. "לצערי הרב, שוב חל שבר", אומר שליף. "וייצמן עזב ובא בגין. הוא לא הזיק. דווקא תמך. אבל לא היתה לו מעורבות".

הוא שוב מפנה אצבע מאשימה כלפי התעשיין שירלובסקי. מה שהחל כמערכת יחסים איתנה, כמעט חברית, נהפך עד מהרה ליחסים של איבה גלויה. יוסף שירלובסקי טען בראיון עיתונאי ששליף חשב רק על עצמו ולא על טובת המפעל. שליף טוען נגד שירלובסקי אותה טענה בדיוק:

"מפעל טורבומכה של שירלובסקי חשב להיבנות מכך שאנחנו נבחרנו להיות הקבלן הראשי של הלביא", הוא אומר. "הצרפתים רעבים לטכנולוגיות אמריקניות. בעזרת שירלובסקי החלה טורבומכה לכחוש בקדירה. שירלובסקי נסחף. טורבומכה הזמינה את נשיא 'פראט אנד ויטני', המפעל האמריקני לייצור מנועים, לבקר אצלם בצרפת. נתנו לו להבין שמנועי בית־שמש הם למעשה חלק מטורבומכה. ממשלת ישראל החלה לדאוג. שירלובסקי חגג אז את יום הולדתו ה־85. מה יהיה כשהוא ילך? אשתו אינה יהודיה, ולא נמנית על אוהבי ישראל. היתכן שמפעל בטחוני יהיה בשליטת גורם זר? לכן פנתה הממשלה לשירלובסקי וביקשה שימכור את חלקו".

אביה שליף מספר שהיה משא־ומתן מייגע. שירלובסקי זכור כמי שמירר בבכי מול מצלמות הטלוויזיה. ל"מעריב" אמר את המשפט המפורסם: "הכושי עשה את שלו, הכושי יכול ללכת". מי שהכיר אותו לא כל־כך התרגש מהבכי. שירלובסקי ידוע כמי שמזיל דמעות בקלות יתרה. שליף מספר כי בפגישה אצל מנחם בגין העז יוסף שירלובסקי פנים נגד ראש הממשלה, עד כי בגין אמר לו כי אם ימשיך כטון זה, הוא יתבקש "לקחת את כובעו ולכת".

שירלובסקי הסכים להעביר את חלקו במפעל לקרן מיוחדת שנועדה לתמוך בחקלאות. אריאל שרון, מבאי ביתו, היה אז שר החקלאות, רומז שליף בחיוך מסויים. אחרי־כן חזר התעשיין הצרפתי לצרפת, ובני משפחתו מנעו ממנו ליישם את ההסכם. לאחר תלאות נוספות, לחצים ומריבות, ניאותה הממשלה לרכוש ממנו את חלקו במפעל בסכום נאה של עשרה מליון דולר.

שליף טוען ששירלובסקי עשה עסק מצויין. עוד הוא טוען כי שירלובסקי מלכתחילה לא השקיע בבית־שמש מתוך אהבת ישראל. לדעתו, זו פשוט השיטה של טורבומכה – להשקיע במדינות רבות ככל האפשר כדי להשתלט על נתח נכבד משוק הנשק העולמי. שליף מספר איך זעם שירלובסקי כאשר מסוק ה"בל" נבחר כמסוק לשימוש חיל הים, ולא מסוק צרפתי. לדברי שליף אמר לו אז התעשיין היהודי־צרפתי: "אתם עוד תרעבו ללחם אצלי".

כמנועי בית־שמש החלו לעבוד על מנוע הלביא, אביה שליף נעשה אחד המנכ"לים החשובים במדינה, ואז שוב תהפוכות פוליטיות. בגין עזב את ראשות הממשלה ושרון נעשה שר הבטחון. לגבי אביה שליף – באותו יום החלה הצלילה. "שרון רצה להוריד את כל הראשים הקיימים ולשים את אנשיו במקומם", הוא אומר ומצית סיגריה. הוא כבר לא זועם, אך כשהוא מדבר על שרון עולה על פניו חיוך ציני. "בתקופת שרון קרה למנועי בית־שמש משהו שלא נודע שם בעבר – ההשקעות פסקו לחלוטין. כל ההתפתחות נעצרה. המפעל נאלץ ללוות כספים".

לדעת שליף, באותו רגע החל המפעל לשקוע. החובות תפחו. הבנקים נתנו הלוואות בקלות יחסית, רבות מהן ללא ערבויות. הם אפילו הציעו למפעל לצאת לבורסה. הכל נראה כל־כך כשות. הם הרי עבדו על הפרוייקט של המדינה – הלביא. היש ערבות טובה מזו?

יום אחד הצליח שליף להביא את שרון למפעל, לחנוך תאי ניסוי. אריאל שרון גזר את הסרט. "הוא הבטיח לנו הרים וגבעות, נסים ונפלאות, כאילו לא היתה הקפאה מעולם. אבל כשעזב – כלום לא קרה. שר הבטחון ועוזריו האינטליגנטים החלו לחבל במפעל".

מדוע?

"כדי להעיף את המנכ"ל".

היעלה על הדעת ששר בטחון יחבל במפעל בטחוני מהדרגה הראשונה רק כדי להיפטר מהמנכ"ל?

"את הקיימים צריך להעיף, ולהכניס אחרים במקומם. וחשוב שהחדשים ידעו מי הביא אותם. איך הוא חיבל? הפיץ שמועות, מירמר עובדים, מינה ועדות כדי שימליצו להעיף אותי, הקפיא פעילות. לבסוף, מתוך 12 מנהלים, נשארו ארבעה במועצת המנהלים".

שליף זומן למשרד הבטחון ונדרש להתפטר. הוא סירב. חלפו עוד כמה שבועות, למועצת המנהלים מונו עוד שבעה אנשי שרון, ושליף התקשר למשרד הבטחון ושאל: "אתם רוצים מלחמות? בבקשה, יהיו מלחמות".

אחרי יומיים הגיש את התפטרותו.

היום הוא שומע, לדבריו, על עשרות עובדים שיושבים בבית ומקבלים משכורת, צופה בנסיונות למכור את המפעל, אפילו לתת אותו כמתנה – ואין דורש. וליבו בוכה. שליף מצית סיגריה, יוצא לגינת ביתו ואינו יודע את נפשו. האיש שהיום מתקיים מפנסיה של משרד הבטחון ולומד משפטים, ממשיך לומר באוזני כל מי שמוכן לשמוע ש"שרון הרס את בית־שמש כפי שהוא הורס את המדינה, חלקה אחר חלקה". הוא מספר כי אחרי לכתו מהמפעל החלו המנהלים לנסוע במכוניות חדשות ("אנחנו רכשנו רק מכוניות משומשות, מחברות להשכרה"), המשכורות עלו מעלה־מעלה, העובדים החלו לאכול ליד המכונות. שרון יצא ממשרד הבטחון ("מישהו עוד זוכר איך?") ומשה ארנס בא. הוא כבר מצא מפעל עם חובות של חמישים מליון דולר. כאשר שליף עזב – היו 15 מליון דולר חובות. מנכ"לים החלו להתחלף בקצב מהיר. והחובות תפחו באותו קצב.

שנתיים ישב אביה שליף בבית. קרא בעיתונים על קריסת המפעל וליבו נקרע. פתאום החל לשים לב למה שקורה סביבו. כל חייו, הוא מספר, היה שקוע בעבודתו, יום ולילה, והתעלם מאירועים המתרחשים בחיי המדינה. לא התעניין בפוליטיקה. פתאום היה לו שפע של זמן והוא התרכז במחשבות. רובן קודרות. היום משנתו בנושא זה כבר סדורה, יכול לשאת הרצאה שלמה על מצב המדינה.

הוא מספר שהיו חברים שלא נטשוהו. מונה שלושה־ארבעה שמות. "דן מרידור, שהיה חבר במועצת המנהלים, עדיין שולח לי כרטיס ברכה בראש השנה", הוא אומר, ויוצא לגינה. "אין ערכים", הוא אומר. "הרצון לבנות בא רק אחרי הרצון להרוויח. אנשים שמאוייהם אינם טובת המדינה – הם המצליחים היום. אני מחלק את בני האדם לשני סוגים: אלה שעובדים כדי לחיות, ואלה שחיים כדי לעבוד".

אביה שליף ייחד לעצמו מקום בקבוצה השניה, ופתאום מצא עצמו בודד מאוד. "אלה נעלמים", הוא אומר. "היכן אותם אנשים שכל מטרתם היתה לעבוד ולפתח ועל ידי כך לרומם את מדינת ישראל? הם מנוטרלים, או משתתקים בלחץ הנסיבות".

ובכל זאת הוא לא מיואש. "אם לא הייתי אופטימיסט וחולם לא הייתי יכול לעשות מה שעשיתי", הוא אומר. "אינך יכול להיות פסימיסט ולעבוד בעליה ב', או לפתח מערכות נשק מתקדמות".

הוא שולף נייר ועפרון ומשרטט את הצעתו הפרטית לפתרון בעיית מפעלי בית שמש. לדבריו, אם הממשלה היתה חושבת באופן לוגי וקר, היה עליה לפנות לבית המשפט ולבקש למפעל כונס נכסים. אבל אז הבנקים היו מפסידים הרבה כסף. "לממשלה הזו אין כוח ללכת לכונס נכסים, והיא לא רוצה לגרום לבנקים עוד הפסד. אז היא הציעה לתת את בית שמש כמתנה לציוני הגדול סטף ורטהיימר. כך גם הוא וגם הבנקים היו מקבלים מתנות".

עכשיו יותר מאי־פעם בעבר יש לו זמן לחשוב, וגם פתרונות יש לו. אביה שליף מציע לחלק את סכום החובות של המפעל בין 500 העובדים, שרבים מהם בלאו הכי יושבים בבית ומקבלים משכורת. כל עובד יקבל בין 200 ל־400 אלף שקל. "תן לחם חצי – הם לא יהיו מרוצים?", הוא צוחק. "ולך תבדוק כמה מהם באמת גרים בבית־שמש. אולי 120 הם תושבי בית שמש. ואת אלה מניפים היום כרגל".

עמוס לבב

> "שרון שהיה אז שר הבטחון הבטיח לנו הרים וגבעות, נסים ונפלאות, כאילו לא היתה הקפאה מעולם. אבל כשעזב – כלום לא קרה".

המנוע הראשון של ה"לביא" בעת הרצה במחלקת הניסוי ב"מנועי בית שמש".

בתמונה המרכזית (צילם שמואל רחמני): נטע סובול בעת הסרטת "צמות", מגלמת את דמות הגיבורה המבוססת על דמותה של הרצליה לוקיי (משמאל, בצילום מהכלא).

הרצליה מאחורי הסורגים

"צמות", סרט ישראלי חדש. הנושא: מאבקם הציוני של יהודי עירק. הבמאי: יצחק חלוצי שעלה משם בגיל שבע. השחקנית הראשית: נטע סובול. הבת של יהושע. העלילה: קטע מסיפור חייה של רגינה לוקיי שנולדה בארביל, הצטרפה למחתרת "החלוץ" בהיותה בת 14, שינתה שמה ל"הרצליה" והתגלתה כאשה אמיצה, אידאליסטית חסרת פשרות, גם בשנתיים של כלא אכזרי. היום היא גרה על הכרמל, ממשיכה להתרגש ממטוסים ישראליים בשמיים.

מאת חלמה אדמון

על השולחן הונחו טסים עמוסי אורז, קובה עירקית מבושלת, תמרים ממולאים באגוזים, פיתות עירקיות, חמוצים ושיפודי קבאב עם פטרוזיליה. נטע סובול, בת 18, בתפקיד סוער, ילדה יהודיה-כורדית בת 14, ישבה והביטה בתקרובת. מאחוריה נפרש הרגל העירקי ותמונות החוקר אמור והמנהיג עבד אל אילהה. אחר-כך, כשיתחילו לצלם, היא תצטרך לזלול.

"אז להתחיל לאכול מהקובה ולעבור לאורז", היא תשאל את יצחק חלוצי, כמאי, "באכילה שלך", הוא יסביר, "את ממלאת לא רק חלל של רעב, אלא גם של חרדה. זאת צריכה להיות טריפה חייתית".

סצינה 19, שוט 300, הפקת הסרט "צמות", טייק ראשון:

איציק וייס בתפקיד הבלש הנמוך אומר לרני שגב בתפקיד החוקר יונס: "תראה, תראה איך היא אוכלת".

"שתאכל, שתאכל", עונה שגב בשלווה שטנית, "אני מכיר את היהודיות האלה".

אחר כך הוא קם לאיטו מאצל שולחן הכתיבה שליד החלון, וניגש אל סוער

(המשך בעמוד הבא)

"הם אמרו שהם לא מעוניינים להחזיק נערה בכלא. עלי רק לגלות את שמות החברים שלי, וישחררו אותי. לא דיברתי".

נטע סובול (מימין) והרצליה לוקיי בעת ההסרטה (צילום: דב טנא).

(המשך מעמוד קודם)
בחברת הבלש הנמוך. הנערה מרימה אליו עיניים. הפה שלה מלא אורז, ובירה תמר נגוס.

"נו ילדה", הוא אומר כמעט בלחש, "אחרי שכבר שבענו, תתחילי לזמר".

"לזמר?" שואלת סועד, ממשיכה ללעוס.

יונס נוטל שיפוד מן השולחן, ומשחק בו. "את צריכה לספר לנו הרבה דברים. אחרי זה, אם יתחשק לך, תוכלי לזמר."

הוא מגיע את חוד השיפוד אל הצוואר הלבן והענוג של הנערה. עיניה ניבהלות.

•

"העניין הזה לא היה מוכר לי כל־כך, כל המאבק של יהודי עירק", תגיד אחר כך נטע סובול, כוכבת "צמות", דרמה על לוחמת מחתרת שישבה בכלא העירקי עם קום המדינה. סרטו של יצחק חלוצי, בהפקת הטלוויזיה הלימודית, יוקרן כנראה בסוכות. בינתיים למרה סובול, עדינה וקורנת וזם יהודי רגוע, קטע מתולדות עמה. בשבילה היתה ההמחשה קרובה, על הכשר, כולל הבחילה שתקפה אותה אחרי שעתיים של אכילה מטורפת מול המצלמות.

במציאות של 48', הסצינה הזאת לא התרחשה כלל. הרצליה לוקיי, שניקראה בבית רגינה, לא זומנה לחקירה מפתה סביב שולחן אוכל בבגדד. היא הגיעה לכלא הבגדדי חצי שנה לאחר שנאסרה, בהיותה בת 16, בעיר הולדתה, ארביל, צפון עירק. בסרט שונו כמה פרטים ונוספו אחרים. תסריט דורש צמצום, חידוד, נקיון האמירה, שטף הגשה. העיקר שהמסר יישמר. והמסר היה ציונות.

בין הדוקו־דרמה לדרמה השלמה, שאינה מתחייבת למציאות אלא בעקרונות, בחר חלוצי בדרמה. עם זאת הוא נשאר נאמן וקשוב לסיפור חייה של הרצליה לוקיי שנולדה בארביל, הצטרפה למחתרת תנועת "החלוץ" בהיותה בת 14 והתגלתה כאשה אמיצה, אידיאליסטית חסרת פשרות, גם בשנתיים של כלא אכזרי. היום היא גרה על הכרמל בחיפה. אשה עדינה וחזקה, פעילה בסניף חיפה של מפלגת העבודה, להט ארבעים השנה ממשיך לבעור בשיחתה. מול מראה הגמל היא מארחת עיתונאים ותסריטאים שמוצאים באמת שלה חומר טוב לסיפור.

הסיפור של לוקיי נועד לייצג, לפרוש תקופה. מרובר באנשים שעד כה לא טבלו במיתוס מוצף אור. יהדות המזרח, כך חשים הרבה, לא זכתה לתרגום עלילות הגבורה שלה ליצירות תקשורתיות. יהודי עירק לא סבלו בשואה, והשואה האפילה באימתה על כל סבל אחר. בעת האחרונה יש התעוררות פנימית של יוצרים בני המורת, בעיקר סופרים, שגואלים את זכר עברם. לא רק פולקלור היה שם בשווקים הססגוניים, לא רק מעברות קשות יום אחרי העליה. היו גם גיבורים. לוקיי, לשעבר צמת, היתה אחת מהן.

כשנטע סובול, בת דמותה של לוקיי, נכנסה בבוקר יום הצילומים האחרון למסדרון העמוק של בית הכלא הישן, "היכל הגבורה", ירושלים, צעדיה הדהדו אל קירות מכוסים תמונות של גיבורים כמעט מיתולוגיים. דב גרונר, אליעזר קשאני, מרדכי אלקחי, אלי כהן, אבשלום חביב, שמואל עוזאר, משה גיל מארזוק, שלמה בן־יוסף, יוסף לישנסקי. אחרי ההרג היו עכו, סוריה, מצרים. לא באירופה. יש משהו סימטרי, כמעט כמו אבני לגו מתשבות ליצור שלמות, בעשיית הסרט הזה באתר הצילום הזה עם המלים על הקירות העבים, קירבת חדר הגרדום, דקות גיורתה של סובול, תלמידת תיכון מתל־אביב שרוצה להיות שחקנית.

הרצליה, שנבחרה לשמש מודל לסיפור המצולם, גדלה בנוחות בעירק. להורים היתה חנות בגדים בארביל, מסביב היו שכנים ערביים נעימים. מלבד ההשבעה השנתית "לשנה הבאה בירושלים", לא היה חוסר מנוחה בשיגרה. בסרט נודר אביה של סועד שיגזוז את צמותיה בירושלים. הסוהרת מקדימה אותו באקט של דפוי. מכאן שם הסרט, "צמות". גם סצינה כזאת לא התרחשה במציאות. יצחק חלוצי בא אל לוקיי, שמע את סיפורה, הלך הביתה, כתב תסריט, והגיש אותו לגיבורה, לקריאה. לוקיי הסתייגה מן הסטיות מעובדות חייה, אך לא הפעילה לחץ. היא השלימה עם צרכי האמנות.

בתוצאה הסופית יש עימות מעניין בין השקפות חייה של לוקיי לעמדות הסרט. הציונות של הרצליה חריפה, חסרת פשרות, נלחמת על חיים מול עולם עויין. עד היום. הציונות לפי חלוצי נולדה מתוך צורך אנושי, נבון כמו הקומוניזם, מובן כמו הבכי של האם הערביה השכולה שבנה נהרג בפלשתין והיא מקוננת ברכבת מארביל לבגדד.

יום אחר באה לוקיי לירושלים. עם המראה השביר שלה פלוס העיניים הרושפות, ישבה בצד, מאחורי הזרקורים, והתבוננה. היא היתה חיוורת ונירגשת. בחדר הכלא צילמו מיפגש בין החוקר העירקי לסועד. השחקן ויקטור עטר נראה בדיוק כמו חוקר הבולשת שעינה אותה. ברגע מסויים, חלוצי היה עסוק בשיחת תידרוך עם הצלם אריה פלדי, ולוקיי קמה ממקומה. לא התאפקה. ניגשה לנטע ואמרה לה: "אסור לך לפחד ממנו. את צריכה לשנוא אותו, לבוז לו. את צריכה להיות חזקה יותר".

אותה לוקיי אומרת בסלון שלה בחיפה: "הערבי המתון ביותר, כשהוא מדבר על שלום, זה שלום על תנאי. אמא ערביה שהבן שלה נהרג היום בשטחים אומרת: זה למען פלשתין. אם אנחנו נהיה חזקים והערבים יידעו את זה, אז לא יזיזו אותנו מפה. כי ברגע שתקום מדינה פלשתינית, אם תקום, השאיפה האמיתית של אנשיה תהיה לחזור לחיפה". לתוך דירתה פולשות צפירות הגמל, נהם משאיות עולות אל ההר, פריחת המטפס מחוץ לחלון. בין השאר, היא נאבקת עכשיו על מקום ריאלי ברשימת העבודה לכנסת הבאה. יש הרואים בכך התפתחות טבעית של לוחמת מחתרת.

בחג שבועות 41' פרעו ערבים ביהודי בגדד. התרחשות־שיא במצב מסלים מאז הגיע המופתי הירושלמי לבגדד. הלאומנות הקצינה בשני הכיוונים. אצל ערבים ויהודים. מן הארץ הגיעו שליחים כדי להקים קינים של תנועת "החלוץ". הרצליה וחברתה צביה קלו (היום שינה), ביקשו להצטרף. האיש מארץ ישראל הביט בהן ושלח אותן להביא עוד בנות. היתה חריגות בהתנהגות שלה מבראשית. היא לא היתה עוד בת ציינית להורים מסורתיים. בתקופה שבנות לא למדו בבית־ספר, רגינה למדה. היא יזמה הצטרפות למחתרת בזמן שאיש לא טווה תוכנית לגיוס נשים, שלא לדבר על ילדות. היא נסעה לבדה, עם בחור, לקורס בן שבועיים בעיר מוצל, כדי ללמוד עברית וציונות. ההורים בלעו את שבירת הכללים ותמכו בהתלהבות שלה. בהמשך היה עליהם להתנסות במועקות קשות מאלה.

•

גירסה שובבית נוסח חלוצי, סצינה 7:

במרתף המחתרת, מתחת לבית סועד, בארביל, נערך טקס השבעה לחברי מחתרת צעיר. במרכז החדר שולחן עטוף דגל ישראל. על השולחן ספר תנ"ך ואקדח. על הקיר סיסמה: "כל ישראל ערבים זה לזה". על קיר אחר תמונות הרצל ובן־גוריון. בפינת המרתף ערימות שקים ושטיחים. בעיצומו של הטקס כבה האור.

"ניסים (הדוד של סועד): מה זה?

סרינה (צעירה כורדית בת עשרים, מדריכה לעברית במחתרת): קצר...

נטע סובול: התחלתי לאהוב את סועד

עוזיאל גמליאל, איש הטלוויזיה הלימודית ומפיק הסרט, בטוח שהיא תהיה תגלית הסרט. אם אפשר להסתמך על יכולת הריכוז של נטע סובול מול מצלמה, בשמסביב התרוצצות הפקה, היא תממש ציפיות. יש לה תווים מיניאטוריים עדינים, היא נטולת פוזה, היא אמביציוזית בשקט. המיפגש איתה מלא חיוך שפוי. "עכשיו אני בודקת את העניין בנועם, לא במתח, בלי התחייבות עצמית". היא מדברת על המשחק כקריירה. היא מתכוונת לקריירה של שחקנית תיאטרון.

ודווקא התפקיד החשוף הראשון שלה יהיה בקולנוע. יש בה משהו צייתני של תלמידה צנועה. קשב פתוח. היא מכירה בעובדה שהיא לפני תחילת הדרך. למרות שגדלה בבית שממוקם תמיד קרוב לבמה. אבא יהושע סובול, מחזאי. אמא עדנה סובול, מעצבת תלבושות בתיאטרון. היא מרגישה שיש לה דרך ארוכה לעשות, ובלי פרוטקציות.

יצחק חלוצי הגיע אליה כמעט אחרי יאוש. הוא בחן מאות נערות בארץ. בתחילה בחן ילדות בנות העדה הכורדית. אחר־כך הציץ לכל כיתות המגמות בבתי־הספר למשחק. הוא עשה מבחן גם לבת של הרצליה לוקיי, חיילת מן התרמון. חלוצי רצה מישהי שתראה כמו עירקית, תדבר כמו עירקית, תוכל לחיות ילדה בת 14, תכבוש את המסך ותוכל לשחק. הוא מצא את נטע כשכבר עמד לבטל את הפקת הסרט מחוסר מועמדת לתפקיד הראשי.

סובול, תלמידת עירוני ת' בתל־אביב וכיתת המכינה של רחל שור לבית־ספר למשחק של ניסן נתיב, לא חלמה להתקבל. היא שיננה מיבטא עירקי במשך ערב אחד והתיצבה מול המצלמות. מסך הווידאו אהב אותה מיד. "אבא מאוד שמח, היה גאה בי. אמא קצת חששנית. היא לא אמרה, אבל ידעתי שהיא פוחדת שאפול עוד לפני שהתחלתי".

עכשיו, שתי צמות סינתטיות ארוכות מחוברות לשערה הסורר, בידה צרור עטוף קטיפה ססגונית, היא מגיחה משער הכלא, בסצינה הסופית, שהיתה התחלה בשביל הרצליה לוקיי. סובול: "לא ניתחתי את סועד. התחלתי לאהוב אותה. בשובבות שלה, בילדותיות, יש משהו שהזכיר אותי. התמזגתי בדמות. הכרתי את המנטליות המזרחית העשירה. משהו חושני, צבעוני. אני מקווה שמשהו מזה עבר אלי".

נמאס מהשוקולד

מאת יהודית חנוך

כשאוכלים הרבה עוגיות ושוקולד, זה נמאס, ומתחשק לאכול לחם עם חמאה, אמר בתחילת החודש, קרל לאגרפלד, מעצב האופנה הפאריסאי, של בית שאנל, ואחד האנשים שקובעים אופנה. כל זה, כשנשאל מה לדעתו הביא את השפל העכשווי במכירות בגדים בצרפת. לאנשים נמאס ממה שאנחנו מנסים להלביש עליהם בשנתיים האחרונות, אמר. נמאס מחצאיות הבלון, מהערבוב הפרוע של כל מיני הדפסים, מהמכפלות הלא סימטריות. יש עכשיו בבגדים כל כך הרבה יצירתיות שהם גולשים לוולגריות מעייפת. אנשים התייגעו מהמירוץ אחרי האופנה, שמתחלפת במהירות שקשה לעקוב אחריה ורוצים לשוב לבגדים בסיסיים, בקווים יותר פשוטים.

ללאגרפלד נדרש אומץ רב כדי לומר את הדברים האלה, שנשמעים כסתירה לכל מה שהאופנה מייצגת, אבל כמו הילד הקטן שקם וצעק שהמלך עירום, הוא מצביע על המצב העכשווי של תעשיית האופנה, שתקועה בצרות בגלל גל היתר־יצירתיות, שהביא לחנויות בגדים שקשה למכור אותם.

מעצבי־האופנה מתעקשים שהחצאיות הקצרות הן הצלחה מסחרית, שהביאו משב רוח רענן לאחר כמה שנים של עמידה במקום. אבל חוץ מצעירות ששמחות לחשוף רגליים, בנות השלושים פלוס לא כל כך קנות אותן. בבגדי הסתיו החדשים, לא ויתרו לגמרי על החצאיות הקצרות, אבל כבר נסוגו מהן ובחלק מהבגדים האריכו שוב את המכפלת או עברו למכנסיים. אחת הסיבות למשבר האופנה, הוא שנשים בכלל והצרפתיות בפרט, צמצמו את קניית הבגדים, לא משקיעות בחצאיות בלון קצרצרות, משאירות אותן לתיירות, וגם את הצבעים העליזים והאריגים הפרחוניים קונים רק באופן סמלי.

החידוש הוא אולי תמציתה של האופנה, ובלעדיו אין לה קיום. אבל כשבגדים עולים כל כך הרבה כסף, אנשים חושבים פעמיים לפני שהם קונים בגדים. זה מה שקורה עכשיו בכל מקום, וגם בפאריס. הצרפתיות, שאמורות להיות חלוצות האופנה, הפגינו מאז ומתמיד חוש מעשי בתחום זה. הן אף פעם לא היו בענין של לאכול יותר מדי שוקולד, כמו שאומר לאגרפלד, הן מעדיפות קודם כל את בגדי הלחם והחמאה, לא רצות להחליף את כל הארון בתחילת כל עונה. בונות על בגדים בסיסיים, בלייזר, חצאית, מכנסיים בצבעים נצחיים – לבן, שחור, בייג' וכחול כהה, ומוסיפות להם קצת חידושים בשביל הפיקנטיות.

הקיץ הישראלי החם והארוך כמו נועד לקרנוואל האופנה, לצבעים עליזים, לפרחים, לרגליים חשופות בחצאיות קצרות אם הן שזופות וחטובות, וככר רואים את כל הנ"ל גם אצלנו. אבל לפני שנכנסים לקרנוואל הקייצי הזה, אפשר להתחיל בלחם וחמאה של האופנה, בבגדים בסיסיים, שאף פעם לא נמאסים, בגדים שאפשר לסגת אליהם, גם כשמתייגעים מהאחרים.

בקטע הזה של האופנה, השינויים אינם בולטים לעין, החידוש הוא רק בפרטים קטנים.

כפתורים מחומרים טבעיים, צדף או עץ.

אריגים טבעיים, ככותנה ופשתן, עם מרקם מובלט, כמו תלת־מימדי, עם כיווצים, משבצות או פסים בולטים על פני האריג.

מקטורנים, בין בלייזר ארוך עם כתפיים מרופדות וצווארון עם דשים בינוניים, למקטורן קצרצר, עם או בלי צווארון. המקטורנים הולכים עם חצאיות צרות, מכנסים עתירי־קפלים או מכנסי־ברך.

צבעים – חול ושמנת ובייג', וגוונים בהירים של חום, שמצרפים ביחד, שחור ולבן, או שילוב של כחול ובייג' עם חום.

בגדים בסיסיים הרבה יותר קשה למצוא מאשר חידושי־אופנה, ובדרך כלל הם גם יותר יקרים, כי הם עשויים מאריגים טבעיים – כותנה ופשתן. כדי שייראו איכותיים הם תובעים גיזרה ותפירה קפדנית שרק מעטים מתמחים בה. גם אצלנו יש התקדמות בכיוון זה, ולמועדון האנשים שעושים אותם הצטרפו יצרנים חדשים ויש גם תגבורת של בגדים מיובאים. להשקיע כסף בבסיסיים הנכונים, זו השקעה משתלמת לזמן ארוך.

משהו:

הייתי בארץ עם קבוצה של בנות. רובן היו מאיטליה. עובדה מוזרה: שבוע בישראל, ומול העיניים אפשר היה לראות איך הן הולכות ונעשות יפות משעה לשעה.

למה שונאים אותנו

ברומא, באירוע המכונה גוצ'ץ וזה מפני שהוא נוצץ, התקיימה השיחה הבאה בין ישראלי, דיפלומט, לבין אחד מראשי הטלוויזיה הממלכתית האיטלקית. הנושא היה קטיפתו בלא עת של אבו ג'יהאד.

"ראשית," אמר האיטלקי, "ברור שזה אתם. מי עוד יכול לעשות דבר כל־כך מושלם. דבר שני, בוודאי שאנחנו נגרכם בעניין הזה. וכי מה חשבת? אתם לגמרי משוגעים. זה ממש נורא. איך אתם עושים דבר כל־כך מושלם? אחרי־כן אתם עוד מתפלאים שכולנו מתקיפים אתכם? אתם צריכים להבין אותנו, את האיטלקים. אצלנו שום דבר לא מסתדר כמו שצריך. ופתאום אתם באים ממרחק אלפי קילומטרים לארץ אוייב, פוגעים בדיוק במקום שצריך, נעלמים תוך חמש דקות ועוד מצלמים הכל בווידיאו. תגיד לי, יש בעולם מישהו שיכול לסבול דבר כזה? לו הייתם עושים איזו טעות, לו הייתם הורגים גם את האשה והילדה, לו הייתם נכנסים לבית אחר ופוגעים בחף מפשע עוד אפשר היה לסלוח לכם, אבל ככה? אל תתפלאו על היחס אליכם."

הפתרון

אז מה הפיתרון? שאלו אותי ושואלים אותי רבים על חמוץ־מתוק במסעדה הסינית הארומה, על שני סוגי עוגות ודאייט־קולה ברמתיים ובעוד מקומות שבגדתנו המערבית.

כאילו שאני יודע מה הפיתרון, וכאילו שאם אני פוסל את אלה שיודעים מה הפיתרון אני צריך להציע פתרון אחר.

זה לא חידון, ואין פתרון. זוהי התשובה הנכונה, תשובה מלאה. אין זה אומר כמובן שלא נגיע בסוף להקים מדינת יהודית שלווה בארץ ישראל. זה יגיע אם לא נחפש מה שאין, אלא נחפש לבנות לנו מדינה. רעיון שכבר הגו אנשים משונים שבאו הנה ועשו מעשה חלוצי כגון סיקול שדה או פתיחת חנות נעליים, עם הרבה פחות יכולת לענות על השאלה: מה הפתרון?

הפתרון הוא עוד ארבעים שנה בלי לחפש פתרון. אם עשינו ארבעים שנה, אנחנו מסוגלים, למרות שתאבי הפתרון שוכחים שכן, אנחנו מסוגלים בקלות, לעבור עוד ארבעים שנה.

ואם הייתי רוצה להיות אופטימי באופן פרוע לחלוטין הייתי אומר: עוד ארבעים שנה טובות בדיוק כאלה.

פינת השלולית

בגולה שומעים לא פעם שיחה כזו:
– הייתי בשלולית, ופגשתי צפרדע.
– נו?
נתתי לו נשיקה, והוא נהפך לנסיך.
– נו?
– אז מה יוצא לי מזה אם הוא לא יהודי.

האשכולית המכנית

צריך לראות כדי להביט עוד פעם ולא להאמין. כל הכותרות הראשיות, בענק, בכל העיתונים האיטלקיים, בנושא אחד: רעל באשכוליות.

אני לא אומר שזו איננה ידיעה מעניינת. עמוד שלישי, רביעי, שלושה או ארבעה טורים, צילום של אשכולית, אם רוצים לנפח אותה. אבל עמוד ראשון בראש העיתון בכל העיתונים?

לדוגמה אקח עיתון מאופק כמו "איל טמפו". להלן המצאי: כותרת ראשית באותיות בגודל גדיר לעיתון זה: "מבצע רעל". באותו עמוד ראשון מאמר, דווקא תוקף את הברבריות הערבית, וכתוב על ידי יהודי אוהד ישראל, אבל לא משנה הכיוון – אני מדבר על האורגזמה הלא־ראציונאלית שישראל מעוררת. באותו עמוד ראשון ציור דיאגרמה של כמויות האשכוליות המגיעות לאיטליה. ליד האשכוליות הישראליות מצוייר גם (ומצוייר יפה. איטליה, לא?) מזרק המחדיר רעל לפלח עסיסי.

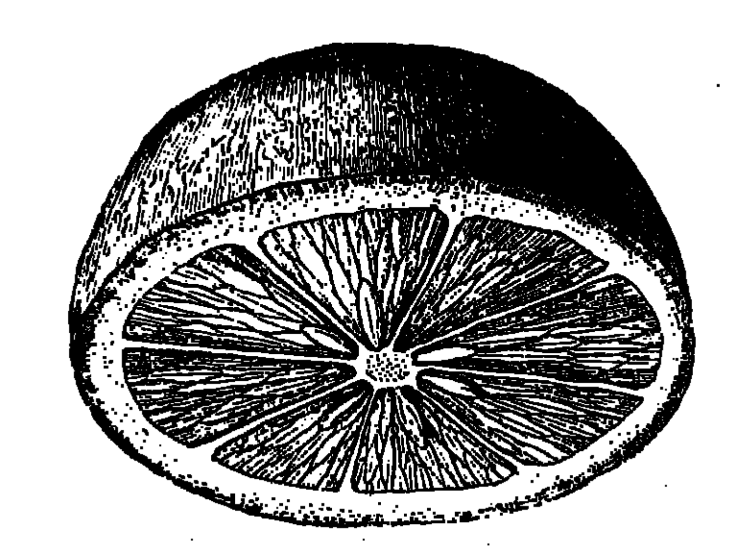
ועוד באותו עמוד ראשון, עוד כתבה בנושא, ועוד כותרת.

וזה לא הסוף. בתוך העיתון שני עמודים גדולים, (זה עיתון בגודל "הארץ"), מוקדשים למאמרים, ראיונות, סקירות, צילומים וידיעות בנושא האשכוליות הספקימורעלות.

אלוהים אדירים, מה יש להתעסק בזה כל־כך הרבה? אני כבר לא אבין כלום לעולם.

ואולי טוב שיצאתי קצת לגולה לראות במו עיני הנדהמות את המפץ הגדול שמתחולל אצל הגויים לשמע כל דבר שקשור ליהודים.

ובינתיים, כמו שאתם כבר יודעים, התברר שבכלל מדובר בצבע.

יום חג

השנה א. (אות בדויה) לא הולך להפגנת אחד במאי. זה סופי. השנה לא.

ג. (הוא משנה את האות למען הבטחון לפבי קוד־מחשב אקראי בלתי־ניתן לפיענוח) החליט שמספיק. די. זה לא החג שלו.

כשהוא עבר השנה ברחוב ארלוזורוב בתל־אביב ביום העצמאות הארבעים וראה את הדגלים האדומים של בית הוועד הפועל, הוא נגעל סופית.

לא עוד צביעות. מספיק לשקר לעצמי ולכל הסביבה, אמרה לעצמה ש. (הוא לפעמים משנה את מינו ומזדהה כאשה כדי לערפל טוב יותר כל קשר לעצמו) ושלחה מכתב מחאה למערכת העיתון. בלי לחתום, כמובן, כי לש. יש אשה ושלושה ילדים (מקום העבודה, ובמיוחד הקידום חשובים לו. לא פירסמו.

"חברים, אין מה לפחד, הכל השמצות," אמרו במקום העבודה בפירוש, "אנחנו במדינה חופשית, ומי שלא רוצה להשתתף לא חייב. יש במשרדים טופס סירוב, וכל מה שצריך זה פשוט לבקש אותו, לחתום עליו, ולציין כתובת, טלפון, תפקיד ושם של אדם שיש להודיע לו במקרה אסון."

"הא, הא, זו היתה בדיחה", הם הוסיפו בצחוק פועלי משוחרר ובריא, אבל ג'יי. לא צחק. ופתאום חשב שמסתכלים עליו, וכן צחק.

באחד במאי בבוקר הוא התעורר לשמע צלצול הטלפון: "אז אתה מגיע, כן?", שאלו שם, "האוטובוס אוסף אותך בטרמפיאדה בסיבוב."

"כן" הוא אמר.

מאיר עוזיאל

הרצליה מאחורי הסורגים

(המשך מעמוד 48)

דור (שליח מארץ ישראל): אולי מישהו ניתקז״

נסים ניגש אל הדלת לבדוק מה קרה. הדלת נעולה. מי זה? הוא שואל. אני, עונה סוער, אני רוצה להישבע למחתרת. היא לא תפתח את הדלת ולא תדליק את האור, עד שלא יבטיחו למלא את רצונה. המבוגרים צוחקים, מבוהלים. סוער נשבעת לא לגלות את מקום המחבוא. "נסו אותי, מה יש לכם להפסיד?" אחר־כך היא מכניסה יד לפיה ומוציאה אותה נוטפת דם מנשיכתה. היא יכולה לעמוד בעינויים.

דור: "למה את מתעקשת להתקבל למחתרת?"

•

היא בחרה בשם עברי, כמו כל אנשי המחתרת. הרצליה, כי הרצל, זה מה שירעה בתחילה על המדינה שנודך. אחרייכן היתה שנה של פעילות מרגשת. היא היתה מכינה הרצאות לחניכותיה על המתרחש בארץ ישראל. המוריכים היו מקשיבים בסתר לשידורים עבריים מרחוק. כשנתפסה לבסוף, נמצא בכיס המעיל שלה דף שעליו רשמה באותיות עבריות את סיפור רצח גנדוס.

לוקיי: "בחדר שלי, בתוך הריצפה, היה סליק. קופסת פח ובתוכה כל חומר ההדרכה שלי. קופסת תרומה לקק"ל, דגל ישראל, ספרים של ביאליק ושרניחובסקי. את זה הם לא מצאו. הקצין מהבולשת העיראקית עמר נסלון, כשאני פרצתי פנימה, סיפרו לי שערך בבית שלי חיפוש, וביד שלו היה הדף הזה. ניסיתי לחטוף את זה ממנו ולא הצלחתי".

היא היתה נערה יפהפיה, הרצליה, רכה ורזה, ושערה העבות גולש על גבה. כשנלקחה לכלא, ליוו אותה הוריה ומנטי כל השכנים. בסרט רץ אחריה פואר, מן השכנים הערביים, ומרעיף עליה שאלות דאוגות.

"זאת היתה טרגדיה איומה להורים שלי. בארביל לא היה כלא לנשים. הכניסו אותי לכלא עם עוד 200 אסירים, רובם ערבים שישבו שם על עבירות פליליות. בלילה הראשון הלינו אותי בחדר של הרופא. כשבא לשמרת, דרש לסלק אותי. צופפו את כל הגברים בתא אחד, ולי בתנו תא לעצמי. הייתי צריכה לשמוע את ניבולי הפה שלהם. הם לא ראו אשה הרבה זמן. בלילות היו הסוהרים מנסים להתקרב אלי. זה הבהיל אותי. הקמתי צעקות. איימתי שאעורר את כל העיר, שאבא שלי יתלונן אצל המנהיגים. מלבד זה פחדתי. באותה תקופה, מי שנכנס לכלא לא יצא משם. לא הצלחתי לישון בלילות".

"הערבי המתון ביותר, כשהוא מדבר על שלום, זה שלום על תנאי. ברגע שתקום מדינה פלשתינית, אם תקום, השאיפה האמיתית של אנשיה תהיה לחזור לחיפה".

חצי שנה שהתה בארביל. הקירבה לבית הקלה את המאסר. ההורים שיחדו את הסוהרים בכסף רב. לתא של הרצליה הוכנס מזרון, ומתחתיו נפרש שטיח, לבידוד מפגעי הרטיבות. היא קיבלה סדינים, שמיכות, כריכה נקייה מאמא, שלוש ארוחות ביום שבושלו במטבח בבית. הטבח קיבל כסף כדי לאפשר לה מקלחת. פעם בשבוע היה מכניס סיר מים רותחים למדור השירותים המטונף, בעוד אמה שומרת מחוץ לדלת. בלילות היה הקור הצפוני מקפיא. התא היה פתוח לחלוטין מצד אחד, צד הסורגים. הרוח העזה סילקה בו בחופשיות. לילה אחד הוכנסה לתא זונה. הרצליה בחרדה מגועל והצטנפה בפינתה. בעיצומה של השינה חשה בגוף שניצמד אליה. הזונה התגנבה בבכי ונשיקות. כפות רגלי היהודיה הקטנה, שתתן לה להתכרבל עימה מתחת לשמיכות: "יכולתי לסרב להז"

היו גם עינויי חקירות. פעמיים בשבוע, בעטו בה, היכו בראשה, מרטו את שערה. "הם אמרו שהם לא

יצחק חלוצי. להביא את המסר.

יצחק חלוצי, במאי "צמות" (צילום: דב טנא)

יצחק חלוצי עלה מעירק בשהיה בן שבע. הוא זוכר את המראות בבהירות. השכנות הטובה עם הערבים, ואחר־כך המתח הגובר, התחרדה אחרי תפילות יום שישי במסגד. למרות היותו במאי־בית בטלוויזיה הלימודית (עשר שנים), לא בא אל הממונים עד שסיים לכתוב תסריט. הוא חשב שיש סיפור, והסיפור חשוב, ועדיין לא סופר בדרך הפילמאית. "אחרי ארבעים וחמש שנה, טוב לתת עכשיו טלטלה ולהביא את המסר של המסירות, סיכון החיים, האמונה שגבלה במיסטיקה".

חלוצי מאושר מן הגיבוי הריגשי והכלכלי שקיבל להפקה. העלות חלפה על פני 150 אלף הדולר של תקציב הגג. מתוך זה 30 אלף באו מקרן למורשת יהדות המזרח, ועוד 30 אלף הובטחו מגוף וולונטארי בראשות בנימין בן־אליעזר ושלמה אליהו. היו ימים שעל הסט הועסקו 150 סטטיסטים, כולל ארוחות חמות. במשך שלושה שבועות התאכסן חצוות במלון "הייאט" בירושלים. הצילומים נערכו בירושלים, בגטו הערבי ברמלה, בתחנת הרכבת בלוד. חלוצי קיבל כל מה שהיה נחוץ להפקה.

זו תהיה ההפקה העצמאית הראשונה שלו. סרט באורך שעה ועשרים, רעיון, תסריט ובימוי שלו. אם הוא חרד, הוא מסתיר זאת היטב מאחורי חיוך קטן ועניני.

"נתתי עיבוי דרמטי לסיפור של הרצליה, כי זה סרט ומותר לי. לא התבססתי על סיפור כתוב, לא היתה לי מסגרת. אבל גם לא עשיתי סיפור חופשי על המחתרת. דליתי מחוויות אישיות שלי והתבססתי על הסיפור של הרצליה. אילו בחרתי בדוקומנטציה, הייתי עושה משהו יבש ודל. אין לנו אפשרות להגיע לעירק. בידינו רק מעט צילומים אותנטיים מאז. עם זאת, הקפדתי מאוד בחלקים ההסטוריים, שמות, תאריכים. אני שמח שהרצליה לא הערימה בעיות. זה לא היה קל לבוא ולהגיד לה: הסיפור שלך לא מספיק, אני מעגה".

מעוניינים להחזיק נערה בכלא, שזה מקשה עליהם. עלי רק לגלות את שמות החברים שלי, והם ישחררו אותי. לא דיברתי".

הבדידות היתה קשה. היא קשרה שיחה עם השוטרים ששמרו עליה. "ככה, כשנמצאים הרבה זמן ביחד, מתגלה הבן־אדם". הצטלמה עם עומר. היא, עם כל היופי הכהה מאחורי הסורגים, הוא נבוך, במדים, בקידמת התמונה. "הוא לא האמין שאצא בחיים מהכלא. היה מביט עלי ברחמים".

"הבדידות היתה נוראה". במשך הימים הארוכים העלתה לפניה נופים של ארץ ישראל כפי שלמדה אותם מן הספרים ומסיפורי השליחים. "כל הזמן חשבתי על הרגע שאגיע לשם. תארתי לעצמי את זה. חשבתי על קיבוץ. חיכיתי לעצמי".

היא חלתה במלריה. חום גבוה וצמרמורות וכדורי כינין. הרופא ציווה להוציא אותה כל יום למשך שעה, לשמש. היא התכווצה בפינת החצר, אך צרחות הגברים מאחורי הסורגים שתבעו לתת להם את הנערה היהודיה, שיגעו אותה. היא ויתרה על שעת השמש.

אחר כך באה הנסיעה לבגדד. 12 שעות ברכבת, בחברת אמה, הדוד שלה, ושוטרים. המחתרת תיכננה לחטוף אותה עם הגיעה לתחנת הרכבת בבגדד. אנשי המחתרת יתחפשו לנהגי מוניות ויציעו עצמם לשוטרים. בדרך יהממו אותם ויבריחו את הרצליה לארץ ישראל. אבל הרצליה שמעה על מקרה קודם, אסירה שנחטפה. אביה עונה אחר־כך בכלא עד שמת. היא החליטה לסרב לביצוע התוכנית. כשירדו מן הרכבת הגידה בראשה לעבר אנשי המחתרת, והם הסתלקו מן המקום.

•

תחנת הרכבת בלוד היתה אתר צילומי הנסיעה ברכבת. תריסר גברתנים עמדו ונעצו עם לומים קרון של רכבת ישראל שפנימו ניבנה מודש בנוסח רכבות בעירק בסוף שנות הארבעים. בתוך הקרון ישבו סוער ואמה בחברת קבוצה ציונית של תושבי מעוז־ציון מהרי ירושלים. אנשים, נשים וילדים, מוצא כולם מכורדיסטן, בתלבושות אותנטיות, העבירו שני לילות מחייהם, קודש לצילום סרט.

בתום הלילה הראשון לצילומים המפרכים, אמרו בצוות ההסרטה הם לא יחזרו. סטטיסטים אף פעם לא חוזרים. זה קשה מדי".

חלוצי עלה לאוטובוס של הכורדים. אני יודע שזה היה קשה, הייתם נפלאים. אני רוצה רק שתדעו שאם אתם לא באים מחר בלילה, אין סרט. פשוט לא גמרנו לצלם, וחייבים לראות באותם המושבים ברכבת, אותם פרצופים. האנשים שבו למחרת עם השטיחים, הכובעים הרקומים ומכנסי השאראוול המעוטרים.

תוכנית החטיפה בסרט דרמטית יותר, צופנת פעילות. שליח מארץ ישראל עולה לרכבת באחת התחנות, מחופש לבדווי. אם התוכנית בטלה, על האם ללחוש באוזנו: "יש ריח של בנזין בקרון".

•

המשפט בבגדד היה צבאי וקצר. על רגינה צמח נגזרו שנתיים של מאסר. "אילו הייתי מבוגרת יותר, הייתי מקבלת יותר, אולי תליה".

היא הובאה לכלא הנשים בבגדד ופגשה שם את סת נורייה, מנהלת בית־הסוהר. אשה קשה, פנאטית.

"הרופא בביה"ח למשוגעים אליו שלחו אותי מהכלא שאל: על מה נישפטת? אמרתי: על ציונות. הרופא קם, היו לו דמעות בעיניים. הוא אמר: גם אני יהודי".

"היא שאלה אותי על מה נאשמתי. אמרתי לה: ציונות. מיד התחילה להכות אותי על הראש ועל הרגליים. הייתי המומה. הבנתי שכאן יש משטר אחר, זה לא ארביל. הוכנסתי לאולם האסירות. ראיתי שתי קבוצות נשים. באחת ישבו נשים יחפות, פרועות שיער, בלבוש מרושל, שניכרו בגסות. אלה היו הזונות והרוצחות. בקבוצה השניה ישבו נשים מסודרות, נראו משכילות. אלה היו הקומוניסטיות. אחרי כמה שעות שם, הגעתי למסקנה שעלי להחליט עם מי להיות. היה לי ברור שאני לא יכולה להצטרף אל הזונות. הקומוניסטיות אמרו לי: אם תעזבי את הציונות ותצטרפי למפלגה הקומוניסטית, תוכלי להיות איתנו. אמרתי: בסדר, אני לא ציונית כבר, אבל תרשו לי להתווכח איתכן. הכן היו יהודיות. אמרתי להן: מצידי

(המשך בעמוד הבא)

הרצליה מאחורי הסורגים

(המשך מעמוד קודם)
אתן יכולות להיות קומוניסטיות. נעלה כולנו לישראל ושם תמשיכו להיות קומוניסטיות".

העיבור הקולנועי של הביוגרפיה בוחר להציב קומוניסטית אחת מול סועד. מונירה. חנה אזולאי מגלמת אותה. סועד ומונירה משוכנות בתא משלהן ויש להן שיחות חריפות אחרי כיבוי אורות. מונירה יוזמת את שביתת הרעב שעל צירה מתפתח הסרט.

הרצליה לוקיי: "בתחילה היה עירוב בינינו לבין הפושעות. עבדנו עבודת פרך בכביסת בגדי בלא הגברים. מהבוקר עד הערב היינו מכבסות בגדים מטונפים בידיים. בבוקר קיבלנו לחם ותמרים, בצהריים בליל צהוב עם עצמות, בערב שוב לחם ותמרים. ביקור הורים הותר פעם בחודש. בתנאים הקשים האלה החלטנו, האסירות הפוליטיות, שמגיעות לנו זכויות. ניסחנו מכתב למנהלת ואיימנו שאם תנאינו לשיפור חיי הכלא שלנו לא יכובדו, נפתח בשביתת רעב. המנהלת צחקה לנו ואמרה: 'אתן יותר גרועות מפושעות. אדרבא, תמותו ברעבן'".

תחיה רנון היא סת נוריה בסרט. שיערה נאסף לתסרוקת כבנה קשותה. כאשת תיאטרון היא חושבת על תפקיד אופי, במקרה הזה. "נוטים לומר שסת נוריה היא אשה רעה. אני לא הייתי קוראת לזה רוע. היא אשה קשה וחזקה, מוסלמית אדוקה, והתוצאה של אמונותיה נראית כמו רוע. בשבילה ציונות וקומוניזם זה דבר חמור שלא יסולח. צריך להכחיד את התופעה". רנון, כמו נטע סוכול, כמו רבים מהשחקנים, עבדה על המבטא העיראקי, שהוא רך ומתגלגל ויודע להבדיל בין ביטוי כ' ל־ח'.

לוקיי: "השביתה החלה בחמישה למאי, 49'. לא סידרנו את החדר בבוקר לפי הכללים הנוקשים של סת נוריה. ישבנו באחת מפינות החדר. החלטנו שלא נכבס, לא נאכל, לא נעשה כלום. רק נשתה מים. סת נורייה השתוללה. איימה. שלחה אלינו אסירות אחרות שידברו איתנו. ביום השלישי בא רופא והסביר לנו שאנחנו מזיקות לעצמנו. באמת הלכנו נחלשנו. ביום החמישי נכנסה סת נוריה בבוקר ואמרה שאם עד שלוש לא נאכל – כבר נראה מה יקרה לנו. בשלוש נכנסו עשרות שוטרים עם אלות וגררו אותנו לאחד החדרים. הם היכו אותנו מכות רצח עם האלות, דרכו עלינו עם הנעליים, הפשיטו את הבגדים האישיים שלבשנו לאות מחאה, והלבישו לנו את השקים של המדים. בינתיים מישהו אותנו. בסוף הטיפול הזה סבלנו משברים בכל הגוף. היינו חבולות ופצועות וחלשות מאוד. לי היו פצעים באף, בסנטר, ליד העין".

הרצליה עמדה בפיתויים שהמנהלת הניחה לפניה, בהיותה צעירת האסירות, שתאכל, שתקבל יחס מיוחד. עד היום אפשר לחוש בסרט הפלדה העיקש שהוא רוחה של האשה הזאת. ביום החמישה־עשר לשביתה התעלפה שלוש פעמים. עם אסירה חולה נוספת נילקחה לבית־חולים. בדרך הספיקו לצעוק מתוך הניידת שהן אסירות פוליטיות שובתות רעב, שיופעלו אמצעי התקשורת, שיודיעו להורים. במצב של דמדומי הכרה נלקחה לחדר טיפולים בבית־החולים, ועדיין היתה מסוגלת לקפוץ את שיניה כדי שהזונדה לא תוחדר לפיה. הזונדה הוחדרה לקיבתה דרך האף. אחרי יותר מעשר שנים, כבר בישראל, נותחה הרצליה ומחצית מקיבתה הפצועה נכרתה. היא עדיין סובלת מאנמיה קשה, תוצאת אותה עיקשות נעורים נפלאה. כשחזרה לכלא כבר קיבלו האסירות את התנאים שדרשו.

"אחרי שחזרתי לכלא לא התאוששתי. המשכתי להיות חלשה ועלנית. הייתי מתעלפת הרבה. המנהלת החליטה לשלוח אותי לבית־חולים. נבהלתי כשראיתי שהסוהרת מביאה אותי לבית־חולים למשוגעים. פרצתי בבכי לפני הרופא שבא לבדוק אותי: אני לא משוגעת. אני אסירה פוליטית, פשוט שבתתי רעב. הוא שאל אותי: על מה נישפטת? אמרתי: על ציונות. הרופא קם, היו לו דמעות בעיניים, הוא הניח יד על כתפי ואמר: גם אני יהודי. תחזרי לכלא ותבלעי את כדורי הברזל האלה. את תהיי בסדר".

לוקיי כבר סיפרה את הסיפור הזה כמה פעמים. עדיין היא נחנקת מדמעות דווקא ברגע הזה. כשכשיא החולשה נגע בה מישהו קרוב.

אחר־כך באו השחרור והעליה לישראל, מה שמעבר לסרט. אביב 51' והרצליה היתה שיכורה מריח הפרדסים, כל הדרך מלוד למעברת פרדס חנה. היא היתה מאושרת באוהל, מאושרת בתור לחלוקת המזון. כשעברו למעברת קרית עמל, היתה עולה על טרמפים ונוסעת לאן שנסעו. לראות את הנופים. איפה לא היתה. טבריה, נהריה. ועד היום היא מתרגשת ממטס מטוסים ישראליים בשמיים.

התסריט הקומפקטי של חלוצי לא מטפל בהתפתחות הדמות לתוך החיים הישראליים. בהרצאות שלוקיי נותנת היום היא מדגישה את הזהות בין יוצאי מדינות ערב לבין הפליטים הערביים. "גם אנחנו השארנו רכוש מאחור", היא אומרת בתחושת עוול עמוק. חלוצי זורע בסרט את סימני העימות הישראלי־ערבי דווקא מכיוון הפינות העדינות, מצד ריגעי הקירבה.

שחקן ערבי אחד משולב בהפקה. אדיב ג'האשן בתפקיד הסוהר עבדו קרא את התסריט לפני שבחר לגלם דמות שאנושיותה מודגשת. "אני לא מסתכל על זה כסרט ציוני, למרות שיש בו הרעיון הציוני. אני מוצא בסרט גם את האמת שלי. הקומוניסטית אומרת שם: השילטון הזה רקוב, מושחת. גם אני חושב שהבעיה הפלשתינית קיימת עד היום בגלל השלטון הערבי".

•

סצינה 43, אחרונה. סועד עומדת ברחוב בגדד, יומיים לפני העליה לישראל. נער בלבוש כורדי ניגש אליה. הוא נעמד מולה.

פואד: את סועד?

סועד: מה אתה רוצה?

פואד: אני פואד, בנו של מחמוד אבן לבן, שכן שלך מארביל, לא זוכרת אותי?

תלמה אדמון

אלוף, טירון בפוליטיקה

(המשך מעמוד 12)
יעקב היתה סיבה הרבה יותר עמוקה. שהיא תוצאה של טראומה שהיתה לבן־גל במלחמת יום הכיפורים. הוא היה אז מפקד חטיבה 7 שנלחמה ברמת־הגולן, ספגה אבדות קשות ועם גמר שלב הבלימה חדלה להוות גורם לוחם. מאז, אומרים, יאנוש לא ישקוט עד ש"יתקע" לסורים כמו שצריך. שהוא יחזיר להם על כל לוחם שלו שנהרג. שזו גם הסיבה שדאג "לחמם" את הגבול לפני מלחמת שלום־הגליל. שהוא מערב רגשות עמוקים ביחס שלו לסורים.

בן־גל מכחיש. נכון, גם בהסדר שלום כולל – על רמת הגולן הוא לא מוכן לוותר. "רמת הגולן נשארת בידינו. אבל ניתן יהיה למצוא פתרון שישביע את רצון שני הצדדים. שינויי גבול קטנים, ופרוז חלק מהרמה. אבל זה לא מתוך התייחסות אישית אל האויב. ההתייחסות שלי אליהם היא עקרה. אני לא שונא ולא אוהב. הם איום פוליטי וצבאי, ואני חושב עליהם ומנתח אותם ככאלה, ללא מעורבות נפשית. לא חוויתי חוויה ריגשית מיוחדת שתביא אותי לתצפית אמוציונאלית כהם".

אבל מספרים, שאחרי מלחמת יום הכפורים עשה רנן שור כתבת ענק על המלחמה לעתון "במחנה". כתבה שתיחקרה את המלחמה. שור הראה את הכתבה ליאנוש לפני פירסומה. האלוף פרץ בבכי. "אני לא זוכר את עצמי בוכה אף פעם", אומר יאנוש ואחרי רגע מוסיף: "אולי עמדו לי דמעות בעיניים. זה היה על עמק הבכא. זה היה מרגש, והזכיר לי תקופות מתח. חברים שנפלו. זה הזכיר לי גם עד כמה היינו קרובים לכשלון ועד כמה שעמד לנו המזל, כן, המזל. אין לך מושג עד כמה המזל משחק לנו במלחמות. צריך הרבה מאוד מזל".

מלחמת יום הכפורים, הוא אומר, לימדה אותו כמה דברים. "היום אני יודע, שכמפקד אתה צריך לסמוך רק על עצמך. לא על מפקדיך ולא על פיקודיך. הצלחה וכשלון תלויים ביכולתך האישית". יאנוש אומר שהוא חדל, לאחר המלחמה, לתת אמון בהערכות מודיעין. שניסה להגיע להערכות בצורה עצמאית. "התחלתי להתייחס אל הערכות מודיעין כאל הערכות יועץ, ולא כאל הערכות מומחה".

"יש ישות פלשתינית וזכותם, כזכות הציונות, להגדרה עצמית ולמדינה. אהיה מוכן לדבר עם הנהגת אש"ף, אם תשונה האמנה הפלשתינית"

לכנסת הקרובה יאנוש לא רץ. הוא הצטרף פורמלית למפלגה, כשהתהליך הדמוקרטי הפנים־מפלגתי כבר התחיל. הוא מצטער על כך. הוא היה רוצה לראות עצמו בתפקיד פוליטי בכיר, אולי שר בכיר. בתחומים שהוא מתמצא בהם, כמו מדיניות ובטחון. במירוץ לכנסת הבאה הוא כבר יתמודד מול חבריו הוותיקים.

רפול, שמעיד שהוא ויאנוש חברים טובים, סבור שיאנוש לא יצליח בפוליטיקה. אין לו, ליאנוש, הוא אומר, תכונות של פוליטיקאי. איזה תכונות צריך פוליטיקאי -- לא מוכן רפול לפרט. הוא רק אומר שהוא יודע, כי גם לו אין התכונות האלה. תת־אלוף יוסי בן חנן מקווה שיאנוש לא יתאים את עצמו לעולם הפוליטי, אלא העולם הפוליטי יתאים את עצמו ליאנוש. שאולי תודות לאנשים כמו יאנוש, שמעיזים לקפוץ לביצה הפוליטית, תהפוך הביצה הזו לבריכה.

"כי יאנוש", הוא אומר, "מביא לפוליטיקה חוט שדרה יציב ומישקל סגולי רב. הוא אדם אמיץ. אדם שינקוט עמדה, שלא יתפשר, ואני בטוח שהוא לא יבחר בדרכים של מניפולציות ותככנות".

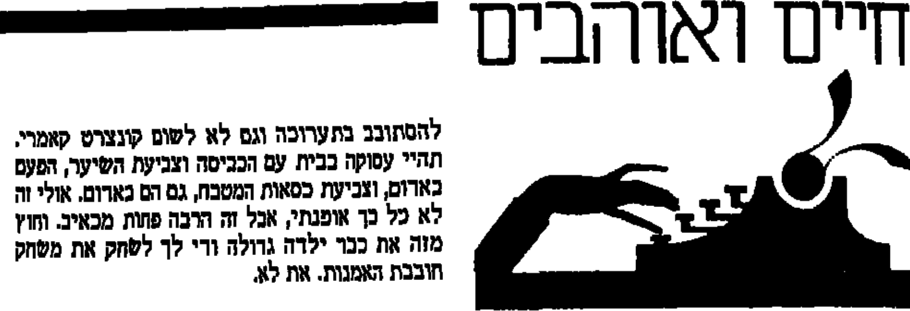
פעם, בראיון, אמר יאנוש שהמונח הצלחה עבורו הוא להרוויח כסף. לרכוש שם טוב. להיות הגון בין אנשים מאוד לא ישרים. אני שואלת אותו איזה מבין הדברים האלה הוא מקווה להשיג בפוליטיקה. הוא צוחק ושותק. אחר כך הוא אומר: "אף אחד מהדברים האלה".

בינתיים הוא מתכוון ללכת ולדבר אל העם הפשוט. שאותו, הוא אומר, הוא הרי מכיר היטב. שיש לו איתו קשר הדוק. שפה משותפת. ינסה לשכנע אותו, באמצעות ההגיון הפשוט, שהשלום אינו מסוכן. שלא יחשוש מהשלום. ושבכל מקרה, רצוי לנסות אותו.

ועם אגרוף ימין קמוץ, הוא מכה על כף ידו השמאלית הפתוחה. לא, לא כמו פוליטיקאי שמנסה לשכנע את בוחריו. כמו איש צבא שמנסה לסחוף את חייליו לאיזה קרב בלתי אפשרי: "צריכים לרדת לעם, ללכת לרחוב. לנצח בקרב. תאמיני לי שאפשר לחיות בשלום עם הערבים. אבל הם אצלם ואנחנו אצלנו. כל זמן שנהיה מעורבים אחד בשני, ששטח המגע היומיומי יהיה גדול, לא נצא ממעגל האיבה, הקינאה, אי האמון והחשדנות. בואו נחיה אנחנו כאן וניתן להם לחיות במקום שלהם. בסופו של דבר", הוא אומר, "אם תהליך השלום לא יצליח, אנחנו, היונים של השלום, נהיה הראשונים שנוביל את הגייסות אל המלחמה. אז תנו לנו לעשות נסיון נוסף, אולי האחרון, שישחרר אותנו מהצורך להמשיך ולהלחם". וכמו שהוא נראה ונשמע, זה מה שיאנוש בן גל מתכוון לעשות. לצאת למלחמה.

סימה קדמון

חיים ואוהבים

קטע עירוני

התובעת שבאופנה, לבושה בחליפת עור של אופנוענים, מסתודדת לה בצידי הציור של הצייר שבאופנה עם עורך־הדין שבאופנה. הוא שווף מטניס־בריכה־אילת, ותמיד מדווח בעתונים על השתתפותו בסטוץ זה או אחר. גם מחר יכתבו בעתונים שהוא היה כאן. (מתי הוא עובד ועושה את המיליונים?). גם הצייר בעל השיער עד לכתפיים הגיע לכאן בלוויית אורחים־חשובים־מאוד.

וזהי שעת צהרים מפוייסת בעיר הגדולה, כשהמוני האנשים שבאופנה חוגגים את השבת ויוצאים להתחכך זה בצד זה במוזיאון שבאופנה. ואני לבשתי את בגדי המחורות הנראים כמו סמרטוטים ויוצאת אל הקטע העירוני הנ"ל בתקווה לפגוש אותך כדי שתהפוך אותי – הגרושה שלא באופנה – לסיפור העונה, או לפחות שתיתן לי סיבה טובה לחייך מחר בבוקר. אבל אתה, הקברניט הכי חם בחברה, הגעת במפתיע לתערוכה עם הדיילת שבאופנה, שבגללה – ואת למרתי לדעת במאוחר – עזב חברך את חברתי הטובה ואחרי־כן העביר אותה, את הדיילת, אליך ואתה עזבת את הבית – והוא חזר. ואת הדייסה הזו שמעתי מלחשים בצד כאשר עמדתי מתבוננת בציור אחד – ואתה סרת להתבונן בציור אחר, מרוחק.

הדיילת היתה חיוורת ודהויה ולבושה סמרטוטים אופנתיים, אבל היא נצמדה אליך בלי בושה כאילו היא מכירה אותך מלפני. כשניסיתי להזכיר לך את ימי ד"ש העליזים עם אמנון ועם יגאל ועם כל החבר'ה, כשחלמנו שהנה אנו משנים את המפה הפוליטית ומצילים את המדינה מידיי עצמה – היא לא התביישה ושאלה מה זה ד"ש ומי זה אמנון, ואתה הסברת. מגיע לך. הלכנו שלושתנו מתמונה לתמונה ואתה המשכת להסביר לה ואולי גם לי, ולא שמת לב שעשיתי לך עיניים. עיניים עייפות, אבל כך אני נראית בשבת בבוקר, ובעצם כל יום, לאחר שבע שנים בשוק.

אומרים שחיזור זה דבר מעייף, והוא מעייף כפליים כאשר את מחזרת על ריק, אחרי איזה צלופח, אחרי מישהו שתמיד נשמט לך מן הידיים: יש שהוא חוזר לאשתו, ויש שהוא סתם הולך לך לאיבוד ללא הסבר, ויש שהוא נחטף על ידי המחזור החדש בשוק.

בשבת הבאה, כך החלטת, את לא הולכת להסתובב בתערוכה וגם לא לשום קונצרט קאמרי. תהיי עסוקה בבית עם הכביסה וצביעת השיער, הפעם בארום, וצביעת כסאות המטבח, גם הם בארום. אולי זה לא כל כך אופנתי, אבל זה הרבה פחות מכאיב. וחוץ מזה את כבר ילדה גדולה ודי לך לשחק את משחק חובבת האמנות. את לא.

נ. ב.

פגשתי בשבוע שעבר קוראה קבועה שלי, והיא נדהמה ואמרה: אבל את בכלל לא נראית כפי שאת כותבת על עצמך. ואז הסברתי לה מה שאני טורחת להסביר מאות פעמים: שבעצם איני כותבת על עצמי. זו רק טכניקה של כתיבה, אמרתי. לא רק על עצמי לספר ידעתי, כדברי רחל.

הסבר לדיילת: רחל, אם אינך יודעת, היתה משוררת. לא, היא לא בעלת בוטיק בכיכר המדינה. אבל בעצם אין לי שום רצון להסביר לך. שהוא יסביר לך.

מה התכלית?

במודעה יפהפיה של בנק המזרחי נראות שתי כפות ידיים גבריות מטופחות לוחצות זו את זו. כנראה שהגיעו להסכם. המלה המובילה והיחידה המבשרת את סיסמת הבנק החדשה היא: תכל'ס.

מאחר שאין פה ניקוד ועברית קשה שפה – יכולות לעבור כמה שניות טובות עד שאנחנו קולטים את המסר. תכל'ס זה התרגום האידי למלה העברית תכלית. אני לא עומדת לעשות כאן את מלאכתו של הקופירייטר ולפרסם את מעלות הבנק המסתכמות ב"תכל'ס". כל שאני רוצה הוא לשאול: מה התכלית של תכל'ס? להגיע אל קהל דובר אידיש, מבין אידיש, כאלה שאצלם בבית דיברו אידיש? הקיצור: קהל אשכנזי. אלה משתמשים במלה הזו. שאלתי כמה מידידי הטובים יוצאי ארצות המזרח – ובכלל זה בולגריה – והם לא לא הכירו את המלה. לא מתמצאים בתכל'ס. נקודה.

קופל המקפל

הפמיניסט הראשון שפגשתי בחיי היה שדרן הטלוויזיה האמריקני טד קופל. זה היה לפני עשר שנים, במסיבה קטנה בדירתם של מרטי ואבי פוזנר, אז יועץ העתונות בשגרירות הישראלית בוושינגטון. קופל סיפר לי אז כי סיים שנה נעימה מאוד של חופשה ללא תשלום מרשת הטלוויזיה איי.בי.סי, בה ישב בבית על תקן של עקרת־בית כדי לאפשר לאשתו להשלים עבודת גמר שלה באוניברסיטה. "זה היה תענוג לא נורמלי", אמר לי האיש הצנום והג'ינג'י שכיום אמריקה לא הולכת לישון מבלי לצפות בתוכנית "נייטליין" שלו המשודרת מחוף לחוף.

ומה היה הכיף שלך, היתממתי.

"קיבלתי את הפרופורציות הנכונות בחיים. פתאום לא היה זה בראש מעייני אם הקטע שלי נכנס למהדורת החדשות או הושאר בחוץ. ראיתי שהעולם ממשיך כמנהגו גם כאשר אני יושב בבית, מכין ארוחות לילדים ומקפל כביסה".

איפה הוא עכשיו ואיפה קיפול כביסה. אני מתה לפגוש בו בעת ביקורו הנוכחי בארץ ולהזכיר לו את העניין.

חוצפה ישראלית

חוצפה ישראלית טיפוסית: לשלם 99 שקל בעבור מכנסי כותנה פשוטים בחנות "המש־ביר לצרכן" (סניף "מרקס אנד ספנסר") בקניון איילון, להתפעל מגודל האולם וממשטחי התצוגה ולשמוע מפי מנהל החנות: מצטערים. אנחנו לא עושים פה תיקונים מפני שאין לנו כאן מקום בשביל תופרת. תלכי לחנות באלנבי. אצלם יש מקום.

ושיא הטמטום שלך הוא שאת משלמת, הולכת הביתה ומקצרת את המכנסיים בעצמך.

רשימה שחורה

"נשים נגד פרסום פוגע" ממשיכות לגלות פעילות ולצייד אותנו ברשימה שחורה (מודפסת דווקא על נייר כתום) של "מוצרים מוחרמים", כאלה שהארגון חושב שיש להימנע מקנייתם משום שהפרסומת שלהם פוגעת בנשים – ורשימה של "מוצרים חיוביים" שיש להעדיפם.

דוגמאות? בין המוחרמים:

1. "ראש אינריאני", בגדי נשים וגברים. מה חטאם? קודם היתה הסיסמה "הגוף שלי – הראש שלו", ועתה – חלונות ראווה מסודרים בסגנון סדיסטי וסרטון פרסומת בסגנון פורנוגרפי.

2. חומרי ניקוי של "ויטקו כימיקלים", שמפרסמים את מוצריהם כמיועדים לנשים.

בין המוצרים החיוביים מוצאים את נעלי נמרוד, אמקור, פיליפס, סוני, ובגדי גולף.

לא ברור

לא ברור לי מדוע אני שותקת ואת שותקת וכולנו שותקות על שלאחר חפיפת הראש במספרה השוקלת את מחיר שירותיה כזהב – אנחנו נידונות להשתמש במגבות ממוחזרות, דהיינו מגבות שחצי תריסר נשים זרות כבר השתמשו בהן לפנינו. הפתרון אינו להביא מגבת פרטית מהבית, אלא לדרוש לשנות נוהג נפסד זה.

הורוסקופ

שור עם חוש לעסקים

בני השבוע הם אנשי העסקים שבבני השור. אוהבים כסף ויש להם חוש לעשותו. הם מתעניינים בנושאי כלכלה, בורסה, מניות ובנקים. העמוד הראשון שהם יפתחו בעתון יהיה, כמובן, העמוד הכלכלי ובדיקת מניות הבורסה. אך לא רק כסף הם אוהבים. גם אוכל. ולאכול טוב.

שילוב של אהבה זו עם אהבת המצלצלים, עושה אותם למסעדנים מעולים. כאלה שיהיו מעורבים באופן פעיל בנעשה בעסק. עד כדי כך שהם אפילו יציעו לטבחים שלהם את המתכונים לבישול. אחרים יהיו בעלי טורים בעתונים לביקורת מסעדות או למתכונים חדשים, או יפרסמו ספרי תזונה ומאכלים אקסוטיים.

הם בעלי לב חם ומבין, אוזן קשבת, סבלנות אין קץ ואמפטיה לסבל הזולת. אדם דואב שיגיע למסעדה, בית קפה או פאב של בן השור הזה – לא יצא משם אותו אדם. השור יעשה הכל לרומם את רוחו של האורח השפוף. שעות שיחה ארוכות פלוס מאכל מיוחד ומשקה טוב יעשו את שלהם. השור הזה בטוח שאחת הדרכים המוכחות להעלאת המוראל של אדם סובל היא לתת לו את הפיצוי הגסטרונומי על חסכים רגשיים. וכנראה שהוא יודע מה שהוא עושה. כי אחרי שעת שיחה מבינה פלוס מעדנים קולינריים, שום אדם לא יכול להישאר עם מוראל ירוד ועצב בלב.

בבני השבוע יש שילוב של חריצות ואמביציה עם עצלות וריפיון ידיים. הם מסוגלים "להתלבש" על פרוייקט מסויים, להקים למשל מפעל "יש מאין" במהירות וביעילות. אך אז – תשתלט עליהם עייפות כזו – בת שבועות – בה יהיו מוכרחים לנוח. פשוט לא לעשות דבר. הם שורפים את האנרגיות שלהם מהר מאוד, אבל לא כל כך מהר "ממלאים מצברים". ואז הם מסוגלים להשתרע על חוף הים או על שפת הבריכה – מקומות אהובים עליהם – ולהתמכר לפינוק של השמש ולעצלות.

הם חינניים וחברותיים ועם ההבנה הפסיכולוגית שלהם והאוזן הקשבת, מובטח שיהיו להם הרבה חברים. רבים יבחרו במקצועות הקשורים בסעד, רווחה ועזרה לזולת. יהיו בהם עובדים סוציאליים, פסיכולוגים ואנשי חינוך – לכל הגילאים.

אמרנו שיש להם חוש להבנת האדם ורצון לעזור, אך לפעמים חוש ורצון אלה מצטמצמים לכוונות טובות בלבד. אלה אנשים פרגמטיים, מחושבים, שלא אוהבים לקחת סיכונים ולא להיות מופתעים. לכן לא יצאו מגידרם לבקשה כלשהי לעזרה. בענייני כספים הם מאוד קפדנים וקנאים לנכסיהם ולא ימהרו להיפרד מהם. בין אם מדובר בסכומים קטנים או פעוטים. אבל מלה טובה – את זה יתנו ברוחב לב.

אפשר לבשר להם כי במחצית השניה של שנת השור שהתחילה בימים אלה, יעשו כסף. והרבה כסף. וזו בשורה שהם יאהבו ודאי לשמוע. כדאי להם להיכנס לפרוייקטים חדשים. להמר. לנסות את מזלם בעבודה חדשה. השפע עימם, עוד יותר ממארס הבא. אך גם עד אז לא יהיה להם כל כך רע. מצבם ישתפר לאין ערוך לעומת שנים עברו. ובאשר לתאוצה הצפויה

אוקטובר, בהם הם עלולים לסבול מרגישויות, בעיקר בגרון, בראש, בצוואר ובגב. אלה חודשים מועדים לתאונות, נפילות ופגיעה ממכות. נשים עלולות לסבול מבעיות גינקולוגיות.

לעומת זאת, בתחום הבינאישי הבשורות טובות: זו שנת ההזדמנויות – לרווקים ולרווקות צפויות פגישות גורליות שישנו את חייהם ולבעלי המשפחה צפויה הרחבתה ותוספת ילד. לעומת זה, זוגות נשואים שאצלם הקשר מעורער יכולים להגיע למסקנה שהגיע הזמן להפסיק לחיות בשקר ויש לפרק את השותפות. קשרים יציבים יזכו לשעות יפות במיוחד. רומנים סודיים בסכנה ביוני וכן בין אוגוסט לאוקטובר. צפויים משברים או חשיפת הסוד. בחודשים אלה עלולים להתגלע גם חיכוכים ועימותים במשפחה ועם שותפים בעבודה. כדאי על כן לשמור בשבועות אלה על פרופיל נמוך.

במחצית השניה של שנת השור שהתחילה עתה, יעשו בני השבוע כסף. הרבה כסף. כדאי להם להיכנס לפרוייקטים חדשים. להמר. לנסות את מזלם בעבודה חדשה

בעסקים – שבינתיים יבדקו את השטח. יגששו. ויתכננו את תכניותיהם.

כדאי רק שיזהרו משני מועדים השנה, בהם לא רצוי לקחת סיכונים בשל הפסדים צפויים: ביוני, בו צפוי בילבול והפסד כספים, או שבני השור ייקלעו למצב בו ייאלצו לשלם בשל צערים לא מחושבים או לשלם סכומים גדולים על חובות העבר. כך גם בחודשים ספטמבר ואוקטובר, בהם צפויים הפסדים בעיקר בגלל אויבים נסתרים שיחבלו במאמציהם. לכן עליהם להיזהר מחשיפת אינפורמציה לאנשים שאינם מקורביהם.

הבריאות טובה בדרך כלל לבני השבוע הנוכחי במשך השנה הקרובה, להוציא את החודשים ספטמבר-

השנה ישנו גם סיכוי טוב לשיפור תנאי המגורים: לרכישת דירה גדולה או לשיפוץ הדירה הקיימת. זו שנה של התרווחות בכל התחומים וגם בתנאי המגורים. גם רכישת מכונית חדשה תהיה מוצלחת השנה.

לא צפויות נסיעות לחו"ל, אלא אם כן אלה קשורות ללימודים או השתלמויות. השוורים בדרך כלל אינם אוהבים נסיעות ועוד פחות נסיעות ארוכות, כך שהם ודאי לא יתאכזבו אם נאמר שכאלו לא צפויות השנה. בתחום הלימודים צפויות הצלחות: סיומם הטוב של הלימודים או התחלת לימודים בתחום חדש ומעניין.

דליה מזורי

תחזית לשבוע שבין 6 ל־12 במאי

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
התוכניות לקיץ מתחילות להתבהר. זה זמן טוב לביקורי משפחה. במגעים עם גופים רשמיים צפויה בימים אלה הצלחה. בתחום ההשקעות מוטב להיוועץ ביועצים. לתלמידים כדאי לבקש מילגות ומענקים.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
זה זמן טוב להתחיל בתסכונות. אתם עשויים לקבל השבוע גם תמיכה פיננסית לצורך מימון פרוייקט כלשהו. מישהו במקום העבודה עלול לקנא בכם – נסו לצמצם את המתחים. בימים אלה אתם מסוגלים לתת עצות נבונות.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
זוגות יבלו השבוע בנעימים בחברת ידידים – כדאי להיענות להזמנות חברתיות. בתחום הרומנטי, הרגשות מעמיקים. נסו לדכא נטייה למצבי רוח. אתם מיטיבים להתמודד עם עובדות, וכדאי לעסוק במוקדים.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
זה זמן טוב לבקשת העלאה במשכורת או – להבדיל – לחיפוש מקום־עבודה חדש. אתם מיטיבים להתבטא, והסובבים אתכם מושפעים מכם. כדאי לשים עכשיו דגש על ההגיון. ביחסים עם קרובי משפחה יש לנהוג בהתחשבות.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
אתם מתכננים עכשיו תוכניות לחופשה, והדגש הוא על פעילויות של שעות הפנאי. קרוב משפחה יגרום לכם גאווה. אין זה זמן טוב לעירוב עסקים עם בילויים. בענייני קריירה, השיפוט שלכם עתה במיטבו.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
השבוע אתם עדיין עסוקים בענייני הבית, בעיקר שיפוצים. זה זמן טוב לבקש הלוואות. קרוב משפחה יבשר לכם חדשה טובה. כדאי לצאת עכשיו לבילוי מיוחד בחברת מישהו קרוב, כדי לשבור את השיגרה.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
בימים אלה תרבו לדבר בטלפון. זה זמן טוב לשאת ולתת על חוזים ולהשמיע את דעותיכם. בין שותפים שוררת הסכמה. יש עכשיו דגש על ענייני נדל"ן, והמחפשים דירה ינחלו הצלחה. כדאי להידבר עם בן משפחה.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
בתחום העסקים נפתחות לפניכם עכשיו הזדמנויות טובות, והכנסתכם עשויה להשתפר, אולי תודות למעורבות בפרוייקט חדש. בתחום הרומנטי הרגשות עזים מאוד, ועליכם להיזהר מפני התבטאויות גלויות מדי.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
הבטחון העצמי שלכם משתפר בימים אלה, וכדאי לנצל את המגמות החיוביות בתחום החברתי והרומנטי; זה זמן טוב לצאת לבילויים ולמסיבות, להירגע וליהנות מהחיים. כדאי לשים עכשיו דגש על החופעה.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)
רוב הפעילות בימים אלה מתרחשת מאחורי הקלעים, אך ברגע שתתחילו בכך, תוכלו להתמודד עם משימות שדחיתם זמן רב. ידידים נותנים בכם אמון. תוכלו לשאוב סיפוק רב מתחביבים הכרוכים במחשבה.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
באירועים חברתיים שיתקיימו השבוע כדאי לכם להשמיע את דעותיכם. אתם מאוד פופולאריים עכשיו ויודעים להשפיע על הסובבים אתכם. מישהו יזדקק לעזרתכם בימים אלה. מומלץ ליטול פסק זמן כדי להחליף כוח.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
בתחום הקריירה צפוי שבוע מוצלח מאוד, ותהיה לכם עכשיו הזדמנות לשפר את הכנסתכם ואת מעמדכם. ביחסים עם הממונים, אל תיטפלו לפרטים הקטנים. אתם עשויים לקבל בימים אלה עצה טובה ממישהו.

פנטהאוז

יגאל לב

האספן

כשהתחביב שלך הוא גם המקצוע, צפויים לך חיים מעניינים ואתה יכול להתספק במועט משום שאת הפיצוי אתה מקבל יום־יום בעצם העבודה. אורי כנראה שייך לבריי־המזל. עוזי ברק, שכנו מהקומה הרביעית, בנקאי על פי מקצועו ואספן בולים נלהב על פי תחביבו, מחלק את חייו לשני חצאים.

עבודתו כמנהל בכיר בבנק, והחצי השני מוקדש לאוסף הבולים המפואר שלו. אחד האוספים הגדולים המוחזקים בידי אדם פרטי. אוסף שהוא גאה בו. כל אימת שאורי יורד אליו הוא מוליך אותו בצעדים נכבדים לעבר חדר העבודה הגדול שלו. המקדש לבולים. אוסף אינסופי של אלבומים על פי ארצות, צבעים, צמחים. אנציקלופדיה כבירה של העולם בתמונות בזעיר־אנפין.

זוהי ממלכתו של עוזי, המקפיד על עצמו. בראשית שנות ה־40 ונראה עדיין כאדם צעיר. לבוש חליפות ספורטיביות משקפיים במסגרת כהה המקנה לו הבעה של כוכב ראש. תלתל שורר היורד על מצח בהיר כמבקש להכחיש את רצינותם של פני הבנקאי. כאילו גם בפניו נערך הקרב בין עולם המספרים הקרים, ובין הבולים "החלונות הקטנים הנפתחים אל העולם".

איסוף הבולים נתפס אצל אורי כמעשה ילדות שאדם חייב ביום מן הימים להיגמל ממנו. גם אורי אסף בולים כשהיה בן 13. עד היום מתגלגלים כמה אלבומים בהם הדביק את בולי ארץ־ישראל, כולל קבר רחל. משולשים נדירים מארצות אפריקה, מעויינים, תהלוכה של קיסרים גרמניים אטומי פרצוף ומלכים אנגליים בעלי חוטם סולד שקשה להבחין בין ג'ורג' הרביעי וג'ורג' החמישי או השישי.

מאיזה פחד שאני לא יודעת מהו. אם הוא היה רוצה הייתי אומרת שעיר המקלט שלו הם הבולים ומאחר שאינני מאמינה שחטא כזה רובץ עליו הרי בלי ספק מונח על מצפונו משהו כבד משאת".

יום אחד עלה עוזי ברק נרגש אל שכנו מהפנטהאוז. זה עתה, רכש שלושה בולים מסדרה יפנית נדירה. חסרו לו שלושת הבולים הללו להשלמת הסדרה. שלוש שנים הוא מתכתב, מחפש, שואל, חוקר אודות הבולים הנעלמים ועכשיו גילה ורכש בבת אחת את שלושתם. כעת יש לו סידרה מושלמת של בולים שלא יסולאו בפז. נרגש, כילד שזכה במתנה יקרה. פני הבנקאי הקפואות לבשו ארשת נלבבת וחמה, עד שאורי מצא את עצמו נסחף בהתלהבות.

אותו ערב לא היה איש בדירת בני ברק. ראומה נסעה לירושלים לבקר אצל אמה יחד עם שני הילדים. עוזי גרר את אורי אל חדר העבודה לראות את הסדרה המושלמת ולחגוג בשתיה.

היה משהו נוגע ללב בגבר שלגם בצמאון את היין אבל, לאורי נראה שהוא משתכר מהבולים הרכים ולא מהמשקה שרוקן, כוס אחר כוס, כאילו היו אלה מים רגילים. בפעם הראשונה דיבר לא על הבולים אלא על המשפחה. על הבנק. שני מעגלים שהיו בבחינת טאבו ומעולם לא שמע אותו אורי מתבטא אודותם.

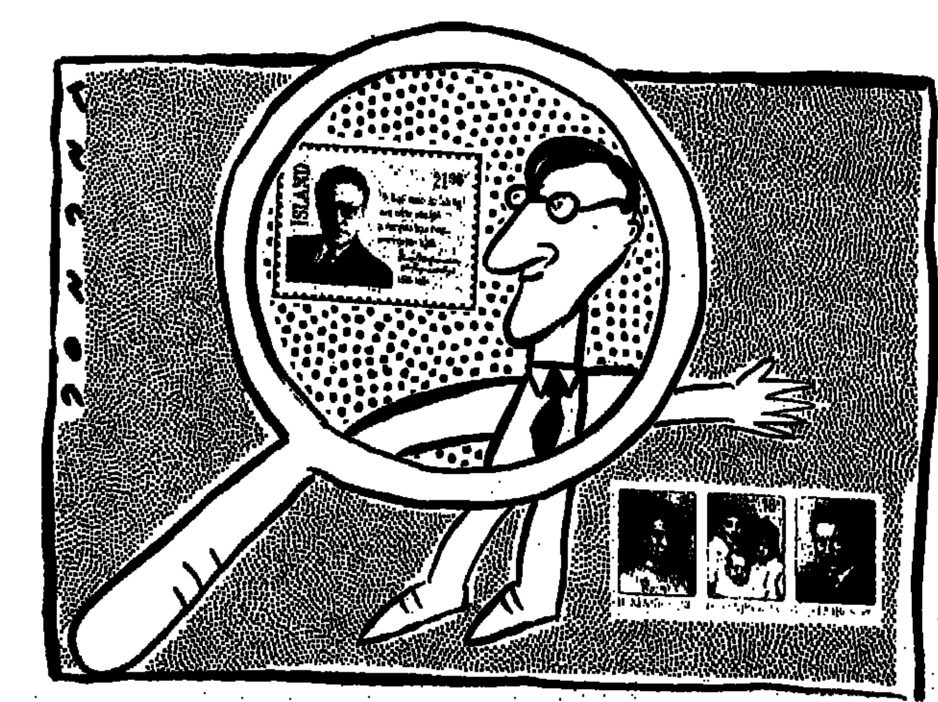
"אתה יודע שחשבתי לעזוב אותם (צחק אל עצמו, צחוק חלול) כבר המון פעמים חשבתי לעזוב אותם. אתה מבין... אני לא מסתדר... אני לא מבין... אני לא מרגיש אותה... זה כבר הרבה זמן... יש לנו שתיקות איומות כמו שיש לנו ויכוחים מכוערים... הרבה פעמים חשבתי אנחנו מספיק צעירים כדי... ואז הבנתי שאם אני אפרד ממנה אני אצטרך... להיפרד מאוסף הבולים".

לחשוף אותו לעינינו. אבל עוזי כבר הפליג הלאה. "אתה חושב שאני אוהב את העבודה בבנק? העבודה הארורה הזאת? גמרתי כלכלה השתלמתי בארה"ב. עליתי, למנהל מחלקה, בתפקיד של ראש אגף. אבל תמיד שנאתי את הבנק. את המספרים המגוחכים האלה, המייצגים כסף שאף אחד לא רואה. כסף שמזיז את העולם אבל הוא חסר משמעות. אני שונא את העבודה בבנק. אבל זוהי הדרך היחידה המאפשרת לי להרוויח מספיק כסף כדי לאסוף בולים. אתה בטוח חושב שאספנות היא משהו פשוט. מעשה של ילדים? אספן מקצועי משקיע הון תועפות. כל פרוטה שאני מרוויח חוץ ממשק הבית הולכת לרכישת בולים. רק הג'וב שלי בבנק יכול לפרנס 'פילגש' יקרה כל־כך כמו אספנות. פילגש שאני אוהב אותה יותר מכל דבר עלי־אדמות".

כאשר עלה אורי במעלית אל דירתו, ראה את עוזי ברק פוסע בין טורי האלבומים הסדורים שורות שורות, מתבונן בהם בחיבה, מלטף אותם בעדינות.

האש כילתה הכל. כך נוהג הנחש. לשון קטנה, בהירה, מבזיקה בחטף וכבר הוא מטיל בגוף את שיתוק המוות. האש כילתה הכל. אוסף כביר של בולים, אוצר בלום השווה מאות אלפי דולרים, אוסף אין לו ערוך כאוצר של רגשות, עלה באש.

אחר־כך, כשהשתלטו הכבאים על הלהבה שכילתה את חדר העבודה של עוזי ברק, גילו כי האש השמידה רק את הבולים ולא נגעה בדירה, לא הזיקה אפילו לאוסף הספרים שהיה מונח על כוננית בשולי החדר. כאילו היו לשונות האש מודעות לפעולה שהן עושות. מבקשות להכאיב במקום הרגיש ביותר, ושם

זה מכבר נטש את אוסף הבולים. העביר אותם לניר. ניר הוריש אותם לרינה ועכשיו גם הגברת בת השבע־עשרה מבוגרת מכדי לעסוק בשטויות כאלה.

גליה חדת העין הבחינה בסיבות לבולמוס האיסוף שתקף את עוזי ברק. אולי משום שהפגישות הרחוקות שלה עם ראומה ברק, עגלגלה, רכה, בעלת שיער דבש ופה מריר המכחיש את מתיקות השיער, הביא אותה למסקנות, שיום אחד התחלקה בהן עם אורי.

"הממזר פשוט בורח. אתה לא מבין?"

"ממה?"

"מהכל".

"אבל הוא משתגע על הבולים שלו".

"זהו, עכשיו אתה מבין? הוא משתמש בבולים העלובים שלו בתור קרנות מזבח".

אורי ביטל את האבחנה של גליה כ"מרשעות של אשה שלא מסוגלת לפרגן שיהיה לגבר עולם פרטי משל עצמו. ממלכה שאיש לא יוכל לחדור אליה ואפילו לא אשתו".

אבל גליה ראתה את שנעלם מעיניו. "הוא מתחבא מאחורי הבולים שלו. הוא משתעבד להם

השתתק, קם ופסע בין טורי האלבומים הגדולים כמפקד הסוקר את צבאותיו. פסע לאט לאט כמו במיסדר חגיגי. "לוותר עליהם... אתה מבין, כדי להתגרש אני אצטרך לשלם לה הרבה כסף... האוסף הזה שווה הון. אבל אף פעם בחיים לא חשבתי למכור אותו. הסידרה היפנית שווה הון עתק אבל מעולם לא חשבתי עליה כעל רכוש שאפשר לממש אותו. עכשיו... היא תגרור לבית המשפט גם את האוסף הזה. את כל הילדים היפים האלה שלי היא תעלה על הדוכן עדים נגדי, את כל החמודים האלה המקסימים, הידידים האמיתיים שלי. היא תנקוב במחירם. פתאום הם יהפכו לכסף. הם יהפכו לרכוש, ורכוש זקרי גבר צריך לחלק עם אשתו כאשר הוא מתגרש ממנה... אתה מבין... בחיים אני לא אוכל להיפרד מהם".

אורי חש מבוכה, כדרך שאנחנו חשים כאשר אנחנו חודרים למשהו אינטימי, שלאף אחד אין זכות

להטיל את ארס המוות שלהם. בלב החדר החרוך עמד עוזי ברק שמוט ראש. הכל הלך לאיבוד. אוסף בן למעלה מ־25 שנה. אהבה. תשומת לב. ועל הכל, המחיר הנורא של מקצוע שבחר בו. מקצוע שכל כולו בא לפרנס את אוסף הבולים. ואשה שחי איתה שנים ארוכות רק כדי לא לפגוע באוסף המקודש.

אורי וגליה, שנזעקו כאישון לילה למשמע צעקותיו של עוזי, צרחותיה של ראומה, ראו אותו עומד סמוך לארון הקבורה המעשן של חלומותיו.

מנגד עמדה ראומה. שמוטת ראש, אבל בעיניה ראתה גליה ניצוץ חדש. ניצוץ ארסי, של אש לוהטת חורכת, עד שלגליה דומה כי די מבטה הזה כדי לשרוף את האוסף וארוד.

כתב חוץ, בפנים

(המשך מעמוד 28)
הכיפורים בילית על שפת הים בתל־אביב. בערבו של אותו יום כבר מצאתי עצמי בחזית הדרום".

"אז, לראשונה בחיי הבנתי את משמעות המלה 'מילחמה', את משמעות היותי יהודי, את סכנת ההכחדה שריחפה על המדינה ותושביה. הוצבתי בקבוצת הכתבים שחצתה את התעלה עם הכוחות בפיקוד אריק שרון. עד היום, מאפילים החוויות והנסיון המקצועי שרכשתי בשלושת השבועות ההם על כל החוויות האחרות שעברתי בחיי".

ב־22 באוקטובר, היום בו ניכנסה לתוקף הפסקת־האש, התכוון מרטין לחזור לתל־אביב. "פגשתי את שרון בלילה ליד טנק הפיקוד שלו. כששמע על כוונתי לחזור הוא צחק ורמז לי שכדאי שאשאר: 'תפסיד את הטיול שלנו לאיסמאעליה', אמר". מרטין לא מסתיר את הערצתו לשרון: "הוא מדינאי ולוחם מבריק, שאמנם מייצג קו פוליטי קיצוני, אך אני מעריץ אותו כאדם, כמנהיג וכמי שמגיע להישגים". הכתבה שצילם אז מרטין נכנסה לקלאסיקה של הסיקורים המלחמתיים: שרון פורץ לגדה המזרחית כשראשו חבוש בתחבושת אישית.

"יום אחד הצטרפתי לטור משוריין שנע בגדה המערבית של הסואץ צפונה. לפתע הגיח מתוך הצמחייה פלאח מצרי שביקש עזרה. הטור נעצר. האיש היה פצוע קשה מאוד, מעיו היו בחוץ. למרות זאת הוא הצליח ללכת. המפקד הורה להעביר אותו לתאג"ד על גבי אלונקה שהועמסה על הג'יפ בו ישבתי. אבל כשהגענו לשם, הפלאח נפטר מטילטולי הדרך. אחד האבסורדים שיוצרת המלחמה. רצינו להציל את האיש, ובעצם הרגנו אותו".

"ביום הכיפורים הבנתי לראשונה בחיי את משמעות המלה 'מלחמה', את משמעות היותי יהודי".

שנה לאחר המלחמה פגש מרטין את הגר, אז חיילת בצה"ל: "נסעתי לירושלים לעשות כתבה ועצרתי לה טרמפ. כמעט מיד הצעתי לה נישואין". לבני הזוג יש כיום שני ילדים.

יום יבוא וילדיך יקבלו צו־גיוס לצה"ל. מה יהיו אז תחושותיך?

"זה יהיה בשבילי רגע קשה מאוד, מיקצועית ואישית. מצד אחד אני מקווה שאעזוב את הארץ לפני־כן, אבל אני מניח שאשאיר את העניין לשיקול דעתם. אם הם יחליטו להתגייס – אשאר כאן לתמיד".

אחרי מלחמת יום הכיפורים החליט מרטין לנסוע לנוח בקפריסין, אלא שבהגיעו לשם החלה הפלישה הטורקית לאי ובעקבותיה – מילחמת האזרחים. הוא יצא לסייע בחילוץ כמה מעמיתיו שעלו בטעות על שדה מוקשים, ומשם הביא את סדרת הצילומים התלוייה במשרדו, בה נראה חברו לעבודה מתפוצץ לחלקיקים. "התמונות האלו נועדו להזכיר לי את הסיכונים שבמיקצוע. כיום לא הייתי מעז לעשות מה שעשיתי ב־1974. הגעתי למסקנה שדווקא הכתבים המנוסים נהרגים בעת מילוי תפקידם".

ב־1975 נשלח לשנתיים לרודזיה לסקר את מלחמת העצמאות שם, ואחרי־כן לדרום־אפריקה בה השתוללו אז המהומות על רקע גיזעי.

מה דעתך על מי שמנסים לערוך השוואות בין מה שמתרחש כיום בשטחים לבין אירועים בדרום אפריקה?

"אני מאמין שאסור לעשות השוואות כאלה. אין בזה שום הגיון, למרות כמה נקודות מקבילות. לדעתי המצב בשטחים דומה יותר למה שקרה ברודזיה, שם פיתחו הלבנים והשחורים מערכת יחסים של דו־קיום. לא הרגשתי בשינאה בין שני הגזעים. ונדמה לי שלמרות הפעילות הפוליטית בארץ קיימת בין יהודים וערבים מערכת יחסים בריאה מאוד, בעוד שבדרום בישראל קיים בסיס משותף רחב לדו־קיום יהודי־ערבי".

באחת מכתבותיך ציינת את הדמיון הרב בין מה שהגדרת "הטעויות שעושה הצבא" בדרום אפריקה ובישראל.

"נראה לי שצה"ל עושה טעויות מביכות בכל מה שקשור לדיכוי מהומות. יש לי חבר ביחידה מיוחדת של הצבא הבריטי שצפה בכמה כתבות שצילמתי כאן. הוא ציין שהטעויות שצה"ל עושה מזכירות לו את הטעויות של הצבא הבריטי בצפון אירלנד לפני כעשר שנים. יותר מדי נפגעים בקרב שני הצדדים. יותר מדי מכונות מטופשות שממציאים חדשות לבקרים: חצצית, נגמ"ש שיורה גולות ורובי גז שכל משכדות מחזיר את הגז הנורה מהם לפרצופי החיילים. יש בעולם אמצעים מאוד פשוטים לפיזור הפגנות. והכלל הראשון הוא להימנע ממגע עם המפגינים, אלא אם יש מגמה לעצור אותם".

האם דיעותיך האישיות באו אי־פעם לביטוי בכתבות שהכנת?

"בהחלט לא. אבל לעתים יתכן שתהיה להן השפעה מסויימת על בחירת הנושאים לכתבות. סיפור ההרעלות בכפר ערבה, למשל. הכתבה הראשונה אפריקה שוררת שינאה שאיננה ניתנת לגישור. שהעברנו סיפרה סיפור דרמאטי על מאות נערות שהורעלו. המשרד הראשי בניו־יורק אהב מאוד את הסיפור, אבל לאחר כמה שעות חשתי חוסר־נחת מהגירסה הזו. שבתי לכפר ובמשך שלושה ימים ערכתי תחקיר מצולם בו התגלה שהנערות ביימו את ה'הרעלות', ושחלקן סבל מהיסטריה כשל קילקול קיבה. את סיפור ההבהרה הזה – המערכת שלנו, לצערי, לא שידרה".

זה נשמע כאילו יש אמת בביקורת על חוסר־איזון מסויים בדיווח של רשתות טלוויזיה אמריקניות מהאירועים כאן.

"במיקרה הזה הדיווח באמת היה בלתי־מאוזן, אך הסיבה לכך נבעה מבעיות מערכתיות ולא משיקולים פוליטיים. יחד עם זאת אני מאמין שרוב הדיווחים מישראל מאוזנים. המבקרים אותם בעצם אינם מכירים את החומר ומתבססים על פידבקים שהם מקבלים מארה"ב, לא מראיית הכתבות שבהן מדובר".

היכן אתה עומד בוויכוח על השאלה הבמעט־קלאסית, האם מצלמות הטלוויזיה גם יוצרות אירועים או רק מכסות אותם?

"כשמדובר באירוע קטן שכבר מתקיים, נוכחות מצלמות בשטח גורמת, לדעתי, להקצנה. על הפגנות גדולות, לעומת זאת, אין למצלמות השפעה. נוכחותן גם עשוייה להפחית את מספר הנפגעים באירוע מסויים, מאחר שאנשי כוחות הביטחון יחשבו פעמיים לפני לחיצה על ההדק. אנחנו ב'אן.בי.סי'. נמנעים מלביים הפגנות, מה שכבר ארע בקרב נציגי תחנות טלוויזיה שאינם יושבים בארץ דרך קבע. הם באים לכאן לתקופה מוגבלת וחייבים לספק לשולחיהם סיפור. ואז כל האמצעים כשרים".

המהומות סוואטו ב־76' בהן נכח ככתב, אומר מרטין, היו הרבה יותר קיצוניות ממה שמתרחש היום בשטחים. "במשך פחות מחודשיים נהרגו שם למעלה מ־600 שחורים. הצבא ירה במפגינים בלי שום הבחנה. על הטבח הנורא הזה כמעט לא נשמעה אז בעולם שום ביקורת". מהתקופה ההיא הוא זוכר במיוחד תמונה שהיתה בין הגורמים העיקריים לסיום המהומות: "זמן רב נמנעו השילטונות מלפגוע בבני שבט הזולו, הקבוצה האתנית הגדולה והחזקה ביותר בדרום־אפריקה. יום אחד שרפו שוטרים שני בתים בהם לנו עובדים מהשבט, צער שהביא להכרזת מילחמה. מאות־אלפי לוחמים בבגדי וצבעי מלחמה שטפו את העיר, והסתערו על כל לבן שעבר בסכינים ובפגיונות. רבים מהם נהרגו מאש אנשי המשטרה, אבל הם הותירו מאחוריהם המוני קורבנות. תמונת הלוחמים הרצים במורד הרחובות כמו נלקחה מסרט אימים. אני וחברי פשוט נמלטנו משם. שנים מאוחר יותר צילם צוות בריטי סרט תיעודי על בני שבט הזולו, וביקשו מהם לשחזר את הסצינה. כשאלפי הלוחמים הגיחו מהגבעות, הצוות ניבהל, נטש את ציוד הצילום וברח מהשטח".

אחרי דרום־אפריקה המשיך מרטין לאנגולה ואוגנדה, ומשם לתפקיד בעולם אחר לגמרי, הנחשב "פרס על שירותים טובים" – תפקיד ראש המערכת בפאריס, בו עשה כשנתיים. באותה תקופה גם נשלח

"כשבני יקבלו צו־גיוס, זה יהיה בשבילי רגע קשה מאוד, מיקצועית ואישית. מצד אחד אני מקווה שאעזוב את הארץ לפני־כן, אבל אם יחליטו להתגייס, אשאר כאן".

שלוש פעמים לסקר את המילחמה באפגניסטן: "הייתי העיתונאי הראשון שניכנס לשם, כמו גם העיתונאי הראשון שנישבה על ידי משמרות המהפכה באיראן, שלמזלי שחררו אותי אחרי פחות מיממה. יום אחד צילצלו אלי מניו־יורק לשאול האם אהיה מעוניין במישרת כתב הרשת בישראל. לא היססתי. שבוע לאחר שהגעתי ארצה פרצה מילחמת לבנון".

"הבעייה הגדולה ביותר שלי כאן היא העובדה שרבים מבני משפחת אשתי שרתו ומשרתים בצבא, הן כלוחמים והן כמפקדים, ושניים מהם קצינים גבוהים מאוד. בכל אירוע משפחתי אני מנהל עימם קרבות מרים וסופג מהם כינויים כמו 'מרעיל בארות' ו'סכין בגב האומה'. פתאום מצאתי את עצמי מעורב. בני משפחה היו עוצרים כתבי טלוויזיה אחרים ושואלים לשלומי. מצב מביך".

יש מי שטוען שהתדלפה על המחבלים שקדמו לרצח אבו ג'יהאד הגיעה אליך ממקורבי שרון, וזאת משום שזוהרת שמרס התנגד לפעולה.

"כמובן שלא אחשוף את מקורותי, אבל נכון הוא שלא היה לי זמן לוודא את הידיעות. יום לאחר מכן תיקנתי את הדיווח ואמרתי במפורש שפרס לא התנגד לפעולה. האמנתי לתומי שהמדליף פנה אלי אך ורק משום שהכתב הקבוע עימו עבד, עיתונאי של 'הניו־יורק טיימס', היה בחופשה. את הידיעה פרסמתי מיד והופתעתי מכך שהצנזור לא פנה אלי במשך יומיים מאז שידורה. היות שכך, הנחתי שההדלפה היתה בעידוד הממשלה וחשבתי שאני פשוט בר־מזל. כמובן שקיבלתי תגובות נהדרות מניו־יורק. רק כעבור שבוע נודע לי שהמדינה שוקלת לנקוט נגדי באמצעים, והבנתי שבמידה מסויימת ניצלו אותי. עקרונית, כל דיווחי בנושא היו אמינים. יום יבוא והאמת תצא לאור".

מרטין נמצא עתה בפרשת־דרכים מקצועית. ככתב, הוא מאמין, הגיע לשיא הקריירה, אך אומר שאינו מעוניין להיות מנחה־כוכב של תוכנית חדשות אישית כדוגמת טד קופל. "הציעו לי להיות ראש הדסק שלנו בטוקיו, אבל אני בטוח שאמות שם משיעמום. סירבתי להצעה. סיפורים על המצאות טכנולוגיות והישגים כלכליים מעניינים אותי הרבה פחות מאשר סיקור המאורעות במיזרח התיכון".

מאז שנולדו ילדיו הוא משתדל שלא לסכן עצמו שלא לצורך. מדי פעם עליו לצאת לעבוד באיזורים הנחשבים "חמים", ולא מכבר שהה מספר ימים על סיפון משחתת במיפרץ הפרסי, אבל "מגיע שלב בו אתה מחליט להפסיק להתפרע".

בבוקר הראיון נודע למרטין שמשעים את תעודת העיתונאי שלו. הוא דווקא קיבל את החדשות באנחת רווחה. "בהתחלה דיברו על אפשרות של גירושי מהארץ, ולמרות שזו לא היתה אפשרות ריאלית, אני מודה שחששתי. ילדי ישראלים, ולמרות הכל אני רואה את עתידי המיקצועי כאן ולא בשום מקום אחר".

אדר אבישר

עריכה בת דורה בר

י"ט באייר תשמ"ח 6 במאי 1988

גַּם אֲנִי הָיִיתִי יֶלֶד

מְמַלֵּא מְקוֹם רֹאשׁ הַמֶּמְשָׁלָה, שַׂר הַחוּץ וְיוֹשֵׁב־רֹאשׁ מִפְלֶגֶת הָעֲבוֹדָה, שִׁמְעוֹן פֶּרֶס:

אֶת הַיַּלְדוּת שֶׁלִּי עָבַרְתִּי בְּחוּץ־לָאָרֶץ, בְּפּוֹלִין. גַּרְנוּ אָז בַּעֲיָרָה קְטַנָּה, שֶׁכָּל תּוֹשָׁבֶיהָ יְהוּדִים, וּשְׁמָהּ וִישְׁנִיבָה. חַיִּינוּ אָז בְּצִלָּהּ שֶׁל הָעִיר הַסְּמוּכָה וְהַנּוֹדַעַת ווֹלוֹזִ'ין, שֶׁהִתְפַּרְסְמָה בִּישִׁיבַת הַמְּפֹאֶרֶת שֶׁהִתְקַיְּמָה בָּהּ וּבְתוֹכָהּ לָמְדוּ גְּדוֹלִים וְטוֹבִים בְּעַמֵּנוּ.

שמעון פרס

הָעֲיָרָה שֶׁלָּנוּ הָיְתָה צִיּוֹנִית. כֻּלָּם קִוּוּ לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָיְתָה זוֹ עֲיָרָה יְהוּדִית מְאֹד וְצִיּוֹנִית מְאֹד.

אֲנִי סָפַגְתִּי צִיּוֹנוּת לֹא רַק מִן הַהוֹרִים, שֶׁנִּקְרְאוּ אָז פֶּרְסְקִי, אֶלָּא גַּם מִשְּׁנֵי הַדּוֹדִים שֶׁלִּי, שֶׁחָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲיָרָה – אֶחָד מֵהֶם הָיָה רֹאשׁ בֵּיתַ"ר וְהַשֵּׁנִי דַּוְקָא רֹאשׁ "הַשּׁוֹמֵר הַצָּעִיר". יַהֲדוּת סָפַגְתִּי מִסַּבָּא, שֶׁאָהַב לְפַנֵּק אוֹתִי, לִלְמֹד אִתִּי דַּף גְּמָרָא וְלָקַחַת אוֹתִי תְּכוּפוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת. הוּא עַצְמוֹ, אַגַּב, נִחַן בְּקוֹל נָאֶה וְהָיָה עוֹבֵר לִפְנֵי הַתֵּבָה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, אֲבָל לֹא מָשַׁךְ יָדוֹ גַּם מִן הַכִּנּוֹר שֶׁלּוֹ וְגַם הִקְדִּישׁ מִזְּמַנּוֹ לִקְרִיאַת כִּתְבֵי טוֹלְסְטוֹי.

סַבָּא הָיָה טִפּוּס מְיֻחָד שֶׁמִּזֵּג תַּרְבּוּת הָעוֹלָם עִם תַּרְבּוּת יְהוּדִית. אֲנִי נִזְכָּר בּוֹ תָּמִיד בְּהַרְבֵּה חֹם וּבְהַרְבֵּה כְּאֵב – כְּשֶׁאֲנִי נִזְכָּר שֶׁבִּתְקוּפַת הַנָּאצִים הוּא וְהַיְּהוּדִים שֶׁנּוֹתְרוּ בָּעֲיָרָה נִדְחֲסוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְהֻעֲלוּ בָּאֵשׁ עִם סִפְרֵי־תּוֹרָה בִּידֵיהֶם.

הִטְבִּיעַ עָלַי חוֹתָם גַּם הַמּוֹרֶה שֶׁלִּי לְעִבְרִית בְּבֵית הַסֵּפֶר הָעִבְרִי "תַּרְבּוּת", שֶׁבּוֹ לָמַדְנוּ בְּעִבְרִית. הָיָה זֶה יְהוֹשֻׁעַ רַבִּינוֹבִיץ, לְיָמִים רֹאשׁ עִירִיַּת תֵּל אָבִיב וְאַחַר־כָּךְ שַׂר הָאוֹצָר בְּמֶמְשֶׁלֶת יִשְׂרָאֵל.

יְדִיעוֹתַי בְּעִבְרִית הָיוּ טוֹבוֹת. אֲפִלּוּ כָּתַבְתִּי שִׁירִים בְּעִבְרִית, וְאָבִי יִצְחָק פֶּרְסְקִי נָהַג לִשְׁלֹחַ אוֹתָם לְבִקָּרְתּוֹ שֶׁל הַמְשׁוֹרֵר הַלְּאֻמִּי חַיִּים נַחְמָן בְּיַאלִיק.

בִּהְיוֹתִי בֶּן 10 עָלָה אָבִי אַרְצָה. נִשְׁאַרְנוּ אִמָּא, אֲנִי וְאָחִי, וְהִתְכּוֹנַנּוּ לַעֲלוֹת. הַצִּפִּיָּה לַעֲלִיָּה עָמְדָה בְּמֶרְכַּז הַחַיִּים. אֲבָל נִשְׁאַרְנוּ שָׁם וְעַד כַּמָּה שֶׁזָּכוּר לִי הָיִיתִי תַּלְמִיד מְצֻיָּן. אָהַבְתִּי בְּעִקָּר סִפְרוּת, הִיסְטוֹרְיָה וְשִׁירָה. אִמִּי עָלֶיהָ הַשָּׁלוֹם, שָׂרָה פֶּרְסְקִי, הָיְתָה סַפְרָנִית וּמִמֶּנָּה קִבַּלְתִּי סִפְרֵי קְרִיאָה וְשָׁאַבְתִּי אֶת אַהֲבָתִי לַסֵּפֶר.

זָכוּר לִי שֶׁבְּגִיל 10 קָרָאתִי אֶת "הַחֵטְא וְעָנְשׁוֹ", וְהָעֲלִילָה רִתְּקָה אוֹתִי וְהַדִּירָה שֵׁנָה מֵעֵינַי לֵילוֹת רַבִּים. אָהַבְתִּי גַּם אֶת "אַשְׁמַת שׁוֹמְרוֹן" וְ"אַהֲבַת צִיּוֹן" שֶׁל מָאפּוּ. סְפָרָיו רִתְּקוּ אֶת הַדִּמְיוֹן הַצָּעִיר בְּאֹפֶן בִּלְתִּי רָגִיל.

בִּהְיוֹתִי בֶּן 11 הֻגְשַׁם הַחֲלוֹם – עָלִיתִי אַרְצָה. לָמַדְתִּי בְּגִימְנַסְיָה בַּלְפוּר בְּתֵל־אָבִיב, אֲפִלּוּ קָפַצְתִּי שָׁם כִּתָּה, מִבְּלִי שֶׁהַדָּבָר יַפְרִיעַ לִי לְהִתְעַנְיֵן גַּם בָּעוֹלָם שֶׁמִּחוּץ לְבֵיהַ"ס וּבְעִקָּר בִּתְנוּעוֹת הַנֹּעַר.

עָבַרְתִּי כִּמְעַט אֶת כָּל תְּנוּעוֹת הַנֹּעַר, נִשְׁאַרְתִּי זְמַן מָה בַּצּוֹפִים, אֲבָל לְבַסּוֹף מָצָאתִי מְקוֹמִי בַּנֹּעַר הָעוֹבֵד. בֵּיתַ"ר לֹא, בָּהּ לֹא בִּקַּרְתִּי. הַתְּנוּעָה הַזֹּאת לֹא רִתְּקָה אוֹתִי. בַּתְּנוּעָה וּבַבַּיִת נִגַּנְתִּי אָז עַל מַנְדּוֹלִינָה, גַּלְגַּלְתִּי בִּרְכִיבָה עַל אוֹפַנַּיִם בְּחוּצוֹת תֵּל אָבִיב וַאֲפִלּוּ בָּנִיתִי עִם חָבֵר סִירָה, שֶׁבָּהּ יָצָאנוּ מֵחוֹף תֵּל אָבִיב לְלֵב יָם.

הַיּוֹם אֲנִי כִּמְעַט אֵינִי מוֹצֵא פְּנַאי לִזְכֹּר אֶת מַעְגְּלֵי הֶעָבָר. אֲנִי מַעֲדִיף לְהַקְדִּישׁ אֶת זְמַנִּי לֶעָתִיד. אֲנִי מַגְדִּיר עַצְמִי כְּאִישׁ לְלֹא נוֹסְטַלְגְּיָה, בְּשֶׁל חֹסֶר הַזְּמַן שֶׁאֲנִי סוֹבֵל מִמֶּנּוּ. מַקִּיפִים אוֹתִי מְחֻיָּבוּיוֹת וּמַאֲבָקִים צִבּוּרִיִּים, וְהָאֱמֶת הִיא שֶׁאֵין לִי לֹא זְמַן וְלֹא סַבְלָנוּת לְזִכְרוֹנוֹת שֶׁל עַצְמִי. אֲנִי מַאֲמִין שֶׁפָּנֵינוּ צְרִיכוֹת לִהְיוֹת נְשׂוּאוֹת לֶעָתִיד – לְחַיֵּינוּ כָּאן וּלְשָׁלוֹם אֱמֶת שֶׁיִּשְׂרֹר לְאַרְצֵנוּ וּמִן בִּסְבִיבָתֵנוּ זוֹ.

מְנַחֵם רָהַט

לוחץ לי

לשרון מחולון

אתה אוהב מאד בעלי חיים ואילו אמך אינה מרשה לך להחזיק כלב או חתול בבית. בעלי חיים זה רק כלב או חתול? אולי תתחיל עם דגים? גידול דגים הוא עיסוק מעניין ביותר ואינו כרוך בלכלוך או בהוצאה כספית גדולה. יכול להיות שתוכל להוכיח לאמך כי הטיפול אינו נופל עליה וכי אתה מצליח במעולתך והיא תתרצה גם לבעל חיים אותו הזכרת. כך גם ניתן לגדל צבי מים, תולעי משי, צב ועוד. התחלה כזו תוכיח גם לך אם יש בכוחך להתמיד ולהוות מתחביב זה לאורך זמן.

לבודד

אתה כותב שאתה גר בישוב קטן בשרון. ביה"ס מרוחק ממקום מגוריך, ובישובך שני ילדים בגילך שאיתם אין לך שפה משותפת.

לא כתבת בן כמה אתה ולכן אציע לך מספר פתרונות:

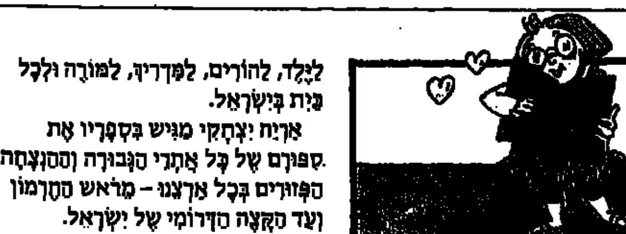
אם אתה לומד בכתה ז' ואילך – האם חשבת פעם על פנימיה? יש בזה אמנם נתוק מהבית אולם זו דרך טובה להכיר ולהתערות בחברת ילדים תוססת ומגובשת. אם הנך צעיר יותר או שההורים מתנגדים נסה להרשם לחוגים של המתנ"ס באזורך. חוגים אלו מלווים בדרך כלל בהסעות וכך תמלא חלק משעות אחה"צ.

אפשרות נוספת הריהי "חברים לעט": להתכתב עם מספר חברים על נושאים משותפים. הצעות מסוג זה מופיעות בכל עתון ילדים. חדד עפרונך והשב להם. חבר לעט הינו גם ידיד שאפשר לבקר בימי התופשה ומישהו לחכות לו מדי שבוע עם קבלת המכתב.

הזמן חברים מכתתך ללון אצלך ולבלות אתך את אחר־הצהרים, הזמנה כזו תגרור בעקבותיה הזמנות שלהם ללון בביתם ובכך תצור לך ביותר קלות חברה.

בהצלחה!

שרה שי

קוראים

בְּעִקְבוֹת לוֹחֲמִים

אַרְיֵה יִצְחָקִי
הוֹצָאַת: מוֹזִ'יס־מוֹדָן
2 כְּרָכִים מְהֻדָּרִים
עִם תְּמוּנוֹת צֶבַע

כֻּלָּם מְחַפְּשִׂים חֹמֶר לִקְרַאת חַג הָ־40 לַמְּדִינָה.

וְהִנֵּה לְפָנֵינוּ שְׁנֵי סְפָרִים חֲשׁוּבִים לַיֶּלֶד, לַהוֹרִים, לַמַּדְרִיךְ, לַמּוֹרֶה וּלְכָל בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל.

אַרְיֵה יִצְחָקִי מַגִּישׁ בִּסְפָרָיו אֶת סִפּוּרָם שֶׁל כָּל אַתְרֵי הַגְּבוּרָה וְהַהַנְצָחָה הַפְּזוּרִים בְּכָל אַרְצֵנוּ – מֵרֹאשׁ הַחֶרְמוֹן וְעַד הַקָּצֶה הַדְּרוֹמִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

לְכָל אֲתַר קְרָב וּגְבוּרָה – שֶׁהֻצְּבָה בּוֹ אַנְדַּרְטָה יֵשׁ סִפּוּרֵי גְּבוּרָה וְהַקְרָבָה. סִפּוּרֵי הַקְּרָב הָאֵלֶּה מוּבָאִים בִּשְׁנֵי הַסְּפָרִים – הָחֵל מֵרֵאשִׁית הַהִתְיַשְּׁבוּת – מֵחֶבְרַת נִילִי וְעַד יָמֵינוּ אֵלֶּה.

הַקּוֹרֵא מִזְדַּהֶה עִם מוֹרֶשֶׁת הַקְּרָב שֶׁל חַיָּלֵינוּ. תּוֹךְ הַקְּרִיאָה אָנוּ נִזְכָּרִים שֶׁהַמְּדִינָה לֹא נִתְּנָה לָנוּ עַל מַגָּשׁ שֶׁל כֶּסֶף. אֶת מַגַּשׁ הָעַצְמָאוּת וּשְׁמִירָתָהּ הִגִּישׁוּ לָנוּ הַלּוֹחֲמִים שֶׁנָּעוּ רוֹסֵם לְחָמוֹ וְנָפְלוּ.

יוֹתֵר מִ־60 אֲתָרִים וְסִפּוּרִים. מֻמְלָץ לְכָל יֶלֶד הַקּוֹרֵא בְּלִי נִקּוּד, לְכָל הוֹרֶה, לְכָל מַדְרִיךְ וּלְכָל מוֹרֶה.

בַּת דּוֹרָה

מה הולך

שִׂיא הַשִּׂיאִים

קְלֵיפָה קַרְבּוֹנֵל, אוֹרֵחַ פְּרוּ בֶּן 55, הִצְלִיחַ לְסַפֵּר בְּדִיחוֹת בְּמֶשֶׁךְ 72 שָׁעוֹת רְצוּפוֹת וְהֶחֱזִיר לְעַצְמוֹ אֶת הַשִּׂיא הָעוֹלָמִי שֶׁבּוֹ הֶחֱזִיק עַד 1983.

הַתַּחֲרוּת, שֶׁנֶּעֶרְכָה בְּבֵית מָלוֹן גָּלִיקְבּוֹן (בִּירַת פּוֹרְטוּגָל), גָּבַר הַמֶּלֶךְ הֶחָדָשׁ שֶׁל מְסַפְּרֵי הַבְּדִיחוֹת עַל הָאֲמֶרִיקָנִי טִים בֶּנְקֶר, שֶׁיָּרַשׁ אֶת הַתֹּאַר מִמֶּנּוּ בְּ־1984 בְּהֶפְרֵשׁ שֶׁל 23.5 שָׁעוֹת וְזָכָה לִרְשׁוּם בְּסֵפֶר הַשִּׂיאִים שֶׁל גִּינֶס.

מַהוּ הַסֵּפֶר הַזֶּה?

לִפְנֵי כְּ־34 שָׁנִים הָיָה אַנְגְּלִי וּשְׁמוֹ סֶר יוּ בִּיבֶר מְעֹרָב בְּוִכּוּחַ עַל מְהִירוּת צִפֳּרִים. מִכֵּיוָן שֶׁלֹּא נִמְצָא סֵפֶר שֶׁבְּעֶזְרָתוֹ נִתָּן לִקְבֹּעַ מִי צוֹדֵק בַּוִּכּוּחַ, עָלָה בְּמֹחוֹ הָרַעְיוֹן לְהוֹצִיא לָאוֹר סֵפֶר, שֶׁבּוֹ יִהְיוּ תְּשׁוּבוֹת לִשְׁאֵלוֹת רַבּוֹת שֶׁסְּבִיבָן מִתְנַהֲלִים וִכּוּחִים.

מַהֲדוּרָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל סֵפֶר הַשִּׂיאִים יָצְאָה לָאוֹר בְּלוֹנְדוֹן בְּאוֹגוּסְט 1955 וְתוֹךְ זְמַן קָצָר הָיָה הַסֵּפֶר לְמִסְפָּר אֶחָד בִּרְשִׁימַת רַבֵּי הַמֶּכֶר. הֶקֵּפוֹ גָּדַל מְאֹד וְהַיּוֹם הוּא מְסַפֵּר לָנוּ עַל שִׂיאִים וְתוֹנִים בִּתְחוּמִים רַבִּים מְאֹד. לְמָשָׁל: עַל הַמִּין הָאֱנוֹשִׁי, הַחַי וְהַצּוֹמֵחַ, הֶשֵּׂגֵי סְפּוֹרְט וְכָל מִינֵי הֶשֵּׂגִים מְשֻׁנִּים.

עִם הַשָּׁנִים הֵחֵלּוּ לְהוֹפִיעַ מַהֲדוּרוֹת בְּשָׂפוֹת שׁוֹנוֹת, עַד כִּי בִּשְׁנַת 1980 הוּא הוֹפִיעַ בְּ־25 שָׂפוֹת. אֶת הַמַּהֲדוּרָה הָעִבְרִית מוֹצִיאָה לָאוֹר הוֹצָאַת הַסְּפָרִים "כֶּתֶר". מִתּוֹכוֹ נָבִיא לָכֶם מִסְפָּר קָטָן שֶׁל דֻּגְמָאוֹת "מְטֹרָפוֹת".

מַארְק פִּי, מִמִּסְעֶדֶת "צִ'יְנָה גִ'יט" טוֹאֵקוֹ (ארה"ב) הֵכִין 1,048 אִטְרִיּוֹת (בְּאֹרֶךְ 1.52 מ') בְּ־34.5 שְׁנִיּוֹת. פְרַנְק אוֹלִיבֶרִי מִשִּׁיקָגוֹ (ארה"ב) דִּלֵּג עַל חֶבֶל בְּרְצִיפוּת בְּמֶשֶׁךְ 12 שָׁעוֹת וְ־8 דַּקּוֹת (120,744 דִּלּוּגִים). טִימוֹתִי רוֹי יָשַׁב עַל עֵץ בְּקָלִיפוֹרְנְיָה 431 יָמִים וְאַשְׁרִיטָה פוֹרְמָן צָעַד עִם בַּקְבּוּק חָלָב עַל הָרֹאשׁ מֶרְחָק 38.6 ק"מ.

רחל שי

חשוב לי מחשב

שָׁלוֹם לָכֶם!

וְהִנֵּה, כְּפִי שֶׁהִבְטַחְתִּי בַּמָּדוֹר הַקּוֹדֵם, מוּצַעַת הַפַּעַם תָּכְנִית לְמַחְשֵׁב APPLE וְתוֹאֲמָיו. הַתָּכְנִית, כָּאָמוּר, עוֹסֶקֶת שׁוּב בְּ"נַחֵשׁ מִסְפָּר" וְהָרַעְיוֹן לַתָּכְנִית הוּצַע ע"י יַעֲרִי עֶרֶן מִבְּאֵר־שֶׁבַע. הַמִּשְׂחָק פּוֹעֵל עַל עִקָּרוֹן שֶׁל הַשְׁוָאָה בֵּין הַמִּסְפָּר הַ"סָּמוּי" לַמִּסְפָּר שֶׁהַמְשַׂחֵק מַקִּישׁ: אִם הַמִּסְפָּר קָטָן הַמַּחְשֵׁב יִמְסֹר לְךָ הוֹדָעָה שֶׁהוּא אָכֵן קָטָן מֵהַמִּסְפָּר שֶׁהוּא בָּחַר. וְכָךְ הָלְאָה. בִּפְעָמִים הַבָּאוֹת תָּכְנִיּוֹת שֶׁלֹּא יַתְאִימוּ לְמַחְשְׁבִים אֲחֵרִים – תִּצְטָרְכוּ אַתֶּם לְשַׁנּוֹתָן לְפִי הַצֹּרֶךְ. (וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהַשִּׁנּוּיִים הֵם מְעַטִּים בְּדֶרֶךְ כְּלָל וְכָל עוֹד לֹא מְדֻבָּר בְּמִשְׂחָקִים אֲרֻכִּים עִם גְּרָפִיקוֹת מְסֻבָּכוֹת וּמָקוֹם עַל הַמָּסָךְ שֶׁצּוֹרֵךְ הַתְאָמָה בֵּין מַחְשֵׁב לְמַחְשֵׁב).

המדור: "חשוב לי מחשב" מזמין אתכם להשתתף ולשלוח אלינו תוכניות למחשב אישי שיצרתם בעצמכם. את תכניות המחשב שלכם שילחו אל הכתובת: "מעריב לילדים" קרליבך 2 ת"א. ציינו על גבי המעטפה תכנית למחשב אישי ראת התכניות המתאימות נפרסם במדור.

```
10 HOME:INVERSE:HTAB 12:VTAB 12
20 PRINT"GUESS THE NUMBER"
30 NORMAL
50 IF PEEK(-16384)>127 THEN POKE -16368,0:GOTO 70
60 GOTO 40
70 A=INT(RND(1)*100)
80 HOME
90 Q=Q+1
100 PRINT :PRINT "GUESS NUMBER";Q;:INPUT " ";B
110 IF B>100 OR B<0 THEN PRINT "":GOTO 100
120 IF A=B THEN PRINT :PRINT "YOU DID IT IN ";Q;" TIMES!";::GET A$:HOME:GOTO 100
130 IF A>B THEN PRINT "YOUR NUMBER IS TOO SMALL. PLEASE, TRY AGAIN.":GOTO 90
140 IF A<B THEN PRINT "YOUR NUMBER IS TOO BIG. PLEASE, TRY AGAIN.":GOTO 90
150 PRINT "":GOTO 100
160 INPUT "DO YOU WANT TO PLAY AGAIN? (Y/N)";P$
170 IF P$="Y" THEN RUN
180 IF P$="N" THEN HOME:END
190 GOTO 160
```

עידו

משתעשעים

מַה הַמְּשֻׁתָּף?

לִפְנֵיכֶם רְמָזִים לְשֵׁמוֹת וּמֻשָּׂגִים שׁוֹנִים. לְאַחַר שֶׁתִּמְצְאוּ אוֹתָם תִּמְצְאוּ מִלָּה מְשֻׁתֶּפֶת לְכֻלָּם.

רֶמֶז: אוֹתָהּ מִלָּה קְשׁוּרָה גַּם לְל"ג בָּעֹמֶר.

1. קִבּוּץ בַּגָּלִיל הַתַּחְתּוֹן, רִאשׁוֹן הַיִּשּׁוּבִים שֶׁהֵקִימוּ מְשֻׁחְרְרֵי הַפַּלְמַ"ח.
2. זַמָּר יִשְׂרְאֵלִי.
3. תָּכְנִית בַּטֶּלֶוִיזְיָה הַחִנּוּכִית. (מִשְׁתַּתֵּף בָּהּ גַּם תָּכִי...)
4. סוּג מְסֻיָּם שֶׁל כְּלִי נְגִינָה (בַּעֲלֵי מֵיתָרִים).
5. כִּנּוּי לְמַשֶּׁהוּ מָהִיר בְּיוֹתֵר.
6. שֶׁלֶל צְבָעִים.

בין הפותרים יוגרל עט בלוגרף

חִידַת הַפָּסוּק

לִפְנֵיכֶם הַגְדָּרוֹת לְמִלִּים. לְאַחַר שֶׁתִּמְצְאוּ אוֹתָן חַבְּרוּ אֶת הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת וְאַחַר־כָּךְ אֶת הָאַחֲרוֹנוֹת וּתְקַבְּלוּ פָּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר עַל בַּר כּוֹכְבָא.

1. בַּעַל חַיִּים מְסֻרְבָּל, 2. אָחִי הַבְּרָק, 3. מַכְשִׁיר, חֵפֶץ כָּלְשֶׁהוּ, 4. בּוֹעֵר עַל רֹאשׁ הַגַּנָּב, 5. מִי שֶׁנִּמְצָא זְמַן רַב בְּמָקוֹם מְסֻיָּם..., 6. בַּעַל חַיִּים נֶאֱמָן לָאָדָם.

בין הפותרים יוגרל מחשב כיס

איזו מבין החידות היא המשלימה את הפולז

פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד. 20044 ת"א.

מימי

בין הפותרים יוגרל עט בלוגרף

כוכב שביט פרק 30 כתב וצייר אורי פינק